

UTAZÁSAIM

RÉGI UTAK
KÖDFÁTYOLBAN

HALASSY BÉLA

2017. január-február 2

ELŐSZÓ

A dolog talán azzal a bicskával kezdődött? Mármint az, hogy annyira szerettem külföldre utazni, világot járni? Eleinte hivatalosan is, később már csak magánúton? Nem is tudom.

Az érettségi után 1964-ben a katonaságnál a századparancsnokom, D. főhadnagy elvtárs lopta el tőlem azt a Solingeni bicskát, amit akkoriban az édesapám hozott számomra Bécsből, részben érettségi ajándékként, részben kárpótlásul. A csodás kés az ellenem akkor és ott folyó BM nyomozás során tűnt el: a hályogszemű robbantós főnök azt használta ki. Ne kíváncsiskodj, a részleteket most nem fogom elmondani. Legyen elég annyi, hogy a Regnumot akkor buktatták le és én regnumos voltam.

Inkább kárpótlásul kaptam. Édesapám életében először és utoljára kiutazhatott Bécsbe, ahová fájdalmamra a nővérkémet vitte el és nem engem. A bicska gyógyír lett volna azzal a kísérőszöveggel, hogy „Fiam, te majd úgyis utazol még eleget." Ugyan kinek volt szüksége a gyógy írre? Az angol betegnek. Én inkább duzzogtam. Egy régi orosházi mondás szerint a kés elszáll, a duzzogás megmarad. Pedig az öregnek igaza volt: én még utaztam eleget.

Apám nem volt jó elbeszélő, tőle csak a fanyar humort örököltem, amit éppen az előbb fájdalmasan tapasztalhattál. Bécsi beszámolójából bennem csak annyi maradt meg, hogy a kávéházban duplát kért, mire meglepődtek és hoztak neki egy vödörnyi löttyöt. Látod, sokan már azt se tudják, hogy annak idején lehetett kevésbé erős (szimpla) és jól lefőzött (dupla) kávét is kérni. Hát akkor hogyan tudhatnák, hogy mivel járt egy akkori külföldi út? Elmeséljem?

Az egyszerűség kedvéért volt piros, barna és kék útlevél, nem beszélve az egyéb (diplomata és más) passzusokról. A piros csak a szocialista országokba volt jó és elvileg bármikor megkaphattad. A barna volt a hivatalos kiküldetéses útlevél, még mindig csak keletre. Végül a kék szólt nyugatra. Ennek a leginkább vágyott útiratnak a neve „turistaútlevél" volt, bár a hivatalos utakhoz is azt használták. Magánemberként eleinte csak ötévenként, később háromévenként kaphattad meg, nagyon kevés dollárral. Eleinte 150, majd 300 dollár apanázst vehettél hozzá, már ha nem látogató-vízumot használtál. Ahhoz nem lehetett csak 5-10 dollárt venni: fizesse csak a költségeidet a meghívó.

A vízum furcsa egy tünemény volt. Például amikor Izraelbe utaztam, előtte új útlevelet kellett készíttetnem, merthogy a régiben volt egy arab (Abu Dhabi) vízum, amit a zsidók nem néztek volna jó szemmel. Egyszer pedig előadóként meghívást kaptam Nyugat-Berlinbe. Sohasem jutottam el oda. Azért nem, mert eljátszották velem a következőt: Hová kér vízumot? Nyugat-Berlinbe. Ilyen ország nincsen, tehát hová kér vízumot? Nyugat-Németországba. Hát maga nem tudja, hogy Berlin nem annak az országnak a része? Papammm...!

Akkoriban a magyarok hajszolták a kiküldetési lehetőségeket. A külföldi út státusz-szimbólummá vált. De nemcsak azzá: egyben a meggazdagodásnak is sajátos eszköze volt. Ismerek olyan valakit, aki a külföldi útjainak a hozamából vett egy több milliót érő budai lakást. Hogyan?

Külföldön működtek az adómentes boltok, a tax-freek, ahol „valutáért" igen olcsón lehetett a magyar boltokban egyébként el nem érhető árukhoz jutni. Itthon pedig voltak ún. dolláros-boltok (az Arany János utcában), ahol az árak még alacsonyabbak voltak. Szóval vettél egy karton whiskeyt és az utcán azonnal eladtad a tízszereséért...

Adott mértékig én is kerestem a nyugati utak lehetőségét, de nyugodt szívvel állíthatom sohasem az üzlet, hanem mindig a megismerés vágyával. Viszonylag sokszor jártam külföldön. Nem annyiszor, mint egy diplomata, egy üzletkötő vagy

egy sportriporter. Mondjuk nyolcvanszor. Régen jegyeztem az alkalmakat, később letettem róla. És egyre kevésbé fűlött a fogam a hivatalos utakhoz.

Nocsak-nocsak? Szegényke külföldre járogatott és még az se smakkolt neki? – hallom a kritikákat. A dolog ennél picit komplikáltabb.

Aki hivatalos kiküldetésbe ment, az kétféle módon kaphatott ellátmányt. Általában külön-külön összegekkel kellett gazdálkodnia a szállás, az étkezés és az ún. dologi kiadások kategóriáiban. A rovatok közötti konvertálásra nem volt mód. Tehát ha például a repülőtérről villamossal mentél a szálláshelyére és nem taxival, a különbözetet nem tehetted a zsebedbe. A mi cégünk viszont ENSZ-intézmény volt, ahol a költségeket egy kalap alá vették és eleinte nem is kellett velük elszámolni.

Egy egyhetes útra volt nálam mondjuk 500 dollár, a kerekség kedvéért. Ebből 200-250 biztos kellett a szállásra és közlekedésre, 100 pedig a kajára és egyéb kiadásokra. Ha ügyes voltál, megspórolhattál 100-150 dollárt. Mire jó az?

Stockholmban a hivatalos vacsora után együtt ültem egy sörözőben a svéd és a norvég akadémia elnökével. A sörözést 20 dolcsiból megúsztam. Mindkettővel pertuban voltam. Kérdezték, hogy én melyik kirándulásra neveztem be? Arra, amelyik a sarkkörön túlra visz északi-fényt nézni és csak 250 extra dollárba kerül? Vagy a másik nemistudoménmire...

A megspórolható 150 dollárból 250-be került volna a kis kirándulás, az egyik a sok-sok program közül, amiből kimaradtam, ki kellett maradnom. Hát atyám, ezt nem ígérted. Nem ezt jósoltad. A következőt sem. Az X. Y. szabványbizottság prominens tagja voltam. Amikor Raguzában ülésezett, oda elmehettem. Amikor Kanadában, oda nem. Így kimaradtam a fél munkából, tájékozottságom nem volt kellő szintű, idővel furcsán nézegettek rám stb. Az édes nyugati utak bizony megkeseredtek a számomra.

Vagy mondjam a finn egyetem és a norvég akadémia sztoriját? Meghívunk, ha te is meghívsz, mondta a Helsinki egyetem tejfölös-képű tanársegéde. A tudomány bizony kéz-kezet mos alapon működik. No és mekkora volt az én hatásköröm, hogy bárkit is meghívjak? Nulla. Ugorj át hozzánk Trondheim-be, invitált a norvég akadémia elnöke. Már a gondolat is százezer forintba került volna. Új kabát, új ruha, új csizma, új sapka, mert ott 40 fok mínusz ígérkezett. Ugorj át...!

Nekem már rég nem fájnak bizonyos dolgok: az egész világ nem a mi birtokunk. Sokfelé jártam, sok szép dolgot láttam. Elégedett vagyok velük.

Engedd meg, hogy átnyújtsak belőlük egy kicsinyke csokrot. Egy vegyes tavaszit, illatosat, amelyben a hivatalos és a magán élményeim keverednek. És a végén egy sötétvörös szép rózsacsokrot: a barátainkkal együtt átélt amerikai út csodáit.

Kérlek dőlj hátra, bontsál fel a kedvemért egy sört vagy egy bort és csak néhaneha küldjél el a fenébe, ha már nagy szükségét érzed.

Bélapó

ABU DHABI

Pénz beszél...

Már a Perzsa öböl mellett is hallhatták híremet, mert egyszer-csak meghívtak, hogy tartsak háromnapos előadást az adat-modellezésről arab hallgatóknak Abu Dhabi-ban. Nézegettem, hát rajta volt a térképen. Elutaztam oda, büszke tekintettel, az adatmodell pápájaként (lásd a Belgium fejezetet), akinek az IBM kutatóközpontban egy-egy előadáson 150 hallgató leste a szavát. A legelső alkalommal egy, a Sing-Sing-re emlékeztető tekervényes folyosóhálózaton vittek a tetthelyre.

Két fiatal lődörgött ott, de nagy tisztelettel köszöntöttek és megkezdhettem a munkámat. Majd becepeltek a főnökhöz, akinek arabságánál csak kövérsége volt valódibb. Első benyomásaim felől érdeklődött, de csak látszólag, valójában egyáltalán nem volt kíváncsi rám. Megjegyeztem, hogy az előadást az IBM-nél 150-en... „Hagyja csak! – rivallt rám. – Azok szegények, én meg gazdag vagyok. Ha akarok, egy ember számára is hozok ide tanítót 1 millió dollárért. Érti, ha akarok. Maga itt senki, maga itt fizetett, maga itt hallgasson és tegye a dolgát!”

Majdnem otthagytam. De sajnos igaza volt. Melyik magyar adna fel napi 1000 dollárt a büszkesége kedvéért? Merthogy annyi volt a gázsim.

Szállásként szerényke lakást jelöltek ki a számomra, miközben N. Kálmán, a tanfolyamszervező a Hiltonban nyomorgott. A porba hulló fejek rémképétől megrettenve ide mégcsak vodkát se mertem vinni, már pedig hasonlót ott 1000 kilométeres körzetben se adnak. (Hittem én, miközben Kálmán a szálloda tetején iszogatott...) Két szórakozásom volt: a tévé és a séta.

A tévé jólnevelt, szóval dögunalmas volt, a megfelelő időkben megszakítva a filmet és a mecsetbeli közös imát mutatva. Csak az én utcám környékén húsz mecset volt, ahonnan hajnalban is hallatszott az „Illa-il-Allah” vagy hasonló kántálás. Egyébként én szerettem, volt valami bensőséges hangulata.

A sétálás kicsit fárasztó, amikor árnyékban van 50 fok. De íme, az emberek barátságosak, a ház előtt ücsörgő öregek és a mértékletesen zsivajgó (csakis fiú) gyerekek egyaránt kedves mosollyal intenek feléd. Sőt, a bolti eladó is rád villantja a fogát. Az elektromos műszaki kütyük boltjában ezerféle jobbnál-jobb magnó közül válogathattam és nem égtem le azzal, hogy nem tudok alkudni: a boltban számos felirat közli, hogy minden fix-áras.

A három nap igen hamar elszállt. Megörültem a reptéren a kantinnak, ahol sört is árultak. Nyolc dollárba került egy pohár, ami igen húzós, node... Megittam, mert tellett rá. Majd a taxfree-be mentem, ahol – a fene egye meg! – egy üveg whiskey egy dollár, sört meg úgyis adtak félóra múlva a gépen. Hát nem hülye a gazdag ember? Mellesleg a reptér futurisztikus, mégis gyönyörű azzal a nagy csarnokkal, amelynek a közepén az az óriási üvegvirág nyílik.

És jó, hogy a repülőgépen nem alszom el rögtön, mert így láthatom azt a csodálatos fényáradatot, amelyben a sötétség kellős közepén valamelyik sivatagi arab város úszik. Kicsit aggódva a vámtétel miatt pilláim lassan elnehezülnek...

A vámos szigorúnak látszott. Előttem valakit alaposan megvágott. – Hát maga mit hozott? kérdezte nem túl biztatóan. – Hát, én sokkal jobbat, merthogy teccik tudni ez egy darab, ezt magamnak hoztam, egyszer az életben – kaptam elő a legkorszerűbb 1200 dolláros kétdeklis Technics-et. Elvigyorodott: Elvámolom, mondta és valamit firkantott a papírra. Jézusom!

Mint kiderült, az én taksám hétszáz forint volt, ami smafu. Kálmán viszont szitkozódott: Ezért az ócska Sonyért (valóban az volt), amit eladásra hoztam, négyezer forintot kellett fizetnem. Nincs hasznom ezen az úton.

„Inshallah" – fordultam az ég felé. Van Isten és igazságos. Mert kinek a Hilton, kinek a Technics. És vannak tisztes vámosok, akik ugyanezt gondolják.

***

Ja, már majdnem befejeztem, pedig akkor a csattanót hagytam volna el. Bár ők fizettek nekem, mégis az arabok tanítottak meg problémában gondolkozni. Hát ez meg hogyan lehetséges?

Magyarországon, Európában viszonylag jól megoldható a dolgok azonosítása, ami az adatmodellezés egyik legsarkalatosabb kérdése. Betiltották a személyi számot? Nem baj, a személyt akkor is azonosítani tudjuk, mondjuk a neve és a lakcíme alapján, esetleg az anyja neve hozzáadásával.

Eegeeeenn....? No és Abu Dhabiban? Ahol azt a kését élező öreg mókust úgy hívják, hogy Mohammed Mohammed Mohammed Mohammed Mohammed, lakcíme pedig ez: a kikötőtől balra a hatodik ház. Ott pedig lakik kilenc férfi, akinek a neve... Nem fogom még egyszer leírni.

Szóval hogyan azonosítasz ott valakit? A kiadótól kérjed el a telefonszámomat, ha tudod a választ. Mert én még most is keresem...

ANGLIA

Aki mer, az Windermere

Nyelvi háttér

Angolra a drága emlékű Smidt tanár úr tanított. Miután két év alatt letetette velem a felsőfokú vizsgát, kivételes kegyként meghívott csopaki pincéjébe. Az előtér óriási foteljeiben ültünk, szemben a pincelejáróval, mely fölött nagy görög betűkkel ez volt írva: MUSZEION. 1936-os csopakit itatott velem (1970-ben), de csak egyetlen pohárt engedélyezett. Háta mögött a falon egy diploma másolata, miszerint a világ minden országában a királynő őfelségének az engedélyével angolt taníthat.

Csak neked árulom el, hogy az oxfordi egyetemen is tanított angolt. A dolog úgy történt, hogy az 1933-as budapesti cserkésztalálkozó után meghívták őt egy elbeszélgetésre Oxfordba. Ott a rektor megkérdezte tőle, hogy hány szót tud angolul. – Talán kétezret, válaszolta. A két másik jelölt tízezrekkel dobálódzott. A rektor erre behívatta az angol nyelv dékánját: – Hány szót használ ön a mindennapi életben? – Talán kétezret, jött a válasz. Hát így esett Smidt tanár úrra a választás.

Tudását itthon is sokra becsülték. Annak dacára, hogy piarista pap volt, még az átkosban is meghívták beszélgetőpartnernek, amikor magas rangú angol vendéget fogadtak. Meg ha franciát. Vagy ha olaszt. – Tanár úr, hány nyelvet is teccik beszélni? – Én fiam csak tizennégyet, mert a többi nyolcat már elfelejtettem – szólt a válasz.

Egyik tanítványa megkérdezte türelmetlenül: – És tessék mondani, mikor tudok én majd perfekt franciául? – Hát, ha álmodban is franciául beszélsz. Eltelt két hét és már jött büszkén a tanítvány: – Tanár úr, perfekt vagyok franciában. – ??? – Merhogy álmomban franciául beszéltem. – Nocsak. És mit mondtál? – Azt nem tudom, mert nem nagyon értettem...

Tény, hogy 1975-ben Amerikában én rendszeresen angolul álmodtam. Azonban legnagyobb sajnálatomra az általam csak távolról imádott Angliába viszonylag későn jutottam el, először 1978-ban.

Hazai háttér – Angliában

Még nem szóltam Trianon feltehetően egyetlen pozitív következményéről? Hát akkor pótolnom kell a mulasztást.

A harmincas években Lord Rothermere a magyarok mellett állt ki, mi pedig ezért rögtön királlyá akartuk tenni. Meghívása során ellátogatott Debrecenbe is, ahol nem ájult el a Nagytemplomtól, szemben az egyik derék vitézével, aki viszont elájult egy debreceni vasutas Mariska nevű lányától. Annyira, hogy magával vitte Londonba.

Mária néni ott éldegél emeletes házikójában. Amikor megismertem, özvegyen. Indulj csak el Wembley-nek, majd ott szállj fel a... buszra és ha tettél vele már ötven kanyart, a tizedik megállónál máris rátalálsz a helyre. A házikó szegény munkáslakás volt, három szobával, két fürdőszobával, étkezővel meg miegymással.

Mária néni szegény volt. A veje étkezdéjében dolgozott mosogatóként. Ezért hát évente csak egyszer-egyszer rándulhatott el a riói fesztiválra, a délafrikai húsvétra, az ausztrál kenguruünnepre. Annyira szegény volt, hogy ránk szorult,

magyarokra. A szállásért, ami a legolcsóbb londoni szállóhelyen is 10-14 font volt, a végén már három fontot is elkért (eleinte csak kerek egy fontot), ami magában foglalta a reggelit és a vacsorát is. Reggeli után így szólt: – Ugyan fiam, vidd el már ezt a kis ozsonnát, hátha megéheztek. Ezzel egy tonna ellátmányt rakott az iszákunkba, amikor a városba indultunk.

Mária néni engem különösen megkedvelt. Talán mert koránkelő voltam. Ezért behoztam a kis elektromos tejeskocsi által szállított tejet és kifliket (este kirakod az üres üveget, ami reggelre varázslatosan hangtalanul megtelik). Elmosogattam azokat a cuccokat, amik este ott maradtak. És mindig vittem herendi nippeket ajándékul. A néni a keblére ölelt, amikor elárultam, hogy édesanyám is oda van az ilyen cuccokért.

Háziasszonyunknak szigorú elvei voltak a két nemet illetően. A mosogatás nem férfimunka, rivallt rám, de a segítséget mégis elfogadta, amikor mondtam, hogy ő bezzeg egész nap ezzel szórakozhat, nekem meg egy kicsit se enged meg? Hát még amikor elkészítettem a rántottát. Te, abban akár még tojás is volt! No mindegy, este 10-kor ránk ripakodott: mit kerestek ti itt, hát nincs nyitva a kocsma? Egyszer lakott velünk egy női kollégánk is, aki este 9-re nem ért haza. – Hát te hol rosszalkodtál? Ilyenkor egy nőnek már itthon a helye. Többet elő ne forduljon…!

Ó, kedves matróna-patrónánk? Hogyan és kiket dirigálsz most a túlvilágon?

Első próbálkozások

Angliáról már mindent megírtak. Bizonyára még azt a kocsmát is, amely valahol a Fleet-street egyik mellékösvényén van, csak egyemberes csapás vezet oda, az eredeti még 1300 valamikorból származó fűrészporos hajópadló pedig tocsog a sörtől. Én nem tudom, hogy miért, talán a népeinket összekötő tudásszomj miatt kell annyit beszélnem az angol kocsmákról, miközben sejtheted, hogy a Tate Gallery-nek ama bizonyos bal ajtó fölötti festményéről kevesebbet fogok szónokolni. Pedig láttam, mint minden más, a kötelező beszámolókban lefestett dolgot.

Az Economic Highschool-ban (magyarul: közgáz egyetem) Samuel Waters prof volt a vendéglátóm. Éppen egy informatikai projektben vesztek el, aminek a neve SODA volt. Együtt kerestük a kiutat, én meg is találtam, majd elneveztem a profot Sodawaters-nek, aminek ő nagyon megörült. A keresztelőt (is) az egyetem melletti kocsmában ejtettük meg. Ott tisztáztuk, hogy a szóda ugyan angol hungaricum, de bizonyos gyártási technológiáját mégiscsak a magyar Ányos találta ki.

Az angolokról úgy hírlik, hogy sovének és kinézik az idegeneket, akiket már a legkisebb accent-ről is azonosítanak. Én nem találkoztam ezzel a jelenséggel, mert mindig megkérdezték, hogy hány éve élek ott, mert a kiejtésem perfekt... Szóval ha nem akarsz angolabb lenni náluk, gond nélkül elfogadnak. Csak ne feledd, hogy egyes dolgok – például a királyi család – kárpálásának a jogát fenntartják maguknak. Nem tudta ezt Mehemmed, vagyis jómagam és egy véletlen, bár akkor is illetlen a királynőre vonatkozó megjegyzésem miatt Sam örökre megharagudott rám. Röstellem és kár.

A mindig rövid, három-négy napos utak többnyire úgy teltek el, hogy először is megkerestem a szállásomat, ami az angol házszámozásból adódóan nehéz feladat. A régi számát mindenki megtarthatta az utak totális átépítése után is, páros és páratlan oldal nincsen, ergo pl. a 27-es szám mellett fogod megtalálni az általad keresett 54-es numero alatt a kicsinyke Grand Hotel-t.

Következik a hivatalos program, délben szelíd kocsmai étkezéssel: az angolok nem bűvölnek el olyan nagy traktákkal, ahogyan a franciák teszik. Az estéid szabadok. Én akkor szoktam beszerezni az Oxford Street-en a hanglemezeket, a gyerekeknek a legújabb Playmobil cuccokat (akkor még nálunk nem volt kapható), a Harrods-ban mindenki összefutott, amikor nejemnek a lábrajza alapján akartam csizmát venni, a Regent Street-en pedig 40 fontért gyönyörű aranylurex estélyi felsőt vásároltam. (Ügyes voltál, Apuci!)

Ez nem sok, csak ennyi mondanivalód van Angliáról?

Talán mondjam el azt, hogy kollégámat rábeszéltem a „crossing the chanel"-re, ezért vonattal utaztunk Ostende-ig és a hajóút végén láthattuk Dover fehér szikláit? Miklós megfogadta, hogy soha többet nem backgammonozik, mert az egész úton azt tettük. Visszafelé röpültünk. Mit röpültünk, szárnyaltunk. Attól a 80 fokos (!) Navy rumtól, amit ő tukmált rám, merthogy ő (is) félt a repüléstől.

Hát, igazad van, eddig lazsáltam, de most már csak bele kellene fogni...

Az ürügy

Áldom a nevét annak, aki kitalálta az ún. objektumos adatbázist. Ne aggódj, a cuccot nem kell értened, meg aztán olyasmi nincs is. Tudod a dolgok úgy működnek, hogy van egy zártkörű társaság, amelynek a tagjai a vállalatuktól megszerzik a pénzt egy eseményre, az pedig megkérdezi: „Lajos, te már voltál egy adatbázis konferencián Dániában. Szóval miért akarsz most egy másikra is elmenni Thaiföldre?" Mire Lajos vigyorogva válaszol: Tetszik tudni, az még a hálós adatbázisról szólt, most viszont a relációs adatbázisról lesz szó. Mire a munkaügyis megnyugszik. Miért kellene tudnia, hogy csak a címke változott?

Most éppen objektumosra. Az én vállalatom is elájult az újdonságtól és némi rábeszélés után kiengedtek Angliába. Ehhez persze a holland Meyers prof és mások hathatós támogatása is kellett: a Béla nélkül aztán egy tapodtat se... Ezúttal a cél nem London, hanem Windermere, fent a skót határ szélén.

A hely

Paddington, gyorsvonat (pontos, tiszta, udvarias), busz. Majd a csodák-csodája. Megáll az erdőszélen. Ez tévedés, vagy hiba. Vajon meddig javítják? Nem, nem tévedés: – Itt kell leszállni, mondja a joviális sofőr, megérkeztünk.

Közönséges erdei keresztút, rézsút besütő nappal. Alig háromméteres ösvény vezet befelé, Mátyás király budai vadasparkja szerint. A mókus az út közepén még megkérdezné a célodat, de az őzike megriasztja. Őzike és pálmák? Az erdő lassan-lassan kitágul, csodálatos délszaki növényzet vesz körül, virágkavalkád, madárzsivaj. Majd meredekre váltó fehér kavicsos út.

A végén egy egyszerű, de mégis csodálatos házikó. Windermere hercegnőjének az egykori nyaralója, ami köré egy délies arborétumot telepített Skócia határán. Frakkos londiner fogadott. Kicsit merevnek hatott, de összebarátkoztunk. – Uram, sajnos a szobájuk nincs kész. Elnézést kérünk, de még tartanak a felújítások. Kérem legyenek türelemmel, addig a ház vendégei.
Mit szolgálhatok fel a társalgóban?

Ott csak ketten társalogtunk volna őnagyságával. Be kellett ülni egy bazi nagy mahagóni bőrfotelba (már tudtam, hogy Smidt tanár úr szobájában miért vannak akkora ülőalkalmatosságok) és csak halvány remény mutatkozott arra, hogy abból a magunk erejéből ki tudunk kászálódni. Közben a frakkos – augusztus volt – a világ legtermészetesebb hangján megkérdezte: – Begyújtsak uram a kandallóba?

Hát, hogy a fenébe ne. Áruld el, hogy mikor ittam whiskeyt egy valódi mahagóni fotelben egy hercegnő weekend-házában úgy, hogy még csak nem is volt begyújtva? Gyújtsd, ki tudja meddig gyújthatod...
Elszívtam egy cigit, mire a frakk azonnal kiürítette a hamutartót és egy illatos kendővel az egész környéket fertőtlenítette. Kezdtem megkedvelni.

Szabad lett a szobánk és ez két változást hozott az életünkbe.

Egyrészt a Kedves elmerengett, merthogy meg akarta volna az arcát mosni. A fürdőszobában nem az aranyozott csap volt a feltűnő, hanem ami fölötte volt: egy teljes kompjúter. Itt tessék beállítani a hőfokot. Itt a sugárirányt. Itt az időtartamot. – Te, így a Kedves, ezt a csapot nem lehet csak úgy egyszerűen megnyitni? Félóra tanulmány után kiderült, hogy nem. Navigare necesse est.

Másrészt én ünneplőbe öltöztem. A szomszédasszony, mármint Pesten, vett 300 forintért egy igen szép esésű szürke anyagot, még fekete foltok is voltak itt-ott rajta. Ezt a viszonylag értékes textíliát óriási küzdelemben tropára tette, amit ő szabásnak nevezett, a végterméket pedig elkeresztelte rövidnadrágnak.

Az ebéd

Hát ebben jelentem meg a mahagóniéval szomszédos teremben. Mi tagadás, azonnal kivívtam a frakkos összes elismerését. Talán csak vigasztalni akart, talán eltakarni szellemi értelemben vett mezítelenségemet, amikor az ölembe hullajtott egy középkori kódex méretének megfelelő könyvecskét:

– Uram, suttogta, ha lenne kedves kiválasztani az ebédet. Merthogy... És azzal egy még nagyobb fólián került elébem, amelyből (túlzás kizárva) mintegy kétezer féle bor közül választhattam. – Tetszik tudni a hőmérséklet miatt kell lerendezni... Ha olyant tetszik választani, akkor időben fel kell hoznom a pincéből. Frakk értelmes fickó volt, hamar megegyeztünk. Olyan hangon, mint akit egy életre leköteleztem, mondta: nagyon köszönöm, Uram. – És hadd jegyezzem meg, hogy ahhoz a sülthöz ez a bor jó választás volt. Komolyan gondolta...? Remélem.

Gyermekkoromban Kutassiéknál volt egy ebédlő, kis barokk-szekrénykével, amiben mindenféle üvegcsingilingik voltak. Hasonló volt a tálaló, bár gondolom jóval értékesebb, a windermere-i ebédlőben is. Előtte állt, ezúttal fehér kesztyűben régi barátom – ha szabad így mondanom – a frakkos. Tökéletesen szolgált ki minket, ahogyan a nagykönyvben van megírva. Mindig akkor hozott-kínált valamit, amikor azt kellett: salátát, kenyeret, fűszert. Mindig arról az oldalról szervírozott, ahonnan illett. A bort mindig a kellő időben akarta után tölteni és minden tevékenysége után elhangzott az obligát „köszönöm". Ő köszönte, hogy kiszolgálhat engem.

Ebéd után megkérdeztem, pusztán szokásból: – Szabad itt rágyújtani? A válasz a következő volt. (Most tanulj te Tilos-on nevelkedett pesti polgár!)

> – Uram! Itt természetesen rá szabad gyújtani. Mindazonáltal hadd jegyezzem meg, hogy ebben a szobában még soha senki se gyújtott rá. Ha nem hangzik túl tolakodóan, azt javasolnám, hogy önöknek most a sakkszobában szervírozom a kávét, ahol általában dohányozni szoktak.

S lőn. Mellesleg a sakkszoba malachit sakkasztalai és aranyozott figurái árán körülbelül háromszor megkapnám a mai lakásomat.

Látod, el is felejtettem, hogy egy konferenciára mentem!

Miközben elszaladtam a pofavizitre, no meg felvenni a proceeding-et, nejem őnagysága kénytelen volt egy hajósétát tenni a windermere-i tavon, ami nagyjából a Velencei-tóval azonos méretű. Ebben se a hattyúk, se az egyéb madarak és vadak nem zavarták, mint ahogy a porcelán-fehérbe öltözött, végtelenül udvarias hajós-tisztek sem.

A búcsú

Frakk úgy bánt velem, mintha indiai herceg lennék. Akkor is, amikor abban a lehetetlen gatyában virítottam. Később kivívtam elismerését. A konferencia egyik résztvevője egy japán főnemes csacska leszármazottja volt, aki velünk szemben nem véletlenül került ebbe a villába. Csak törte az angolt, más nyelvet nem értett, mindenkivel szemben bizalmatlan volt.

Előkaptam azt a kis japán nyelvtudást, ami még a hetvenes évek elején ragadt rám. A dolog csodákat művelt. A kis japcsi megnyílott. És akkor derült ki, hogy néha még a nyelvtördelés is kapóra jöhet.

Balról a befűtött kandalló. Középen a várakozó frakkos. Jobbról egy angolul se beszélő japán hercegfi. Balról szerénységem. A frakkos: – Mit óhajtana az úr ma este vacsorára, tán valami ínyencséget? A japán nem érteni. Én, a tolmács: –Etwas zu essen, mit falni te ma este, boszorkányos ördögadta. Mire a japán: – Ahá, így értem. Lecsót túróscsuszával (vagy valami hasonló).

Rövid tartózkodásom során a frakkos először nézett igazi tisztelettel rám. Talán még barátok is lehettünk volna, ha nem tűnik fel nekem valami. A szám. Nem az enyém, te buta, hanem az egyes és a többes.

Addig azt hittem, hogy 50 fontba kerül a szállásunk, ami kb. 20 százalékkal haladta meg a lehetőségeimet. Talán ki lehetett volna gazdálkodni. Csakhogy az összeg fejenként számítódott, plusz taksa. Napi 105 font! Te jó ég, nekem alig van napi 40 fontom.

Mint kiderült, a konferencia annyi érdeklődőt vonzott, hogy a környékben elkelt minden szállás és az eseményt szervező barátom, Meyers prof, csak itt tudott nekünk helyet biztosítani. Éppen egy magyarnak éppen a legdrágább helyen. Menekülnünk kellett. Később egyesek felvetették, hogy nem láttak (sokat) a konferencián. Jó a szemük. Szerintem egyáltalán nem láthattak volna.

Hazatérésünk részleteivel nem untatlak. A búcsúzás hevében hirtelen nem találtam az itthon bemutatandó számlát. Azt hittem, hogy ott maradt. Taxival tértem vissza érte (5 font). Még annyira emlékszem, hogy később valahonnan indult egy óriási hajó és egy ideig fognom kellett őnagysága fejét.

Hazaértünk. Mond csak, ha már így összebarátkoztunk, nem szerveznél újra egy objektumos konferenciát mondjuk Windermere-be? És meghívnál engem is? Hátha végre megtudhatnám, hogy mi a franc is az az objektumos? Talán még a mókus az úton megismerne. No, lécci..., de igazán...!

AUSZTRIA

Az a jó kis hegyi levegő

Ausztrián át számtalanszor átutaztam Olaszország felé, de egy-két bécsi utamtól eltekintve nem sokáig ragadtam meg ott.

Legelőször a feleségemmel jártam arra, amikor a Szerzői Jogvédő Hivatal megbízásából egy jogdíjelszámoló szoftvert nézegettem meg. Monumentális volt, mint a Stephan's Kirche, de az utóbbi jobban tetszett. Tudtad, hogy hazai termék? Tornyának köve, csakúgy mint az Operáé, a volt Nagymagyarország nyugati falujából, Szentmargitbányáról származik.

A linzi egyetemen Traumüller professzor vendége voltam. Összefutottam nála egy bajor ismerősömmel. Vacsora után, a sörözés közben megegyeztünk abban, hogy Ausztria, Bajorország és Magyarország együtt jó kis országot alkotott volna és fenébe a poroszokkal... Talán nem tudtad, hogy a II. világháború után az angolok pont egy ilyen tervvel álltak elő, de az amerikaiak és az oroszok megfúrták. Kár.

Amikor SZIAM nevű szoftveremmel házaltunk Bécsben az IBM-nél, kollégám séta közben így szólt. – Ideje lenne ebédelni. Mivel miattad vagyunk itt, úgy illik, hogy te válasszad ki a helyet és az étket. Mit ennél? Én meditáltam, eközben tettünk még két lépést és íme, pár méterrel előttünk az éttermen a SIAM felirat díszelgett.

Kívánom, hogy minden választásod ilyen könnyű legyen az életedben. A ház ajánlatát választottuk, amely 16 eltérő kicsinyke tálkán felszolgált, egyenként is különleges és csodálatos ételnek bizonyult.

Akkor a KuK kicsinyke, de barátságos hotelben laktunk. A megérkezéskor egy igazi csemege-meglepetés várt: személyesen Ferenc József fogadott bennünket. Úgy ám, a londiner a néhai király tökéletes alteregoja volt, óriási fehér bajusszal és dús pofaszakállal, azzal a nüansznyi különbséggel, hogy bár debreceni akcentussal, igen kiválóan beszélte anyanyelvét, a magyart.

Bécs régen is, ma is bizonyos magyar elemeknek a gyűjtőhelye volt pozitív és negatív értelemben egyaránt. Pozitív példaként ott működött az édesanyám által sokszor emlegetett Szappanos atya, az egykor betiltott magyar karitász vezetője. A negatív példát kollégám esete mutatja. Mindketten az arab félszigetről érkeztünk Bécsbe. Én tévéztem, ő viszont leszaladt a sarokra egy „dolgozó" lányt keresve. Reggel kérdés nélkül közölte: - Kicsi a világ. E.-zi Krisztina vendége voltam. És azzal kimondta egy közismert, híres és hírhedt magyar főnemesi családnak a nevét.

Ja, hogy a hegyi levegőről nem szóltam? Most fogok. A síeléstől és minden efféle fölösleges csúszkálástól mindig féltem, ezért sohasem látogattam ilyesmiért az Alpokba. Zürich felé utazva lányaimmal betértem Salzburg városába, de oda a hegyek éppenhogy csak ellátszanak. A falusi turizmus jegyében egy „farmon" szálltunk meg.

Igen kedves házigazdánk megmutatta az istállót is, majd fölvezetett a „lakosztályunkba". A széles lépcsőt vastag szőnyeg borította. Nem csak a saját mintájától tarkállott és a jó kis hegyi ájert furcsa ferde illatok egészítették ki...

BELGIUM

Avagy mi a kapcsolat Belgium, Svájc és Görögország között?

A Brüsszelben szerzett pénzt...

Az a szellemileg is, anyagilag is méltányolandó öröm ért, hogy magyarként előadhattam a Big Blue, vagyis az IBM európai kutatóközpontjában. Én voltam a number one előadó: hízott a májam. Nem az italtól, azt ott nem adtak. Node nem vágok a dolgok elébe.

I met my Waterloo, bár hál' Istennek pozitív értelemben. Ugyanis a központ a Brüsszel melletti Waterloo-ban volt, egy hatalmas kiterjedésű parkban. Hát mit mondjak, már az odaút is csodálatos volt!

Elsőként a Schipol-ra érkeztem, vagyis Amszterdamba. Onnan pedig egy ósdi régi kétmotoros – imádtam – vitt át Brüsszelbe. Sípolt a tüdeje, hörgött a torka, lifegtek a szárnyai, csaknem azt az uszályt súrolták ott lent, a csatornában. A reptéren fehér Mercedes fogadott, ámbár csak a legelső alkalommal és azzal suhantam leendő munkám és sikereim helyszínére. Visszafelé vonattal jöttem. Felhívtam a tudakozót, hogy mikor indul vonat Brüsszelből Amszterdamba. Hallottam, hogy a háttérben nevetnek. Mikor, na mikor? Minden negyven percben. Tessék felszállni és jegyet lyukasztani...

Az IBM – az akkori világ legnagyobb számítógép-gyártója – vendéglátásával vívta ki a legmagasabb elismerésemet.
Az első alkalommal (négyszer jártam ott) egy kedves, de kicsit unalmas szobába tettek. Minden tiszta, de minden – az asztal, az ágy, a szekrény – szürke. Az asztalon egy kérdőív: Miképpen értékeli Ön a vendéglátásunkat?
Viccből kitöltöttem. Ismerve a magyar kérdőívek sorsát, a dologtól semmit se vártam. Beírtam, hogy inkább laknék halványzöld szobában, ahol az asztalon egy szál virág vár. És mi történt legközelebb? Halványzöld szobát kaptam egy piros szegfűvel az asztalon.
Volt tüdőm felkeresni a managementet és megköszönni.

Manuel volt a tanfolyamvezető. „Én spanyol vagyok. A spanyolok katolikusok és tisztelik a pápát. Bemutatom H.B.-t Magyarországról. Témánknak, az adatbázisnak sok püspöke van, de a pápája H. B.. Fogadják szeretettel!" Egy-két kivételtől eltekintve, akiket éppen ez a bevezetés irritált, meg is tették.

A napok teltek. Esténként a bárban gyűltünk össze, ahol bort és sört adtak, de szeszt nem. Egyik este Manuellel sakkoztam, könnyű préda volt, de el kellett mennie valahová. Mint ahogyan a baloldali két sakkozó közül is az egyiknek. Aki ott maradt, barátságosan invitált németül. Nem lévén más dolgom, elfogadtam a kihívását. Belevágtam.

Csak neked árulom el, hogy én nem tanultam és nem is tudok sakkozni. Olykor-olykor levertünk egy-egy partit Halmos Bélával, a népzenésszel, de például K. P., egyetemi társam, a sakkszövetség volt elnöke mindig elpáholt. Azonban ezen az estén valami nagyon összejött. Bár fogalmam sem volt a

nemző-indonézekről (ugye ez egy nyitás neve?), szorosan a fejem mellé húztam a két karomat és onnan egyszer csak váratlanul nagyot ütöttem. Mint Muhammed Ali Liston-nak, amikor világbajnok lett. Vagyis egy igen zárt, reménytelenül zárt védelemből, hirtelen a futómat feláldozva leszedtem ellenfelem király előtti parasztját.

Ettől besokkolt – és annyi. Mint kiderült, ő volt a svájci első táblás nagymester. Hehe. Később visszavágóra unszolt, de én valahogyan soha nem értem rá. Be is görcsöltem volna: egy profival játszani...?!

Aznap este még nyertem két üveg bort snooker-en. Soha nem játszottam olyasmit, de ezek a derék belgák nem tudták, hogy mit jelentett az unatkozó katona számára az orosházi laktanya rex-asztala és hogy mit volt képes ott művelni a dákójával!

Egy előadásomért 6700 belga frankot kaptam, ami akkor nagyjából pariban volt a forinttal és akkori havi fizetésem 3000 forint volt. Világos, ugye? Ráadásul én Görögországba vágytam, mert az első ottani alkalom kicsit lezáratlan volt.

Most még azt próbáld meg kitalálni, hogy miképpen kerül a képbe Svájc? Jó, jó, átlós vonalban középen van Belgium és Görögország között, node tényleg mi köze a dologhoz? Hát mindent az 1956-os forradalommal, meg a süket magyar törvényekkel kell magyarázni

Másodfokú nagybátyám Gyula, akit anyám nevelt, 56-ban Svájcba disszidált. A nyolcvanas évek elején az ember csak háromévente kapott turista útlevelet, de évente egyszer elmehetett külföldre, ha volt személyre szóló meghívója. Csakhogy a magyar törvények nem voltak (akkor sem) egyértelműek. Ha meghívtak Svájcba, a kapott útlevéllel elosonhattam Görögországba is.

Belgiumban megkértem az IBM-pénztárt, hogy ne adják ki a fizumat, hanem utalják át postrestante Görögországba. Tudniillik ha hazavittem volna, be kellett volna váltani forintra, vagy vállalni kellett volna két csempészés (be és ki) kockázatát. Ezután szereztem egy meghívót a svájci bácsikámtól, amire megkaptam az útlevelet.

... Görögországban költöttem volna el

Egy szép napon a piros Zsiguli elindult a Forint-utcából Görögország felé, teljesen logikusan, hiszen tulajdonosának volt egy svájci meghívó útlevele. Az öreg csotrogány belső borítása ki volt bélelve némi dollárokkal, fontokkal, márkákkal, a kifelé utazás lebukásának minden ígéretével. Ha megtalálják a vámon! Nem tették, nem is kérdezték. Én meg vártam, reménykedtem a Görög Találkozásban, hogy majd oda küldik Belgiumból a pénzecskémet, mert minden dugi dacára is igen siralmasak voltak anyagi viszonyaim. Ha jól emlékszem a meghívó útlevélhez eleinte csak 10 dolcsi járt. Vagy annyi sem...?

Hogy miért Bulgária felé tekertem át a Balkánon, azt nem is sejtheted, ha nem ismered az akkori viszonyokat. Ott forintban kaptam benzint, miközben Jugo-ban akkor már minden dollár elszámolású volt.

Mentünk, mendegéltünk hetedhétországon is túl, majd beestünk Katarinibe. Talán egyszer elmesélem, hogy az egész világon ott adják a legfinomabb rántott

kagylót, ha a szőke pincérnél kéred. De most nem mesélem el. Mert most igen sürgős dolgom van. Hát kimegyek a földpadlójú, igen méretes fürdőszobába.

Egyszerre csak megcsördül a telefon. Hallom, hogy életem csillaga angolul hablatyol. Te, majdnem be... Megjött a pénzem!!??

Húzom fel a gatyát, rohanok ki, hát mondja is, hogy hívták valahonnan, talán a postáról, de nem jól értette. Van Isten, van Isten, megjött a pénzecském Belgiumból, nyaralhatunk bőségesen.

Kirohantam a postára. A postáshölgy nem beszélt angolul, de az én nyelvemen igen. Széttárta a karját, miszter halszi, miszter halszi, no-no-no...

Leforrázva mentem vissza a szállodába. A kedves recepciós lányt kérdeztem, hogy ezek szerint nem nekem jött a telefon? Tessék várni, mondta sokat sejtetően és huncut mosollyal levezetett egy rejtett terembe. Ott volt egy nagy gép, ami a családom névrokonának (Puskás) a találmányára emlékeztetett: egy ósdi telefon-kapcsológép. A kedves rávigyorgott: nichtoperandus, nyemaműköd stb. Vagyis: ez már évek óta nem szuperál.

Szemrehányóan ballagtam vissza, ahol a Kedves és Tóni barátom fogadott. Mint kiderült, egy földmozgás (?) miatt egyszerre csördült meg náluk a telefon. A nejem elárulta Tóni barátomnak angolul, hogy ő Mrs. Halassy. Erre a barátom, aki esküdt németes, az angolt csak ugatta azt válaszolta, hogy yes. No ilyen információ alapján indultam én a postára.

Lemondóan legyintettem, nyugalmat kértem, és megpróbáltam a dolgot ott folytatni, ahol abbahagytam. Már nem emlékszem, hogy milyen sikerrel...

Epilógus

A belga pénz sohasem érkezett meg Görögországba. Később, egy másik utam kapcsán jutottam hozzá. De a svájci meghívólevél nem tévesztette el a hatását.

Rengeteget utaztam, bár korántsem annyit, mint a diplomaták. Soha, semmikor nem volt gondom a magyar vámmal, kivéve ezt az egy alkalmat. Kifelé valamit beütöttek az útlevelembe és amikor a magyar határra visszaértem, a kocsimat ízekre szedték. Örömmel közlöm, hogy azt a hitellevelet, amely a belga frank átutalási szándékáról szólt, nem találták meg, mivel az a használt papírzsebkendők között volt. Mennyit szidtam a fiatalságot, a felmenőket, hogy tartsanak rendet a kocsiban. Hál' Istennek most sem hallgattak rám.

Csillagom! Ha legközelebb nem tudnád, hogy mi az összefüggés Brüsszel, Zürich és Athén között, amit e zűrös időkben meg is értenék, akkor csak nyugodtan fordulj hozzám. És én eldalolom majd, hogy mi volt a kapcsolat közöttük azokban a boldog és nyugodt időkben.

BULGÁRIA

Csak, könyörgök, ne gyorsan...

Sohasem volt úti célom Bulgária, de négyszer mentem át rajta Törökország és Görögország felé menet, illetve az utóbbiból jövet. Az előbbi esetben Plovdiv, az utóbbi esetben Szófia környékén kerestünk szállást kempingben, ami a kevés szálláshelyből adódó zsúfoltság miatt nem volt könnyű. Előfordult, hogy csak a Katerinitől Szófiáig vontatott magyar bulgáriai konzul közbenjárására kaptunk helyet.

Egyébként hazafelé mindig a Sztruma völgyében jöttünk. Be kell látnod, hogy sikeresebbek voltunk, mint Hunyadi János. Ő két hibát is elkövetett. Egyrészt nem nyaralni ment oda, hanem harcolni a törökökkel, ami néha kényelmetlen tud lenni. Mi egészen jól kijöttünk azzal a népséggel. Másrészt mindezt nyár után tette, a fáma szerint még a hó is esett és azért kellett hazatérnie. Az én koromban erre elfogadhatóbb indokot találhatott volna: a benzinhiányt, amiről – a kertészet mellett – a bolgárok különösen híresek.

Az igazság az, hogy Hunyadi is a bolgár megtévesztés miatt tért haza, mint a képen Tóni, bár ő nem a hadi vereség miatt ballag ilyen csüggedten.

A mutatott egységnél óriási betűkkel volt kiírva: „Skora bira”, azaz piff-paff, máris kapsz sört. Ha lett volna, de nyoma sem volt, csakúgy, mint a benzinnek.
Node a gyerekek „skora marozsenoje”-je? A gyors fagylalt? Azt se kaptunk. Bár az igazság az, hogy az első utunkon még volt és el is csodálkoztunk azon, hogy a fagylaltot ott grammra mérik...

Egyébként a hely szép. Az úttól jobbra álldigáló étterem egyes asztalait egy hatalmas fának az ágai közé telepítették, miközben alattuk bömbölve rohan alá a folyó. Ha ott a pincér megbotlik... Viszont a mosogatás könnyű lehet.

A további úton jobbra kitértünk Rila csodás kolostorához.

Találós-kérdés: Mi a legszebb bolgár foglalkozás? A csencselés. Életemben voltam egy-két taxfree boltban, de a bolgár-török határon volt azok mintaképe. Ott még „lágyvalutáért” is lehetett „keményárut” (cigit, italt stb.) venni, ha nem akartad a török lírádat líraibb (bolgár néprajzi) tárgyakra pazarolni. Egyébként a híres Orient Express-en dolgozó kalauzok a legnagyobb üzletelők. Vettünk is tőlük valamit, de már egyikünk se emlékszik arra, hogy mit. Talán forintért török lírát...(?)

A bolgár sör egyébként olyan, mint a magyar narancs. Persze ha ismét arra járok és nagy lesz a meleg, még arra is ráfanyalodok. Csak könyörgök ne adják gyorsan, jó lesz az picit lassacskán is.

CSEHSZLOVÁKIA

Kettébe kell vágni, úgy kell megpróbálni...

Csehország

Csehszlovákia a szlovákok akaratából kettévált. Ezzel persze felrúgták a trianoni és a párizsi békét, de a politika nem tárgya ennek az írásnak.

Csehországot alig ismerem, csak átutaztam rajta az NDK és Lengyelország felé.
Az előbbi alkalommal egy napra megálltunk Prágában, amiről csak annyit tudok elmondani, amit mindenki ismer: gyönyörű a híd, a vár, az aranyművesek utcája, a székesegyház és persze igen finom a csapolt sör.
Ez utóbbit vonatozás közben is tapasztaltuk.

Senki se volt a fülkénkben és hogy ne is legyen, elheveredtünk egy-egy üléssoron. Középre felfüggesztettünk egy spárgára egy teljes rúd magyar téliszalámit, majd azt ide-oda lökve jókat harapdáltunk belőle. A sör mellé, ami viszont másik két spárgán lógott préselt pohárban, amelynek tartalmát az állomásokon a kocsiba felszálló árus pótolta. Később a vonatablakon kipillantva megállapítottuk, hogy Csehországban igen sok falut Východ-nak neveznek...

Szlovákia

Szlovákiában négyszer jártam. Kétszer Pozsonyban, egyszer barátainkkal a Szlovák Paradicsomban és egyszer a Magas Tátrában útban Lengyelország felé.

Első pozsonyi utam során elvittek minket hivatalos vacsorára. A banda ösmerős nótát játszott, mondjuk az „Az a szép...” kezdetűt, ámde szlovákul. Felvisítottam: hiszen ez magyar nóta!

A jó hangulat lelohadt és vendéglátónk arrogánsan förmedt rám: Nem, ez szlovák dal. Nem erőltettem a dolgot. Minek vitatkozzak egy nóta miatt olyanokkal, akik a címerünket is elcsaklizták? Mellesleg tévedésből: a három hegy csak szimbolikus, nem a Tátra, Fátra, Mátra, mint ahogyan a négy folyó sem az, csak a piros sávokat elválasztó jelentés nélküli ún. pólya.

Második alkalommal Győrzámolyból rándultunk át pár órára az egész családdal, hogy elmélázzunk ennek a szép magyar városnak az elvesztésén.

Későbbi szlovákiai élményeim vegyesek voltak.

Másutt írtam le a Szlovák Paradicsomba tett kirándulásunkat. Az egész egy bohózat volt. A házban semmi se működött, nem volt ágynemű, meleg víz, villany. Barátommal fogadtam egy sörben, hogy a pikk-ásszal – éppen kártyázni készültünk – csinálok villanyt is, meleg vízet is. Nem akarta elhinni, valamiféle

kártyatrükkre gondolva. Én viszont a ház háta mögötti addig zárt elosztódobozt fél perc alatt kinyitottam a pikk ásszal, majd fölkattintottam a kikapcsolt biztosítékot...

A gyagyinkás beszédmód Nyebojsza bácsika miatt ragadt ránk, mivel ő gügyögött a gyerekekkel. A helyi kocsma csaposa volt, ami igen praktikus intézménynek készült: azon át lehetett bejutni a helyi „stadion" lelátójára. Avagy másképpen a jegypénztár és a korcsma egy és ugyanazon intézmény volt. Ennek is volt értelme, amint mindjárt meglátod.

Nyebojsza bácsi 120 kilót nyomott, fütyülőcske volt a nyakában (de nem ő volt a bíró), amibe nagyot fújt, ha egy gyerek a víztároló partjához közeledett. A szelíded óriás vigyázott a gyerekek épségére, ezért borovicskával kínálta őket és közben egyre ezt hajtogatta: nyebojsza, nyebojsza... (ne félj, ne félj).

Itt elmentünk ugyanoda a focimeccsre is. A „stadion" egy platón volt, közvetlenül a tározó mellett. Időnként egy tehetségnek sikerült egészen abba berúgnia a labdát. Szóval kiderült, hogy milyen praktikus a kocsma mint jegypénztár. Egyrészt gyengéd óvintézkedés a megfázás ellen, amikor a labdát kiszeded a vízből. Másrészt menhely olyan magyar feleségek számára, akik pusztán női szimpátia alapján éppen a vendégcsatárnak találnak drukkolni.

Amúgy állítom, hogy a természetet kivéve ott minden ellenünk fordult. Még a híres Tarpataki vízesés melletti csimpaszkodó is. Heverésztünk a krókuszokban gazdag fűben, várva, hogy mikor lehet felszállni rá. A lift elindult, mire mi is felé. Erre a lift leállt, mire mi lefeküdtünk. A lift elindult...

Itthon Arany Jánossal szembesültünk: mintha lába kelne... Igen, mintha lába kelt volna megannyi használati tárgyunknak odakint. Nem, nem hiszem, hogy ellopták őket: biztosan csak átalakultak.

Harmadszor a kis családdal Lengyelországba indultunk (lásd ott). Hát az nem volt sömmi! A halálfélelem első jelei valahol a Tátra alatt jelentkeztek nálam. A hólánc nélküli Zsiguli betévedt egy vályúba, ami jégből készült, valahol Poprádnál kezdődött és sok-sok kilométeren át tartott. Kész: kormányzás nincs, fékezés nincs, megállás nincs. Egyetlen reményem az volt, hogy a kocsi nem csúszik ki a vályúból. Imáim meghallgatásra találtak: egy kitérőben pár méterre az ott várakozó kocsiktól (nem tudtak elindulni, mert nekik meg felfelé kellett volna menniük lánc nélkül) a Zsiga „jó talajt fogott" és megállt.

Itteni szállásadónk egy szász néni volt, akivel perszehogy igen jól kijöttem. És az az este egy békés kis nemzetiségi találkozóvá varázsolódott. Mert ott volt a háziasszonyunk (szász), egy fogarasi vendége (román) és persze mi (magyarok). Hidd el, elég volt hozzá két jó szó és három stampedli beherovka, hogy egymás keblére boruljunk. Javasolni fogom az EU-nak ezt a módszert, hátha magasabb szinteken is beválik. Kézbeld el (ezt onokám így szokta volt mondani), sok mindenben egyetértettünk, amiben pedig nem, azt nem feszegettük.

DÁNIA

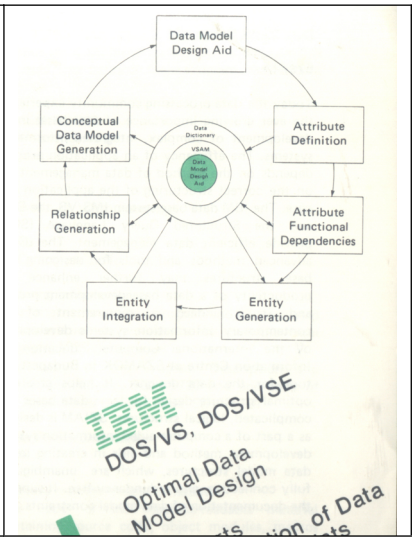
Egy csalódott Hamlet

Dánia valahogyan mindig kimaradt a beszámolóimból. Ennek három oka van. Egyrészt ott olyasmit műveltem, amit másutt sehol: képzeld el, naponta tizennégy órát (!) dolgoztam. Másrészt éppen ezért nem volt időm az egyetlen meglátogatott város, Koppenhága komoly megtekintésére sem. Végül csalódtam az addig szupernek hitt angol tudásomban.

A SZIAM rendszeremhez készítettem egy angol nyelvű kézikönyvet. Dániába azért kellett mennem, mert ott tanyázott az IBM kézikönyvek kiadója. Egy kedves, de szigorú „dán" hölgy vett kezelésbe.

Ő úgy hasonlított egy szőke vékony szépségre, mint az én kézikönyvem az átdolgozás utáni állapotára, mert talpig néger volt a szentem: minden egyes mondatomat átírta. Mivel pedig az adatbázishoz annyit értett, mint én mondjuk a kötéltánchoz, mindent szájba kellett neki rágni. No nem mindent: a szűk félórás ebédet és az este 11-kor végre előkerült vacsora magánétek tárgya volt.

A dolgot persze cseppet se szépítette, hogy a kiadó székhelye valahol a külváros peremén volt. Azonban az oda való séta teljesen híján volt a látnivalóknak.

Mármost nem vagyok hülye angolból, de annál inkább amerikaiból és persze IBM-ből. Bár elolvastam a „Scientific writing" (Miként kell tudományos művet írni) c. örökbecsű művet, abban több törvény volt, mint Mózes könyvében és kb. úgy is lehetett őket betartani. Az első szabály az, hogy tilos angolul írni. Csak egy példa a „Van egy tulajdonság" kifejezésre. Angolul: „There is an attribute". Amerikaiul: „An attribute is..." A kézikönyvekben tömör és ízléstelen újságíró-nyelvezetet használnak. Sőt, szinte ügyvédit. A szerződésem angol szövegéből szinte egy kukkot se értettem. Ezen túlmenően kötelező használni bizonyos IBM fordulatokat, amelyek a nagyságot, a szépséget – egy szóval a kékséget (az IBM beceneve Big Blue, azaz Nagy Kék) – sejtetik.

Koppenhága külvárosában én, a tájékozódási sport gyakorlója, eltévedtem. Egy darabig villamosoztam (két megálló távolsága 2-3 km), majd sétáltam, hogy lássak valamit. Láttam is. Üllői úti fákat fák nélkül. Két oldalt utcákkal ritkán megszakított egyformán homokszínű, egyformán négyemeletes házak sora. Kakukk vagy cinke sehol sincs. Palimadár is csak egy: én. Kérdeztem volna valakit a helyes irányról, de arrafelé nincsenek gyalogosok. Meg ellentétben a hírekkel biciklisták se nagyon.

No azért a királyi várat meg a kikötő vidékét megnéztem és persze láttam a Kis Szirén szobrát, ami kedves, mégis elszomorított. Mertha Brüsszelben a Maneken Pis-nek (Pisilő kisfiú) készítettek egy lánykapárját is, akkor miért nincs a dán kikötőben egy fiúcska szirén? Meg Pesten a hét vezér szobránál a hét vezérné szobra, de ez szerintem még nem eléggé liberális ötlet...

Dánia még két dologról nevezetes. Egyrészt 1974-ben a repülőterén jobban váltották a forintot, mint Pesten a koronát. Másrészt 1990-ben a lányommal vonattal utaztam Stockholmba és ezért a Koppenhágából induló komphajóra kellett szállnunk. Az átkelés tökéletes volt és emlékezetes is maradt.

FINNORSZÁG

Ne fogadj el vodkát – a lányodtól

A repülőgépek döntő többsége felszáll, kavarog egy picit a magasban, majd leszáll, általában a megfelelő helyen. Ezt mindenki tudja, ezért nem féltem sohasem a repüléstől. Viszont volt egy rövid időszak az életemben, amikor nagyonis tartottam a leeséstől... Ezzel kezdődtek a bajok.

Helsinkibe készültem, ahová első számú előadóként hívtak meg a legelső finn nemzetközi informatikai kongresszusra. Ez igen nagy megtiszteltetés, ami azt jelenti, hogy a szakmapolitikailag orientáló, de még nem a lényegről szóló bevezető szónoklat után én üthettem meg az alaphangot. Valamikor 1990 ikszben.

Ismervén a repüléssel kapcsolatos akkori érzelmeimet a búcsúestén lányom egy halvány csókot hintett a homlokomra, de tekintetem akkor párásodott el, amikor egy flaska vodkát gyömöszölt a diplomatatáskámba. A reptéri várakozás izgalmát picit lazítandó először lazítottam meg a flaska tetejét. Bécsbe tartó gépünk szörnyű viharba került. A mellettem ülő úr először fohászkodott, ami végülis kiváló mód a feszültségek enyhítésére, magam is sokszor éltem vele. Ez nálam nem zárta ki a másik megoldást, elvégre nem csak szent spiritusszal él az ember. A lélek és a test ezen harmóniáján szomszédom elszörnyűlködött, paragrafusokat idézve arról, hogy mit szabad és mit nem kinyitni egy repülőgépen. Én a száját soroltam az utóbbiak közé, előbb azonban udvariasan felkínálva a hánykolódásoldót. Nem élt vele.

Koppenhágából már egészen simán szállt fel a gép, szerintem. Majd valamikor békésen landolt Helsinkiben. Hát annál sötétebb várost még nem láttam, de persze éjjel fél kettő volt. A taxi behúzott egy fénytelen palotányi szálloda elé, ami azonban nem volt egyben hangtalan is. Az ige hallatott, hogy nekem ott nem foglaltak szobát, meg hogy sajnálják, meg hogy ha már ugor vagyok, ugorjak át máshová.

Elővakartam némi meghívókat, miszerint én vagyok én, no meg előadás, meg holnap (azaz ma!) reggel nyolckor csinálni fogok valamit. A vaskalapot azonnal levették és „találunk megoldást" ígéret hangzott el. Találtak. Felkísértek a szálloda legtetejébe, egy körpanorámás, gyengécske, alig 600 négyzetméteres apartmanba. Sajnos útikalauzt nem adtak hozzá...

Hát...! Az egységben rábukkantam egy tárgyalóra, amelynek közepén volt egy akkora asztal, mint szerény budai lakásom nagyszobája. Körötte kisszobányi fotelek. Balra egy konyha, teljes felszereléssel, de sajnos üres hűtőszekrényekkel. Azon túl egy távírda, számítógépek, telexgépek stb. tucatjaival. Félórás séta után rábukkantam a hálószobára is. Csak éppen a nekem éppen nagyon kellő, általában kisebb méretű és csempézett szobácskát nem leltem sehol. Na, mondom, legalább beakasztom gyűrött öltönyömet ebbe a tükrös szekrénybe. Furcsák ezek a mai finn szállodák, mert a tükrösajtó nem gardróbot rejtett, hanem a nekem sürgőset. Arany csapokkal és olyan mérettel, hogy mire odaértem a vonatkozóhoz, majdnem...

Másnap tudtam meg, hogy ez volt az az apartman, amelyben Carter amerikai elnök tartózkodott, amikor aláírta a Helsinki Egyezményt. Mondanom se kell, hogy aznap este már egy normál méretű szobácskában találtam magamat. A váltás határozottan üdítő volt, ha az elérhetőségre gondolok.

Nocsak, majdnem megfeledkeztem a vodkáról! Pedig csak most következik a lényeg. Mindig is aggodalmas előadó voltam. Amikor hatévesen zongoraversenyt nyertem, végig tremolózott a lábam. Minden előadásom kezdetén pulzusom legalább 150-re megy fel, majd lassan lecseng. Szóval éjjel fél kettőkor ideje volt, hogy még egyszer átgondoljam másnapi (vagyis aznapi) előadásomat. Akkoriban még írásvetítővel és fóliákkal éltünk. Én is fóliákra rajzoltam mondanivalómat, ábráimat. Szép színesen, filctollal. Az aktatáskámban voltak.

Kinyitottam. A fóliák egymáshoz ragadtak, az írás elmosódott rajtuk és mellettük kacagott rám a szesztoll-írást rokonként összekuszáló vodkásüveg. Végülis be kell

vallanom, hogy csak az összhatás miatt volt ötösöm fizikából, amúgy abból mindig halványan muzsikáltam. Így már a gimiben se ismertem a vodka tágulási együtthatóját. Van neki... Különösen rossz kupakok esetében.

Éjjel kettőkor nekiálltam újrarajzolni az előadásomat. Háromra készültem el. Közben – bosszúból – rövidebbre fogtam a vodka életét. A lényeg az, hogy vekker volt ott, bár nem hiszem, hogy Carter elnök úré.

Az olvasó ne vegye dicsekvésnek: végül frenetikusan jó előadást tartottam. Csak később következett be a baj. Kétszer is. Először megrohantak az újságírók. „Hogyan értékeli a magyar számítástechnikát?" Megmondtam. Elárultam, hogy a magyarok hagyományőrzők, így nálunk található a világ legszebb számítógép-múzeuma, sőt az egész ország egyetlen múzeum. Az újságírók zokon vették úgymond illojalitásomat, holott én nemcsak a valódit mondtam, hanem az igazat is. Másodszor elárasztottak álláskínálatokkal és más lehetőségekkel. A Finn Akadémia kérte, hogy írjam le az elméletemet – ami meggyőzte őket – matematikai formulákkal is. Ha azt megteszem, akkor...

Nem tettem meg. Mert nem tudtam és főleg nem akartam. Számomra az élet és azon belül a tudomány nem matematika (bár az is), hanem emberi viszony. Ők erre az oldalra nem voltak kíváncsiak. Bennük nem volt spiritusz.

A vodka összeköt és szétválaszt. Egy adott fokig megoldja a nyelvet, őszinte és mély gondolatokra vezethet. Mondjuk jó előadásokra. Azon túl... Nekem sok bajom adódott miatta. Általában a megoldódott nyelv, a természetes őszinteség miatt. Az utóbbit ma mérlegelik és csak kisebb cseppekben adagolják, mint a vodkát.

Mindezek nehéz dolgok. Ezért azt javaslom, hogy fontold meg kétszer is, mielőtt elfogadsz vodkát, mondjuk, a lányodtól.

FRANCIAORSZÁG

Kétféle kultúra emlőin

Próbaúton

Mielőtt a magyar hatóságok egyedül elengedtek volna Amerikába, úgy győződtek meg a megbízhatóságomról, hogy egy csoport tagjaként elküldtek Franciaországba számítógépeket tanulmányozni. Hát azokat kellett is.

Később a francia licenc alapján gyártott magyar gép gyufával működött. Jól látod: gyufásdobozzal. Ha ugyanis nem támasztották volna szét a paneljait, azok bemelegedve összeértek volna és szétvágták volna a masinát.

(A képen az általam többször megcsodált St. Michel.)

Azután volt mit látni egy kohóban is. Idehaza azt tanultam és tanítottam, hogy „a számítógép érzékeny a mágneses hatásra, ne helyezzük nagyobb vastárgyak stb. közelébe”. A kohóban a bemutatót vezető mérnök egy IBM 14xx-es tetején akart volna valamit írni, ezért lesöpörte róla a kétcentis vasreszeléket... Ennyit a számítógép sterilitásáról. Térjünk át a tolmácsokéra.

Egy másik kiküldetésen a magyar határőrök pont a tolmácsot kapcsolták le. Nem maradt senki, aki franciául beszélt volna. A tárgyalóteremben ez idővel feltűnt. Úgyhogy okosan szünetet rendeltek el, mire a fiúk – bár retikül nélkül – egy ütemre a mosdó felé indultak. Ott az egyik francia nadrágjából kilógott... Nem, ne vágj közbe, hol is tartottam? Kilógott egy német újság. Az egyik magyar azt hitte, hogy ő tud németül. Valahogy elmagyarázta a szitut, mire kérték, hogy a szerződéshez csak egy összeget mondjon. Mondott. Véletlenül fünftausend helyett fünfhundertet. A franciák a kezébe csaptak, itthon pedig kitüntették, mivel tízszer olcsóbban jutott az áruhoz, mint azt előre becsülték...

De nekem most Bözséről kell szólnom. Nehogy így hívjad már, azt csak nekem szabad, mert én megérdemlem. M. Erzsike perfekt volt angolban, németben és franciában, ő volt a tolmácsnőnk, és perfekt volt a hitben is, mivelhogy inkább apáca lett volna. Évek óta nem hallottam róla, talán teljesült a vágya.

Nemcsak kolléganőm volt, hanem majdnem szobatársam is. A harmincöt fős küldöttségben csak három hölgy volt, de az „a” végű keresztnevemből a franciák arra következtettek, hogy négy van. Végülis egy fiúval kerültem egy szobába, noha szerintem még ő is szűz volt. Bár lehet, hogy nem testileg...

Miért szárnyas a szárnyas?

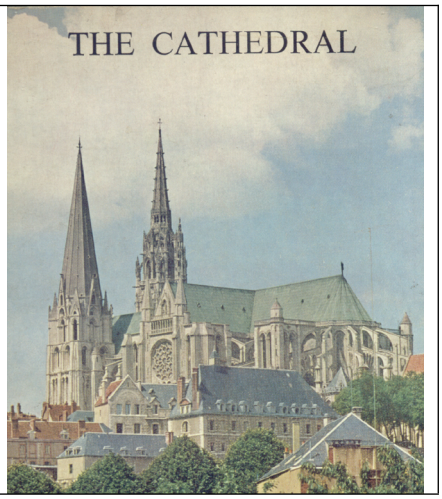
Hogy holtában is repüljön. Node nem vágok a szárnyalása elé. Előbb még elmegyek a csoporttal Chartres-ba. A művészeti korszakok közül a gótika a kedvencem és hát az ottani székesegyház az etalon. A szépek szépe.

A lélegzetem is elállt, amikor megláttam. A többiek betolongtak, mint afféle rendezetlen IBUSZ-csoport, én viszont leültem egy padra és próbálta a lelkem befogadni, amit a szemem sejtetett velem. Szinte észre se vettem, hogy a középtermetű, középkorú, kicsit vöröses hajú férfi letelepszik mellém. – Látom, tetszik – kezdte a bemutatkozást.

Kiderült, hogy angol, a katedrálisból írta a doktoriját és húsz éve mással se foglalkozik, csak azt vesézi ki. Mindjárt megajándékozott egy könyvecskével, a templom tömör, de igen rendezett és érdekfeszítő leírásával. Majd felkínálta személyes kalauzolását, persze (nem, ne is tessék arra gondolni) ingyen. Meghatotta a valódi érdeklődésem.

Elkövetkezett életem legérdekfeszítőbb művészettörténet órája. Választ kaptam titkos kérdéseimre: Mikor épült a katedrális, miért akkor és miért pont oda? Mi volt a célja? (Arra vezetett egy akkor divatos zarándokút.) Miért ez a tájolása? Miért a jobboldali toronynál kezdték építeni? Miért van ennyi kapuja? Miért és melyik a főbejárata? Továbbá a csodálatos kapubéllet miért ötsoros? Mi a sorok jelentése? Miért azok a szentek és miért pont abban a sorrendben szerepelnek rajta? Hogyan egészíti ki a kapu által elmondott történetet a fölötte pompázó rózsaablak?

És így tovább... Miért, miért, miért? Minderre teljes választ kaptam a kis könyvecskéből.

A buták által sötétnek titulált középkor legvilágosabb emberei a katedrális-építők voltak. Évtizedeken, néha évszázadon át egy gondolattal, egy akarattal, egy szellemben végigvitték a célul kitűzött mondhatni projektet. És John, nevezzük így az egyszerűség kedvéért, ami azért is indokolt, mert valóban úgy hívták, el tudta olvasni a hatalmas nyitott könyvet, amely mindenki számára ott áll, de csak kevesen értik. Mint a képrombolók. Akik még azt se tudták, hogy az illiterátus ember nem imádta a képeket, hanem olvasott bennük és a rombolás valójában hitbeli ismereteit zúzta porrá. (Avagy netán az is volt a cél...?)

Akkoriban rendszerszervező tanár voltam. Ez a döbbenetes élmény kihatott a mondanivalómra. A tanfolyamokat a katedrális bemutatásával kezdtem, mint példával arra, hogy mit tekintek én *abszolút rendszernek*. A fentebbi kérdések mindegyike felvetődik a rendszerszervezés kapcsán, ami csupa miértekből áll.

Node el ne ragadjon már a szakmai hév, ideje ebédelni! Bár ahhoz átugrunk Touluseba. Vagy Carcassoneba? Egy várkastély 1300 valahányból fennmaradt pincéjébe. Az ott felszolgált szárnyas is korabeli volt, merthogy késtünk. Erre a délamerikai fácán, hogy úgy mondjam bekeményített. (A képen Carcassone.)

Éppen szemben ültem egy francia grófnővel, vendéglátónkkal, aki csodás szép szőke frizurájával lepett meg (annyi biztos, hogy norman és nem gall származék volt), amely hét nyelven beszélt. Ja, bocsánat, a hölgy tette azt. Alig győztem osztozkodni jogos fájdalmában, amiért kinézték a kártyaklubjából. Azért, mert pincsijét nem a grófi kutyák doktorához, hanem a fodrászának az állatorvosához vitte, merthogy az tudott gyógyítani is. Mégis ez skandalum, mi lesz így az arisztokráciával?

A fácán rászolgált szárnyas nevére. Jobbra is, balra is fácáncombok röpködtek, meghazudtolva azt az ostoba biológiai beidegződést, hogy erre a célra a szárnyak valók. No ja, a másodszor is melegített étket mindenki késsel próbálta elvágni.

Gondoltam, hogy nem hazudtolom meg a vezetőnőnket, aki szerint nagy a szájam, bár ezt a kijelentését arra alapozta, hogy ő algériai arab bevándorlóként

mégis magasabb rendű a francia ranglétrán, mint én. Szóval szóltam Franciskának, nevezzük így a grófnőt, bár biztosan nem úgy hívták: – Tuggya, nálunk az ilyesmit kézzel fogják és úgy eszik, nehogy elröpüljön. Háromig számolok és akkor a markomba kapom. Velem tart...?

Talán úgy értette, hogy őt magát, mert rögtön beleegyezett. Megkönnyebbült mormogás futott végig az asztal mentén, utána pedig ige se hallatik, csak az fogaknak az ő csattogása.

Azért valahol nagyon kedves nép a francia, hiába is gondolsz mást. Lehet, hogy egy diplomata asztalnál hátba döfnek, de más asztaloknál ugyancsak megadják a módját. Mutasd meg, hogy mit csinálsz dél és négy óra között és megmondom, ki vagy? Alszol? Akkor olasz vagy spanyol. Dolgozol? Akkor bizonyára északi vagy rabszolga magyar. Próbálod megfejteni az ikszedik fogás titkát? No, ide a keblemre te, te francia...

Szégyen

Útitársaim számonkérték a vendéglátóinktól a kulturális programot, amit halogattak, jóllehet tényleg komoly tételként szerepelt a meghívónkon. Ha kellett nekik, hát megkapták.

A műsor valamikor 7 órakor kezdődött. Gyalog sétáltam fel a Pigalle-ra, mi az a pár kilcsi a Kleber-ről. Sötétedett, de az ég alja még világos volt. A kirakatokat nézegettem, no nem a szexboltokat, hanem a lemezeket. Egy pofa rám ragadt. Ha megálltam egy kirakat előtt, ő is megállt. Ha továbbsétáltam, ő is. Közben egyre jobban mellém próbált férkőzni. Egy óriási saroktaposás a sípcsontjába végül meggyőzte, hogy rossz helyen keresgél.

Miatta csak egy villanásnyira láttam azt a nőt, aki fehér forrónadrágot viselt (november volt) vörös díszítéssel és az egyik lábát húzva sántikálva rohant a metró felé. Többen ordítva üldözték és jé, a díszítés csak alkalmi volt: egy tőr állt ki a combjából, onnan ömlött a vér.

Egy sportarénányi valamiben – színházban? – megkezdődött a kulturális program. Mint kiderült, egy pornóműsor volt (Oh, Calcutta) Boccaccio és mások durva darabjaiból, löttyedt-testű, taszító meztelen pornográfusok hihetetlenül ízléstelen előadásában. Nem vagyok ugyan prűd, a meztelenség lehetne akár még elfogadható is, node ott nem az volt. Gondoltam is rögtön, hogy elegem van a francia kultúrából. De nem kellett sokat győzködni magamat. Láttam, hogy Bözskét a fizikai rosszullét kerülgeti, mit kerülgeti, már el is fogta. – Gyere csak, húztam magam után ki, a rohadtból a szabad levegőre. Nem önfeláldozóan, hanem örülve annak, hogy még egy okom van a távozásra.

Beültünk egy kávézóba és kértem két teát (hülye angolok, hallottam a pincérlányt). Fél óra múlva Erzsike megnyugodni látszott. Megkérdeztem, hogy haza tud-e menni egyedül. Majd igenlő válasza után elkísértem a metróig, ott pedig belevetettem magam az éjszakába. Nem esett volna jól a korai lefekvés: sétával kellett kivernem a fejemből a dolgokat.

Megyek, mendegélek. Drukkolok az egyik rosszlánynak, aki táskájával veri a másik fejét, mert az elfoglalta a placcát. A rendőröknek, akik éppen most kapnak el egy áruházi tolvajt. Hát, mit mondjak? Itt zajlik az élet! Még be se fejeztem a gondolatot, amikor egy szűk utca alján megjelennek azok az ismert rácsos francia meseautók. Hirtelen fény a portálon és mögöttem úgy ötven méterre egy házból máris rámolják ki a – hmmm – alulöltözött hölgyeket és urakat. Ballagok a fal mentén, mint a rendőr, aki csiszolódni akar, amikor – hátrafelé nézegettem – egyszerre csak valami nagyba és puhába ütköztem.

Kebel volt. Gazdája éppen kihajolt egy kapualjból. Majd gyorsan hadarva megkért, hogy cepeljem, mentsem ki onnan. Eléggé felelőtlenül, de igen gálánsan

eleget tettem kérésének, amit nem annyira a szavakból, mint sürgető mozdulataiból értettem meg. Amikor az utca távolabbi végén elengedtem a karját, már tagoltabban mondta: - Cuki vagy, tudod mit, féláron is... – Velem te csak ne alkudozzál, én mindig teljes árat kérek, ha van kedvem. De most nincs - válaszoltam határozottan. Markomba nyomott egy ötvenfrankos zsetont és azzal el is tűnt a szokottan rejtelmes párizsi éjszakában.

Másnap algériai vezető nönket megkérdeztem, hogy ezt hívják ők kultúrának? Érdekes módon már nem akadt annyi baja a szövegemmel...

Tudom, hogy most igazán egy jó kis tanácsot szeretnél hallani pl. a Lafayett áruházba, de hát azt a cipőt másutt vásároltam meg. Másnapra szétszakadt. Visszavittem, a cipőt kicserélték, viszont megkérdezték, hogy mivel pucoltam. Elárultam, hogy Bagarollal. – Ah, azt az angol márkát nem ismerem. De tudnék ajánlani valami jobbat, valami finomabbat.

– Én is az Oh, Calcutta helyett – dörmögtem az orrom alá, de hát ezek a csinos francia eladólányok nem azonnal látják az összefüggéseket. Hagytam kétségek közt vergődni és beültem a sarki kávézóba. Senkit se döbbent meg, hogy kávét kértem.

Azért voltak jó programjaink is. Például elugrottunk Grenoble-ba egyszeri repülőgép átszállással. A végén egy picinyke géppel landoltunk. Mi igen, de – ezt csak később tudtuk meg – az előttünk lévő járat nem: a hegyoldalnak ütközött. Ott egy kocsma felszolgáló hölgyikéje kétszeresen kedves volt hozzám. „A hülye anyádat” – mosollyal üdvözölt, mert mint kiderült, egy dilinyós magyar azt füllentette neki, hogy magyarul így mondják a Bon jour-t (Jó napot). Korrigáltam a magyar tudását. Amikor fizetésre került sor, játszásiból megkérdeztem, hogy a számlát forinttal is kiegyenlíthetem-e. – Persze, mondta, de meg kell néznem az átváltást. Megnézte és valami eszméletlen jó áron adtam túl a forintjaimon. Csak hazafelé döbbentem rá, hogy ő holland forintban gondolkozott, a magyar forint akkori tizenkétszeresében.

Most pedig elhallgatok, mert hiszen Chartreuse-be megyek a néma barátok kolostorába. Csodálatosan szép elhagyatott helyen fekszik.

Az ott lakók nem mindig némák, főleg a minket kalauzoló fráter nem volt az. Bár kevesebbet lafatyolt, mint amennyit mi szerettünk volna lefetyelni az ott készülő sok finomságból. Szerintem a maga nemében az ottani likőr a legfinomabb a világon. Kétfélét is hoztam haza: az esszencia 80 fokos volt. Persze ízlett Györgyinek és nekem is.

Azt azonban mégsem hiszen, hogy örökös némaságot lennék képes fogadni csak azért, hogy ezt a nedűt önthessem – bocs: csepegtethessem – magamba.

GÖRÖGORSZÁG

Öt török, öt görög...

Egy kis precizitás nem árt

Nem, csillagom rosszul mondod. És nem is szerb húsz... Szerb négy, bolgár négy, török kettő és görög négy. No látod, így már jó.

Négyszer voltam Görögországban, kétszer Isztambul felé kerülve. Mindig Bulgárián át, oda és vissza. Az átlagos utazó ránéz a térképre: ah, Szalonikibe Jugón át a legrövidebb az út. Ez persze igaz, de közben arra a drágább és csak közelítőleg igaz, mert a Struma völgye felé mindössze 40 kilométerrel hosszabb. Tehát az útvonal: Szeged-Nis-Szófia-Szaloniki. Miért érdemes arra menni? Nem csak az anyagiak miatt: a környezet is szebb.

A görögországi útnak a benzin volt a kulcskérdése. Ha jól tudom 1981-ben 10-12 forint volt a literje, Jugóban 40 forint felett dollárért, Görögországban alig olcsóbban. Viszont Pesten vehettél bolgár benzinjegyet 6 forint 70 fillérért. Így a menet a következő volt: elhatoltál Szegedig, ott megtankoltál, átmentél Jugón Nis felé anélkül, hogy benzint vettél, Bulgáriában a jeggyel tankoltál, mégpedig a magaddal vitt két pótkannába is, amivel csaknem megjárhattad az egész görög utat. Persze voltak rázós dolgok: a bolgár kutak mondhatni szeszélyesen tartottak nyitva, vagy nem voltak hajlandók kannába benzint adni stb. Ezzel az ügyeskedéssel mégis igen sok dollárt spórolhattál meg.

A turistaúthoz annyira kevés valutát adtak, hogy nagyon okosan kellett gazdálkodni. Minden utam előtt készítettem egy táblázatot, amit ismerőseim rendre elkértek tőlem és hálálkodtak érte. Körülbelül így nézett ki. A lehető legaprólékosabban leírtam, hogy melyik úton kell menni, hol kell másik útra váltani, hol lehet tankolni, hol kell figyelni a rendőrökre. Sőt: milyen az út állapota, mennyivel lehet hajtani stb. Persze mindenre én se figyelhettem.

GÖRÖGORSZÁGI 26-NAPOS ÚT 4 FŐ RÉSZÉRE

1981. jún.12-júl.7.

14.nap: Jún.25, hétfő. Utazás Metoniba.
Kelés 7-kor. Szaloniki városnézés. Megállhatsz Kaválában, ebben a furcsa városkában. A diadalívet nézd meg (alatta mész át). Rentina előtt jót fürödhetsz, homokos parton.

Fanari-Kavála	80 km	8.30-10.00	
pihenő		10.00-10.30	
Kavála-Rentina	90 km	10.30-11.30	tank 37 l
fürdés		11.30-12.30	
Rentina-Szaloniki	70 km	12.30-13.30	
városnézés		13.30-17.00	
Szaloniki-Metoni	50 km	17.00-18.00	
Összesen:	290 km		2.160 km
Szállás:		20 USD	
Kaja:		10 USD	
Benzin:		20 USD	
Útvám és egyéb:		10 USD	
Összesen:		60 USD	460 USD

Partnerek

Az egyik útra V. M., a másikra L. A. barátommal mentünk. Voltak velük apró gondok, de bizonyára velem is. Mindig Szegeden szálltunk meg, mert másnap

hosszú hajtás várt Szófiáig, vagy Plovdivig, ahol bizonytalan volt a szállás (még keresni kellett), Nistől pedig a vad jugoszláv vezetőktől hemzsegő kanyargós út hozhatott „váratlan élményeket”.

Hát Misi barátom nem itthon felejtette az útlevelét? Még jó, hogy Szegeden este eszébe jutott (nem véletlenül: én adtam az ellenőrzőlistát). Tóni nyafizott, hogy nem akar Törökországba menni. Közben szegény Emőci lányomnak kivették a gyulladt vakbelét, ezért csúsztunk az indulással. Tóni meggondolta magát: mégis menjünk Isztambulba. – Node Tónikám, nincs oda vízumod, csak két hét alatt kaphatod meg. – Miattad is csúsztunk, így ő. – De hát a két héttel már a főszezonba csúszunk és minden sokkal drágább lesz.

A dél felé vezető utaknál mindig kerültem a főszezont. Nemcsak az árak, a jóval nagyobb tömeg, hanem a látnivalók és az ételek miatt is. Például délen a zöldség-gyümölcs ideje a főszezonra már lejár és csak utána kezdődik újból. Addig minden sárga, száraz.

Nagyon régi és tapasztalt motoros vagyok az utazásban, de nem akarok dicsekedni. A barátaim viszont furcsán viselkedtek: közös útjaink érdekében nem sokat tettek, nem voltak használható ötleteik, de bezzeg kritizálni...

Ma már Misi is mosolyog az eseten, de akkor nagyon szívére vette a dolgokat. Egy hosszú hajtás után szálláshelyet kerestünk: csak ez az egyetlen nem volt előre meghatározva. Iteából indultunk, majd más látnivalók után megálltunk Olimpiában. Misi a rekkenő hőségben hősiesen végigfutott a stadionon.

Majd kikeveredtünk az Adriára. Rövid keresgélés után találtunk is egy kempinget. A felnőttek lerogytak, a gyerekek visítozni mentek a tengerbe, én meg kicsit körülnéztem.
Se jó árnyék, se egy közért, se egy főzőhely, se... A sátrat négy pózna által tartott árnyékoló alatt kellett volna felverni és csak homok, homok és homok.

– Indulás – szóltam, miután némi vitát követően visszaszereztem a már kifizetett előleget. Hát mit mondjak, nem én voltam a szeretett Télapó, szídtak, mint a bokrot. – Nyomás, mondtam kegyetlenül, tudva, hogy a józan észre nem számíthatok. Mentünk, mendegéltünk és egy közértben a vacsorához szükséges kenyér mellett két üveg hideg sört is vásároltam. Az egyiket benyújtottam Misinek a kocsiablakon (akkor még szabad volt). – Nem kell, förmedt rám sértődötten. Kénytelen voltam én elpusztítani.

Egy órán belül egy csodás kempinget találtam. Lásd a fenti képet. Árnyékkal, virágokkal, főzőhellyel, közérttel, mosogatóval, zuhanyzóval – mindennel. Egy régi görög szólás szerint a türelem szállást terem. De a hálás elismerésről az se emlékezik meg...

Tóni másként morgott rám. Fanariban (milyen érdekes, másik törzshelyünk Rafina volt) vertünk sátrat és egy ideig csak egyetlen baja volt velem. – Béla, te szeszélyesebb vagy a tenger istenénél is. Most Lövenbrau sört innál, tegnap pedig Heinekent kértél. Most mi a fenét hozzak neked? – Metaxát, válaszoltam elvágva a sör-dilemma fonalát.

Tóni akkor még nagyon élt, főleg miután a görögök a vállukra emelték. Ez úgy történt, hogy este együtt mentünk abba a bizonyosba, zuhanyozni, meg...

Az összes görög titán akkor készült estére. Pacsmagolták magukat. A Krasznaja Moszkva nevű valami egy igazi parfüm az általuk használt ilyen-olyan arc- és egyéb vizek mellett. Nomeg ahogyan a hajukat zselézték, attól még a hátam szőre is felállt. Merthogy nem zseléztem.

A sok görög zselézkedik, kölnízkedik, idétlenkedik, hangoskedik – kodik – és vidáman készül az esti buliba. Zagyva mormogásukat egy határozott erős hang szakította meg. Egy közeli ágyúdörgés, a kitörő vulkán üdvözlőszava. Tóni barátom fejezte be, hmm, mondjuk így esti toalettjét. Szó nem hallatik, lehellet megszegik: majd viharzó taps szüntelen bravózással. Hát igen, így kell görög bálba készülődni!

Csakhogy a nők, hát igen, a nők. Elmentünk a közeli Filippi városába. Filippikák helyett aranyláncocskára bukkantunk. Tóni leánya, keresztlányom Anikó, azonnal a nyakába akasztotta. Akkor is viselte, amikor fürödni indult, hiába óvtam. A dolog vége sírás és mérgelődés lett: a lánc a tengerbe veszett.

Úgy látszik görögországi partnereim ezt-meg-azt áldoznak Neptunusnak. Misi barátom fürdőgatyája veszett oda Itea-ban. Tőle kérdezd, hogy miért tolta le...

No és kié a jobb autó? Ez a kérdés Misi vonatkozásában nem vetődött fel, mivel neki pont olyan Ladája volt, mint nekem. Viszont Tóni a Trabantjával villogott. Amikor dél felől araszoltunk felfelé Delfibe, a Zsiguli hűtővize felfort, ahogy illett. Tóni hangja megemelkedett: – Ugye, milyen jó kocsi a Trabant? Csakhogy a hegynek két oldala van. A túloldalon lefelé a Zsiga motorfékje kiválóan működött, viszont többször meg kellett állni a Trabant miatt, amelynek a fékje szinte már leégett.

Rafina

Görögországban mindent láttunk, amit illik, de a szigeteken nem jártunk. Nem fogom leírni Athén, Delphoi, Ossios Lukas, Arachovka, Theba és a többi híres hely követ. Pont olyanok, mint nálunk, csak ezer évvel régebbiek. Na jó, Arachovkában a görög szőttesek valóban ritka élményt nyújtottak. Engem nem a halott kövek, hanem az élő környezet bűvölt el.

Szerencsénk volt, amit a türelemnek köszönök. Ötszáz kilométert vezettem leánderrel szegélyezett autóúton és már eléggé fáradtam estünk be Athénbe, de a tengerparton akartunk megszállni. A magyarok a fővárostól kicsit délkeletre szoktak tanyát verni, így arrafelé húztam én is. Többsávos autópálya választja el a zsúfolt hotelsort a tengertől, milliónyi ember, fölötted pedig éppen most is egy repülőgép dübörög be a légikikötőbe. Hát kell ez nekem?

Mindenki csöndes, hullafáradt. Kérek tőlük még egy órányi türelmet. Valamiféle ösztön alapján északkeletnek húztam, de nem a parton, hanem a hegyen át és negyven perc után a Lada egy félig kész hotel előtt landolt Rafinában.
Kicsit elpuhult, magas, fekete, mosolygós görög mutatkozott be: Stephanos vagyok, az igazgató. Kérdem tőle, hogy a két gyerek is lehet-e velünk egy szobában és szabad-e kávét főzni. A tag nagyon pozitív volt. Barátok lettünk. Nem, nem udvariasságból mondom: tényleg barátok.

És az a hely! Már bizonyára hétcsillagos. Képzelj el egy szarv alakú öblöt, amelyet jobboldalon is, baloldalon is egy-egy kiugró fok keretez. No ennek a közepén, a tenger fölött mintegy 25-30 méterre magasodik a négy emeletes szálló. Az alsó ebédlő- és pihenőteraszról cikk-cakkban hajlítgatott ösvény vezet le a tengerig zöld bokrokkal és színes virágokkal keretezetten. Csönd fogad. A szállónak most 20-30 vendége ha lehet: azokkal is csak az étkezésnél találkozol. A tengerpart üres és arra vár, hogy a gyermekeid adjanak neki életet. Adtak.

Meglepődök magamon

Én, aki fogamhoz verem a garast? Pont én?

Talán a házassági évfordulónk volt, amikor felfedeztem a szomszédos, teraszos éttermet. Gondoltam megnézem, hogy milyen az ilyesmi, de hát aztán úgyse... A szakács, Stephanos barátja beinvitált a konyhába, majd a kamrába. Húzogatta ki a fagyasztó fiókokat: ez mai frissen fogott pam-pam, ez meg a pim-pim, no ugye szépecskék, melyikhez lenne kedve?

Ha addig nem volt, most támadt. Azon vettem észre magamat, hogy egy prima és annak megfelelő árú borocskával koccintok a nejem egészségére, csipegetek ezt és azt, és máris elköltöttem 150 dollárt a vacsira, miközben a három hétre kajára volt vagy 450 dollárom. És tudod mit, jól tettem: azt a kilengést sohasem bántam meg. Legfeljebb vaj helyett margarint vettem, mert az ötször olcsóbb volt. Az is csak addig, amíg a görögök be nem léptek az EU-ba. (A képen a híres Sounio-i naplemente.)

Azután minden élelmiszer ára megháromszorozódott. No és később megszűnt a drachma is, Európa egyik legcsúnyább pénze, amit tintával is összefirkáltak, marékszámra zsebre gyűrtek, elszakítottak stb. Külföldön minden pénzemet el szoktam költeni, egyszer vittem csak haza és pont drachmát. Szerencsére előtte szóltak nekem, hogy az MNB csak a teljesen ép, kivasalt darabokat váltja be. Olyan pedig szinte nincs is...

A közértben ékes angol nyelvemmel villogtam. Addig, ameddig Tónival nem mentem vásárolni. Mondom angolul, az eladó csodálja a kiejtésemet, de nem mozdul, Tóni meg ujjával bök jobbra-balra: – Drei vacakot abból a micsodából, te érteni ugye, aranyoskám és ebből is úgy... Azonnal kiszolgálták.

Nem messze a közérttől volt egy kerthelyiség. Eleinte azt hittem, hogy az ottani házsorhoz tartozik, majd pedig azt, hogy igen drága. Azért egyik este csak bementünk. Valami finom koktélt kértem őnagyságának, én egy jó sört ittam. A dolgot megismételtük. Az ital mellé járt pisztácia és egyéb rágcsi is. Asztalunk a fürdőmedence mellett állt, amit leanderbokrok kereteztek, aljukban az asztalok mellett rejtett hangulatlámpával. No mondom magamnak, itt a gatyámat is el fogom költeni. Nos ez a kilengés mindössze kb. 400-500 forintunkba került.

És a gyerekek...?

Első utunk alkalmával még kicsik voltak (8 és 10 éves). A Zsiguliban a sátor és kellékei betöltötték a hátsó ülés előtti rést és ott egy sima plató keletkezett. Ott tanyáztak a gyerekek, a korai indulászkor – vagy ha elpilledtek – egymásnak fejtől-lábtól aludva. Estére mindig holtfáradtak lettek, álomba zuhantak és csak egyszer-egyszer hagytuk őket magukra: akkor is volt, aki be-benézzen hozzájuk.

A török édességen kívül mindent élveztek. Főleg az Athéntől Rafináig vezető út menti dinnyeárusokat, akik egy mézédes dinnyét huszonöt-harminc forintért árultak. Akkor tombolhatták ki magukat igazán, amikor a barátaink is velünk voltak. Iteában föl-s-alá rohangáltak a márványlépcsőn, hajmosás közben pedig egymásnak ordibáltak át a közös „lifthókba” nyíló ablakokon.

Persze őrülten imádták a tengert. Melinda a Törökországból Görögországba vezető út mentén, nem sokkal Rodostó után még csak meglepődött: annyi békés medúza volt a tengerben, hogy szinte kaszálni lehetett volna. Sajnos később

bekövetkezett a baj. Vihar volt és (tudhattuk volna) a medúza akkor veszélyes, mert elektromosan feltöltődik. A szálloda előtti öbölben magasra tornyosultak a hullámok: mindannyian lerohantunk pezsgőfürdőt venni: felugrani a hullámok hátára, majd sodortatni magunkat.

Akkor sikoltott fel a kislányom. Nem tudtuk, hogy miért. Száguldottam hozzá, sírt, valami nagyon fájt neki, a keblemre öleltem – és akkor engemet is iszonyatosan megvágott a medúza, amit pont kettőnk közé szorítottam. Melinda karján még ma is látszanak a heg nyomai.

A fürdés egy szállóigének a szülőatyja lett. Balázs, aki késői gyerek volt, a legifjabb a többi között (talán négy, amikor a többi tíz éves volt), sóvárogva nézett a tenger felé. Szülei éppen nem voltak ott, ezért engem kérdezett: Béla bácsi, bemehetek? Így feleltem nagy megrökönyödésére: – Nem azért jöttünk. Sírás közeli hangon kérdezte: – Hát akkor miért?

Persze, hogy beengedtem, de azóta is emlegeti: nem azért jöttünk.

Az emberek

Gyermekkoromban Almádiban szoktam nyaralni. Délelőtt 10 órakor a strandon mindig fegyelmezett sorokban megjelentek az árva görög gyerekek. A faluban volt az otthonuk. A magyarok menedéket adtak sok görögnek, ezért azt vártam tőlük, hogy kedvelnek minket.

Az a görög rendőr a másik párton állt. Sok-sok tízezer kilométert vezettem külföldön és három apró (egy török, két erdélyi) szabálysértéstől eltekintve sohasem volt dolgom a közlekedési hatósággal. Kivéve Katherinit, ahol mérges bikaként törtetett felém egy drabális. Látszott rajta, hogy akkor is megbüntet, ha én vagyok Szent Ferenc. Az útlevelet durván kitépte a kezemből, markomba nyomva egy 35 dolláros csekket, de persze drachmában. Dél volt, a bankok zárva. Nem volt annyi görög valutám, ezért késő délutánig ott kellett várnom, majd a rendőrségen a csekkért cserébe visszakaptam az útlevelet. Hét már ki is választott igen jó bakelitlemez ára ment így füstbe.

Ez a vadbarom (nem is parkoltam szabálytalanul) nem volt képes elvenni a görögökbe vetett bizalmamat. Egyszer-kétszer bajban voltam a kocsival. Hogy Stephanos, akivel már régen pertuban voltam mindig a hónom alá nyúlt, az szinte természetes. De amikor a Lada kipufogócsöve eltört... Jött egy fiatal hölgy. Felültetett a robogójára és elvitt egy üzletbe, ahol ezerféle kipufogót árultak. Vettem egy olcsót. A hölgy eltekert velem egy műhelybe, ahol leültettek, kávéval és sörrel kínáltak. A kocsit egy óra alatt megjavították és elkértek ezért 400 drachmát (kb. 130 forint). Szerintem a sör többe került nekik...

A kempingekben mindenki mintha a családtagunk lett volna, még azok a fiúk is, akiket Misivel a fejelésben rendre elkalapáltunk. Hogy az éttermekben ajnároztak, az érthető. De most nem fogom elmondani neked, hogy mi minden finomat ettünk ott, mert már ebédeltél és nem akarom, hogy az étkek puszta hallatára túlterheljed a gyomrodat.

HOLLANDIA

Tán nem csodállak, ámde nemis...

Kiskorom egyik kedvenc filmje a Till Eulenspiegel (flamandul: Uhlenspeegel) volt. Egy kópé kölköt kergettek hiába a spanyol katonák, mert mindig meglépett a befagyott németalföldi csatornákon korizva. A flamandoknak drukkoltam.

Azután felnőttem és megtudtam, hogy a hollandok a kereszten tapostak, csakhogy áruikat eladhassák az elzárkózó Japánban. Amikor a filozófusokat olvastam, Spinozát provokatív vallási kétszínűsége miatt vetettem félre. És mert a féktelen szabadosság értelmében vett liberalizmust megvetem, manapság nem vagyok túl jóban a hollandusokkal.

Pedig bizonyos értelemben észak Velencéjében kezdett felfelé ívelni a pályám. Ott voltam egy konferencián, ahol az adatmodellezés trükkjeivel megismerkedtem, hogy azután nagyobb tökélyre fejlesszem őket. Akkor még nem lógtam az ilyen eseményekről, ezért van kevés fotóm Amsterdamból.

Találkoztam egy kedves magyarral, aki kivételesen nem vette fel a nyugatias magyarok pózait.

Ezzel nyűgözött le és nem a cápauszony levessel, amire volt olyan kedves meghívni. Én úgy gondoltam, hogy kicsit sós kék vízből felfelé meredezik egy ijesztő fekete háromszög, de ehelyett egy sárga sűrű orrváladékot kaptam olyasféle cafatkákkal, mint a fehérje a tojáslevesben, csak éppen ebben voltak buborékok is és az egésznek az íze nem a cápára emlékeztetett (bár még sohasem haraptam meg cápát), hanem az erős borsostokányra ohne tokány.

Nem a pénztárcám, hanem a neveltetésem tiltotta, hogy rajongással vessem magam a város két fő nevezetességére: a csiszolt gyémántokra és a vöröslámpás negyedre, bár az utóbbi mentén eltévedésből kifolyólag megfordultam.

Második utamon már a pápuák negyedében laktam, de ők nem űzték nyíltan az emberevést. Az utamat kísérő sóvárgó tekintetük nem a husikámnak szólt, hanem bizonyára a napraforgóknak, amikkel hamarosan teli lett a szemem. Hol, na hol? A Van Gogh múzeumban.

A husikáról egyébként bizonyára neked is inkább Rubens jut az eszedbe. (A fülcimpa szerintem sem ennivaló.) Hát nekem kijutott belőle is bőven.

Egyszer elkövettem egy nagy sértést a művészet ellen: siettem vele. Ismét előadást tartottam Brüsszelben, majd úgy döntöttem, hogy visszafelé vonatra ülök az amszterdami repülőtérig. A dolgot úgy terveztem, hogy a valamikor csak este startoló géphez már kora reggel elindulok és megnézegetek egy-két flamand városkát. Szóval felszálltam a vonatra és ahol formásabb templom ígérkezett, ott leszálltam róla, hogy megnézzek egy Rubens oltárképet. Majd felszálltam a vonatra és ahol... Nem folytatom. Megálltam Antwerpenben, Rotterdamban és ki tudja még milyen...damokban.

Egy művészettörténész idegenvezető elrettenne ezen. De csak az olyan, aki velem szemben nem imádja a pályaudvarok melletti belga vagy holland sört...

IZRAEL

Tankok és shalomok

Tankok

Egy volt osztálytársam rokona révén jutottam el Izraelbe. Az első izraeli nemzetközi informatikai konferencián az adatbáziskezelő kiválasztásáról kellett volna előadást tartania, de becsületesen kijelentette, hogy ő ahhoz nem ért. Engem javasolt és az én önkritikám nem volt olyan éles.

Három nap. Annyim volt és nem mindet a konferenciára szántam.

Izraelbe Görögországon át vitt az utam. A görögöknél már nem akartam újat látni, ezért az előadásomra és a kirándulásomra készültem. Hogyan csináljam? Lesz-e elég pénzem? Majd: hogyan tovább? Arra pedáloztam, hogy egy-két napra átugrok Egyiptomba, elvégre ott van a szomszédban. Előkészítve a dolgot már az egyiptomi vízum is ott díszelgett az útlevelemben. Bizony díszelgett ám, mert olyan színes-rütyütűs-cafrangos fékomadtát addig még sohasem láttam, pedig volt már egy-két pecsét az irataimban.

Az útlevelem vadi új volt, mert nemrég érkeztem haza Abu Dhabiból. Ha azzal az irattal mennék Izraelbe, be se engednének, sőt már itthon se kapnék vízumot. Hja Egyiptom az más. Persze az is arab ország, de most mutatni kell, hogy vele jóban vagyunk, az más, annak a vízuma nem számít.

(Én is ilyen kemény falakba ütköztem. Megsirattam.)

Hát tényleg nem számított. Ugyanis Izraelben nem akadt olyan közlekedési eszköz, amelyik átvitt volna Egyiptomba. Ezért mosolygott rám kicsit lenézően, kicsit sajnálkozóan az izraeli határőr. – Átmehetek ezzel az útlevéllel majd Egyiptomba? – Igen, de arra nem lehet felülni – szólt a válasz. Később felfogtam.

Mármost volt dolgom egy-két csinos zsidó lányzóval, hiszen K. Zsuzsát csak ismered, de hát egyik se volt olyan kíváncsi, mint az a tiszt a görög reptéren. – A csomagját egyedül készítette? (Noná, még pisis vagyok és megkértem a nagynénimet.) – Mindig maga mellett volt, amikor kiment a klo-ra is? (Mondom, hogy pisisnek néz, iszen ki se mentem.) – Senki se rakhatott bele semmit se? (Jé de furcsa világ, én mindig attól féltem, hogy valaki kivesz, kilop belőle valamit. Node belerakni?) – Taxival utazott ide? (Ez keresztkérdés: mással nem lehet.) – Van magánál valami, amivel megvédheti magát, ha úgy adódik? No végre az első értelmes kérdés. VAN! Egyet hátralépett, úgy kérdezte: - És mi lenne az? – Hát egy üveg tokaji, az mindig segít.

Nem volt humora. Méla undorral engedett át a vizsgálaton, amelynek a célját értettem és amellyel maradéktalanul egyetértettem, node – est modus in rebus – a végrehajtás?! Ezek után a várakozó repülőgépet körülvevő négy tank láttára már meg se rebbent a szemem.

Shalomok

A magyarok el voltak ájulva a MALÉV kulináris szolgáltatásától. Hát nem is volt az rossz. Node a zsidók? Sztyui – és nem stewardess – szolgált ki engem, az első osztályon. Úgy cipelt át oda a turistáról mondván, hogy van szabad hely, a teher elosztása stb. Karmel borral kínált. Majd valamiből arra következtetett, hogy talán

nem vetem meg. – Ízlik? – mosolyodott el. De csak akkor állt meg mellettem újra, amikor arrafelé volt dolga. Két palackot adott át: egyet még az útra, egyet pedig vigyen haza. Jó lesz így? Shalom...

Még a megérkezés napján jót fürödtem a tengerben, mielőtt a kvártélyomba tértem volna. A főutcai kávéházsor pedig szinte otthonias volt: sok felől magyar szó hallatszott. Akkor, azt hiszem 86-ban béke volt, béke és béke, nekem meg éppen ezért mázlim.

A konferencia szervezői melegen, barátságosan fogadtak. Az előadásom prímán sikerült. Meg is hívtak dolgozni egy ottani kutatóközpontba, de hát a gyerekek miatt ez elképzelhetetlen volt. Az előadásom után „lógtam a suliból".

Rögtön északnak indultam és meg se álltam a Generázeti tóig. Nem láttam rajta különöset. Názárettől se ájultam el, bár templomai szépek voltak. Szépek, de ridegek, mesterkéltek. Bár hívő ember vagyok, az utólag kitalált helyeknek, ereklyéknek és egyebeknek nem dőlök be. Mondják, hogy az volt Mária háza. Valóban...?

Bocsika, de engem Mirjam a generázeti busz-megállóban jobban megkapott. Éppen sábeszdeklit horgolt. Katonaruhában, a padnak támasztva pedig a stukkere, a gépfegyver. Mondom: – Sokáig kell szolgálnod? – Mosollyal válaszol: Egy évet. – Kinek lesz, bökök a sapka felé, hiszen nem lehetett a saját gyereke, akkor nem hívták volna be. – A tesóm fiának. Nemsokára jön az ünnepe. Most lesz nyolc éves. Gratulálok és shalom.

Bizonyos, hogy az a Mária a szívébe fogadott. De akkor miért nem szerzek magamnak barátokat a konferenciákon? Falják a drága szendvicseket a vacsora-vendégek a fogadásokon, itt is két marokra, mint másutt. Megrohanják az asztalokat, mintha aznap még nem is ettek volna. És teli kézzel még egy valamit felragadva, teli szájjal csámcsogják egymás képébe: akkor meghívlak... Én meg állok egy távoli sarokban egymagamban, hacsak azt a feles vodkát nem számolod, amelyik mindig hű barát. Halkan mormogom neki, shalom. És lelépek ebből a nekem idegen világból.

Ájvé, ájvé – rinyálnak a nők, amint piros fonállal körbetekerik Rachel szarkofágját. Azért, hogy megkössék az ígéretét, amit a kéréseikre várnak el. Érdekes hely, de nem nekem való, mint ahogyan előtte Dávid sírja se volt az. Bebújtam a derekat görnyesztő hasadékon, ahol azonnal elkapott egy rabbi. Mondjuk úgy, hogy anyagias volt. Az égnek fordítva a képét hablatyolt valamit, majd a markát nyújtotta a szolgáltatásért. Végülis kiátkozott belőlem ötszáz sékelt, bár ezret akart volna. Hamis volt ott a shalom.

Dehogy szidom én a zsidókat, ráadásul pont itt, mit te gondolsz? Azt hiszed, hogy a többi szent hely másféle? A Szentkereszt vagy Golgota templomon (mit tudom én, ha ilyesmikre vagy kíváncsi, akkor barátomat, M. Gabit kérdezzed, ő még azt is tudja, hogy balról a második oltár fölött kinek a festményét láthatod) tudod odafenn, a keresztút végén tucatnyi felekezet osztozik. A szent helyen az egyikhez tartozó szerzetes most püföli seprűvel a másik szerzet képviselőjét, mert az átlépte a vonalat, vagy átsöpört rajta egy rágópapírt. Édes Jézusom, hát hogyan bírod elviselni ezeket az embereket?

Shalom... Inti felém válaszul a rózsaablakon beszűrődő fénysugár. Éppen Jézus alakján át. Mintha mosolyogva vállat rándított volna.

Ember tervez – kecske végez

Már megint hajtok, már megint túl sokat akarok, mint a magyar turisták általában, már megint türelmetlen vagyok.

Te csak hallgass! Még el kell jutnom... És ezek a hülyék... No, mozdulj már!

Nem mozdul. Északi utamon légkondis Mercedes buszban ültem. Most felkapaszkodtam egy ötvenéves arab Fordba, ráncos arcok közé. Csatlakozásom lesz ahhoz a buszhoz, amelyik elvisz a Holt-tengerhez, hogy lássak még valamit. De amint Fehér Pista osztálytársam mondogatta: az egész világ nem a mi birtokunk.

De amint Fehér Pista osztálytársam mondogatta: az egész világ nem a mi birtokunk. A busz áll. Indulási idejét már jóval túllépte. A vezető érdeklődve figyeli azt a két asszonyt, aki arra baloldal felé, girbegurba-köves gyalogjáró tetején hadonászik egymással. Az egyik egy kecskét tart kötőféken. No végre megegyeztek. Most a kecskét fenekénél fogva tolja lefelé, pont bele egy kőaljból kilépő harmadik nőbe.

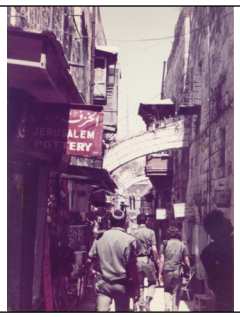
Rikoltozás, fekete kendők repkedése, de a sofőr már tud valamit: beindította a motort. Mire a kecske leért, ez sikerült is neki. Feltolták a két üléssor közé és máris indultunk egy órás késéssel. A csatlakozásnak annyi.

Baloldalt a távolban az Aranykapu látszik, de nincs nyitva. Az emberek hangyasora attól is balra araszol egy tekervényes úton felfelé. Jobboldalt ritkás liget, amit egyszerre csak kettős falsor rendez és oszt el két félre: a baloldali a Getshemani kert. Szerintem a bibliai történet legkézzelfoghatóbb, emberközeli helye. A barlang, vagy istálló megfoghatatlan, a sír álcázott, a golgota taszító. De ez a kert emberi, érthető. Tizenegy a borocskától ájultan hever szanaszét, egy pedig tőlük kicsit távolabb vért izzad, mert egyedül ő ismeri a sorsát. A Superstar rockoperában ez a kedvenc zenei jelenetem. Nem az operettlisben, hanem az azóta megsemmisített első, keményebb és tisztább felvételen.

És akkor megnyugodtam. Holt tenger? Program? Lemaradás? Micsoda piti dolgok...!

Leszálltam a buszról és andalogva indultam a város felé. Este van, mindjárt meg kell keresnem a tel-avivi járatot, de még van egy kis időm.

Fekete hajú, fekete szemű, Zsuzsára hasonlító lány kínálja a portékáját: sárga-zöld, apró fekete és piros részletekkel tarkított keleties köpenyt. Nem is tudja, hogy hat szem kedvéért vettem meg. Kicsit magáért, kicsit Zsuzsára emlékezve, de leginkább a csillagom tetszésére. Azóta is hordja.

Hány templomot láttam? Hány imát mondtam el? Felemelt-e az érzés, hogy egy földet taposhattam a Megváltóval? De hiszen ez csak természetes.

Bár, amint kis Balázsnak mondtam a tengerparton, amikor fürödni akart: nem azért jöttünk... (Lásd Görögország). Akkor meg miért?

Hát nem ezzel kezdtem a fejezetet? Előadást kellett tartanom...

JUGOSZLÁVIA

Édes kötés és más kedves kapcsolatok

Nászúton

Jugoszláviában akkor jártam, amikor még nem bomlott fel, ellentmondva a sorsát szigorúan szabályozó trianoni diktátumnak. Csak háromszor voltam ott, leszámítva az átutazásokat. Ezért nem fogok külön fejezeteket szentelni a volt és 1990 után önállóvá vált tagállamainak.

Nászutunk 1970-ben a Csillaggal az Adriai tengerpartra, Makarszkába vitt, ahol egy magánháznál szálltunk meg. A városka akkor még barátságos volt.

Az odaút nem mindig. Splitben a vonatról leszállva megrohantak minket a hordárok, hogy átcipeljék a cuccainkat a délnek induló buszra. Alkudozni kellett velük. A Csillag felszállt a járgányra, én meg kifizetni készültem a simlis csomaghordókat, amikor kiderült, hogy nem összesen, hanem a csomagok darabjáért szerettek volna 40 dinárt leperkálni rólam.

Hát, szeretni sok mindent lehet. De néha sportolni kell érte. Az egyiknek a markába nyomtam a szerintem egyetlen helyes 40 dinárt, majd futni kezdtem az induló busz felé. Nem kizárt, hogy súlyemelésben az az uszkok győzött volna, de rövidtávfutásban nem jeleskedett. A buszajtó csak kicsit csípte be a lábamat.

És a halálfélelem is túlélhető volt, mint látod. Hát ahogyan a jugók az akkori és ottani, a tenger felé meredeken leszakadó oldalú úton vezettek, az nem volt smafu. Egy olajfás völgy – egy lezuhant kiégett gépjármű módira változott a kép. Odalent a tengerben hiába cirkáltak a cápák, pechükre a kocsik nem értek le odáig. Később kiderült, hogy azok a háromszög alakú fekete uszonyok nem is vad cápáknak, hanem szelíd delfineknek voltak a tartozékai. (Vagy mégis?)

A jugók is azok közé a népek közé tartoznak, amelyek azt hiszik magukról, hogy tudnak halat készíteni. Ez hamis önítélet. A horvátok a halat előbb össze-vissza égetik, majd utána (!) locsolják le olajjal. Valahogyan a cuccot mégis finomnak érzed, ha egy ringatozó, bár kikötött hajón fogyasztod el egy parti tengeri Csillag bort-édesítő társaságában.

Pedig a bor nem is édes, hanem príma kis száraz dalmát vörös volt. De arra mindjárt visszatérek. A tengerben csak két veszélyes ragadozó volt: mindkettő a tengeri csillag névre hallgatott, de csak az egyik nagybetűsen (Csillag) és ő egészen jól úszott. A másikat azért hintették oda, hogy beleléphessünk és elmondhassuk, hogy nincsen tengerbe merült láb tövis nélkül.

Kérdezd csak meg őt a képen, hogy milyen az ottani bor. Nekem három üveggel is adott – ingyen. No azért nem munka nélkül. A képen látható fali tivolin kellett elérni 16 golyóval 13 találatot és ez hosszú idő után csak egy magyarnak sikerült. Igazolva a régi magyar szólást, miszerint aki szerencsés a szerelemben az szerencsés a tivoliban is. Vagy fordítva.

A megnyert borok nagy részét a jelenlévő horvát munkásoknak adtuk, úgyis mint „rokonoknak", ugyanis valamelyik apai dédanyám horvát lehetett. Pedig a célzóvíz elkelt volna nekem is a minigolf pályán, ahol a Csillag virított.

Nagyokat sétáltunk a tengerpartot kísérő sziklás ösvényeken, amelyek furcsa párhuzamot mutattak a tengerrel: ott lent a tengeri sünök, itt meg a kaktuszok kínálták a tüskéiket. Már tudom, hogy honnan van az utóbbiak neve: aloe vera, csak éppen az érintkezés után magyarul kellene mondani: „vér a'… ".

Utóbb a munka

Dubrovnikba négyféle közlekedési eszközzel juthatna el az ember, ha a hajó nem lenne kétszeresen is drága, hiszen az idő pénz. A boszorkánysöprű pedig – ideiglenesen? – be van tiltva, mert Könyves Kálmán, aki több titulusa között a Dalmácia (első) királya címet is viselte, szerint boszik nincsenek. Így hát marad a busz és a repülőgép, a gatyapróba két résztvevője. A próba pedig arról szól, hogy melyik után marad a mondott ruhadarab tisztább.

Fent szóltam arról, hogy milyen „halálian" szép a tengerpartot kísérő út. A repülésnek is vannak meredek pillanatai. A városka fölötti reptér egy sziklaplatón van, amely félelmetesen hasonlít egy amerikai anyahajóra. A gépnek kapkodnia kell a lábát, amikor felemelkedve a kifutó végére ér és még az a jobbik irány, mert odafelé viszont be kell lőni a szöget vagy lőttek a gépnek.

Dubrovnikba 1986-ban hivatalosan is eljutottam, a nemzetközi szabványügyi hivatal egyik munkabizottságának a tagjaként. Erről a tisztemről ott mondtam le, miután megtudtam, hogy a következő kanadai ülésre nem mehetek el. Pedig akkor már ismertek, mint a jó pénzt.

Én tartottam az első jugoszláviai adatbázis-tervezési kurzust Szabadkán. A délszláv hallgatók érdeklődtek, hogy a tervezett magyar helyett beszélnék-e angolul. Én a magyarok nagyasszonyához fohászkodtam. Nem, nem a Szűz Máriához, aki nem illetékes az ennyire profán ügyekben, hanem Mária Teréziához, mert a város egykori neve Maria-Theresiopolis volt. Mivel a magyar hallgatóság tudott angolul, nem volt akadálya annak, hogy arra a nyelvre fordítsam a szót. Nem valószínű, hogy ezt a szívességet megtenném a mai szerbeknek.

LENGYELORSZÁG

Az élet merő csúszkálás

Virgoncan

Először akkor jártam Lengyelországban, amikor S. Bandi papája ellátott minket zloty-csekkekkel, mai pénzben cirka 150-200 ezer forinttal – egy hétre. Kivonatoztunk először Bandival Krakkóba, majd Czestochowa-ban csatlakozott hozzánk Rudika, hogy Wroclawban Bandi hagyjon ott kettőnket.

Az én ötletemre vittünk magunkkal egy magyar zászlót, aminek a lengetésére azonnal felvettek az autósok és életemben először furikáztam így autóstoppal. A cél Medzibrodzie volt valahol a régi magyar határ mellett. Egy gyönyörű kis tó partján egy óriási sátorban volt a szerény hajlékunk kb. 60 más fiatallal együtt. A tó túloldalán egy domb emelkedett fenyőkkel, középütt tisztással és rajta egy hófehér kápolnával. Jó hely reggeli imához, amit fejenként három zsíroskenyér követett. Az se volt felesleges.

Most elmondom neked, hogy miképpen isznak a különböző népek. De előtte bevezetésül idézem Bandit, aki meglátva a hely egyetlen kocsmáját ilyen nemes szavakra nyitotta a száját: „Ide most beesünk." Mivel pedig a kocsmaajtóhoz három lépcső vezetett fel, ő pedig azoknak háttal zengte el szózatát, a szót tett követte: megbotlott és hason becsúszott a söntéspult elé: Dobri Gyeny.

A jelenetből többen téves következtetést vontak le. Mert ugyebár a magyarok bortól borzonganak búsulva. A németek sörtől sörzöngenek roppant vidáman. Viszont a lengyelek vodkát vedelnek – és nem bírják. Énekelte is az egyik pofa:

> Sztolik za sztolikom, za sztolikom sztolik,
> a zacsém sztolikom, szidzsé alkoholik.
> (Asztal mögött asztal, amögött egy asztal
> és amögött az asztal mögött ül az alkoholista.)

És azzal lefordulva a székről elterült.

Szóval a lengyelek fogadni akartak velünk, hogy ki bírja jobban a vodkát: ők, vagy a magyarok. Persze nem tudták, hogy mi zsíroskenyérrel alapoztunk. Ezért nekünk a dolog meg se kottyant, viszont közülük az egyik félóra múlva felkérte táncolni Bandit. Ezt jelként könyveltük el és rájuk bíztuk a fizetési macerát. Azért mi se álltunk szilárd talajon, mert estig három randevút is megbeszéltünk (félórás közökkel, hehe), viszont egyikre se mentünk el.

Ne aggódj, ez a kislány csak a zeném rajongója volt (?). Bezzeg Rudika (balról) belehabarodott Ludmillába és többször kiment hozzá. Amikor viszont a lány három bátyja nyilatkozatra akarta bírni – tették ezt (nem vicc!) 90 fokos alkohollal – talán a mája miatt aggódva barátom letett a „lengyel kapcsolatról". Amúgy a lengyel lányok nagy hívei voltak a két nép barátságának...

A nemes lelkek persze most megszólnak, amiért én Krakkóban nem az ódon Waveltől, nem is az ott nyugvó magyar nagyságoktól – például Báthori I. erdélyi fejedelem és lengyel királytól – döbbentem le, hanem a lengyel sörtől. Kérlek érts meg, hiszen a Wavel előtt kínált csapolt sörre az ember csak megáll, node hogy a két csap közül az egyikből málnát akartak ereszteni a nemes nedűbe...

Auschwitzről csak annyit, hogy döbbenetes hely. Az is szomorú, hogy miután a tiszteletünket akartuk ott leróni, megszóltak, mert farmerben, neccingben és tornacipőben látogattunk oda. Már bocsika, de a szmokingom itthon maradt...

Czestochowa-ban a magyarok által alapított Pálos-rendbeliek igazgatják a Fekete Madonna ereklyéjét őrző templomot. Noha több nyelven ki van írva, hogy tilos a fényképezés, én azt mégis elkövettem. Erre megintett egy csuhás, de miután tisztáztuk, hogy magyar vagyok, legyintett. Később beszenteletlen ostyák sorát küldte el nekem levélben, amelyek a Madonna ilyen-olyan képeivel domborodtak. (Most adtam őket Mira unokámnak.)

A kedves barát meghívott minket a kolostorba ebédelni. A menü céklaleves volt benne egy egész főtt tojással, faszolka szárnyassal és mákospatkó. Majd a barát megkérdezte, hogy megyünk-e este táncolni és ezzel a csuháját felhúzva elropott nekünk egy a papucsa miatt is csattogós rumbát.

Ja, hogy te nem tudod mi az a faszolka? A lengyelek a sörhöz igen finom sós ringlit adtak. Ezen kívül kulináris dolgokban csak annyit jegyeztem meg, hogy az étlapon számos sorban szerepelt a „faszol(ka)" szó. Dehogynem tudod, hogy az égig ér, hiszen nem másról van szó, mint a paszulyról, azaz a babról. Szóval az étlapon volt tarka bab, zöld bab, kerek bab, szögletes bab, fejtett bab, bab babbal, mint Gombóc Artúr csokoládéja. Csak akkor lepődtem meg, amikor egy pam-pam-pam faszolkát néztem ki és erre kirántott húst kaptam – rizzsel. Hiába no, az étlapok ott se tökéletesek.

Kicsit érettebben

A családi út őnagyságának köszönhető, mert cége, a MÁV jó kapcsolatokat ápolt a krynicai lengyel vasutas üdülővel. Szabadon, mint a madár, lánc nélkül indultunk Lengyelbe. Később ez hibának bizonyult.

Halálfélelmem tudatosan vállalt jelenség volt. A szlovák-lengyel határon egy folyó (azt hiszem a Dunajec, az egyetlen Kárpát-medencei folyó, amely nem a Fekete-tenger felé tart) mellett vezetett a kanyargós út. Böhöm busz fékezgetett előttem. Felelőtlenül, ma már nem tenném meg, elhúztam mellette, megunva a toporgást. Közben semmit se láttam...

Krynica snassz kis üdülőhely, mégis volt hangulata. Az ottani MÁV-szállás tágas, de nagyon rideg volt. Mint az étterem. Elkövettem a hibát, hogy kocsival próbáltam oda is elhatolni, pedig egy domboldalon volt. A Zsiguli a lejtő felénél megállt. Majd elkezdett hátrafelé csúszni. Jézusom!!! Üvöltöttem, amikor egy idős néni a kocsi fara mögé került. Kis fék, nagy további csúszás. Hál' Istennek a néni eltűnt, a Zsiguli pedig lassan, méltóságteljesen csúszik, csúszik és még mindig csúszik a helyi rendőrség előtt parkoló rendőrkocsik felé. A szélsőtől annyira állt meg, hogy a tenyerem nem fért a két jármű közé...

Szóval a dolog hatására a moziba már busszal mentünk, de a látott filmnek a címére sem emlékszem. Krynica neves fűrdőhely, de én utálom a popsiáztatókat és egyébként is hogyan veszi ki magát, hogy nem is hívták wellnessnek? (Amit amúgy is wellnisznek kellene mondani...)

A gyerekek a korcsolyázást élvezték. Én kevésbé. Halmos Bélától vettem egy koricipőt, ami egy számmal kisebbnek bizonyult a kelleténél: roppant szorított. Később eladtam L. Tóninak. Őt nem szorította, ugyanis sohase vette a lábára.

További ijedtségre a harmadik csúszkálás adott okot. Már az életrajzomban is elmondtam, hogy utálok mindent, ami mondjuk két foknál meredekebb és fehér

csúszós izé van rajta. Persze azért az unokáimat mindig örömmel vittem el szánkózni, főleg, ha csak vízszintesen kellett húzgálni, vagy toligálni őket.

Lehet, hogy Melinda lányom már hozzászokott a dologhoz. Krynicában én még azt hittem, hogy egy gyerek úgy egészben csak nem tűnik el a hó alatt! Ez a tévhitem hamarosan megdőlt. Melinda lecsúszott egy domboldalon és a nejem ragaszkodott ahhoz, hogy a kiscsaj eltűnt. Hogy mik nem vannak? Tényleg nem látszott ki a vízszintes síkból: elnyelte a hó. Kiástuk. De attól kezdve pár évig rá se tudott nézni a szánkóra.

NÉMETORSZÁG

Genosszék és Bruderek

Kelet-Németország (NDK)

Csak most, hogy mondod jutott az eszembe, hogy hiszen jártam én már ott a hetvenes évek elején hivatalosan is, méghozzá a lipcsei vásáron. Akkor és ott láttam a híres „népek csatája" emlékművet. Akkor vittek el Potsdamba, ahol Németország kettéosztásáról döntöttek. Kastélya elbűvölően szép. De mint már észrevetted és nem turistakalauzt írok: ahhoz mások jobban értenek. Ezért térjünk csak át az útikönyvekben nem található élményekre!

A keletnémet kapcsolatok mindig a Balatonnál kezdődnek. Adva van egy stég, egy azon napozó német szőkeség és egy véletlenül arra úszkáló négerbarna hablegény (szerénységem), aki ellenállhatatlanul idéz német szerelmes verseket mondjuk Heinétől. Ez a recept bevált Elke S.-nél és Inge R-nél. 1967-ben kicsit belehabarodtam Ingébe, aki váratlanul utazott el. Barátomat rábeszélve egy kis kalandra valamikor ősz közepén elzakatoltunk először Weimarba.

Ott láttuk Liszt házát. Felkerestük Goethe és Schiller közös sírját. Hát, te... Annál undorítóbb dolgot még nem láttam. Egy akkorka és olyan jellegű terecske közepén, mint a Lövölde tér, rozsdás vaskerítés-darabok között egy lejáróba botlasz. Egy meszelt, valamikor fehér színű üregbe vagy mibe jutsz. A közepén egymás mellett a két költőóriás eléggé snassz szarkofágja, a falak mentén pedig félig használt koporsók hevernek szanaszét. Előrejelezték a hangulatomat.

Ingére végül rátaláltam Drezdában. Eljött az étterembe, de a találkozó hamar véget ért. Egy cédulát csúsztatott a kezembe: „The problem is the man I love, he is my life I think." – és azzal távozott is. Tiszta ügy, kivédhetetlen. A cédulán az állt, hogy mást szeret és az jelenti számára az életet. Tiszta szívemből kívántam, hogy legyenek boldogok. Én semmit se nyújthattam neki, viszont ettől még a hangulatom lehetett rossz.

A nyugati barbárok által földig rombolt városban, attól a templomcsontváztól nem messze ebédeltünk. Le akartunk ülni a nekünk tetsző helyre, de ezt az NDK-ban nem teheted: az ügyeletes visz ahhoz az asztalhoz, amit megfelelőnek ítél. Szerencsére feltűnően avittas farmerünk, tornacipőnk és neccingünk miatt nem akartak minket fehér emberek közé ültetni, ezért külön asztalt kaptunk. A kaja jó volt, a kiszolgálás pocsék. A menühöz egy sütemény is járt volna, amit csak nem akartak kihozni. A szomszéd asztalnál nem ült senki és ott ki volt készítve. Elvettem kettőt, ami járt. Hát egész Drezda összefutott erre a hallatlan keleties önkényre. A pincérnő pedig ledorongolt a cigarettámra mutatva: – Es stinkt. (Ez bűzlik.) – A segged, válaszoltam elbájolóan. Borravalót nem kapott, de ez nem zavarta, hiszen az itt nem is volt szokás. Viszont bosszúból a teljes étkészletet feldugtam a WC-tartály mögé, az eszcájg egyes darabjait pedig még ma is felismerheted a konyhánkban.

Lipcse és ismét Drezda

Kellett már pisilned november hatodikán, pontban éjfélkor a lipcsei pályaudvaron? Nem? Mázlista vagy. Lementünk a célszerűnek látszó alagsori helyre, ahol a fal mentén végig álltak a friss húsra várakozó egyének. Másság tisztelete ide-vagy-oda, 100 kilónk dacára gyorsan elhúztuk onnan a belünket. A telefonfülkét vettük igénybe, de nem tantuszt dobtunk be.

A németek törvénytisztelők. Délben ránk is szóltak, amikor a peronon ozsonnáztunk, hogy azt regula tiltja. Mecsoda népség, peronon eszik, biztosan magyar – néztek ránk fejcsóválva. Hiába kínáltam őket, csak nem oldódtak fel. Nem egy neszkávé-népség, annyi szent!

Később, a kisebb dolgok elintézése után, felszálltunk a drezdai vonatra. Rágyújtottunk, pedig tilos. Rögtön meg is jelent a kalauznő, akit én alakja után csak körtécskének hívtam. Ránk szólt: – Ebben a fülkében tilos... Elővettem legszebbik mosolyomat és biztatóan súgtam neki: – Deine Brüste erfüllen mir mit Sensucht. (Azaz: kebleid vágyakozással töltenek el.) Körtécske erre elpirult, leült és kért egy cigarettát.

Pár perc múlva beesett a stüszivadász. Kicsinyke vékony fickó, nyurga orral és a novemberi hideg dacára bőr rövid gatyában. Közvetlen tag volt. Megkérte körtécskét, hogy emelje fel a popóját (hát, a Nagyalföld kicsinek érezte volna magát mellette), majd letéve a kezét biztatta: most már leülhet nagysád. A fél kéz ott felejtődött és a fickó attól fogva mindent bal kézzel csinált. Rembrandti látvány volt, de az egyenruhás duci hölgy a helyzetet kézenfekvőnek találta.

Akkor biccentettem András felé. Tudod ez a biccentés a fölösleges társalgás elkerülésére szolgált és azt jelezte, hogy megérett a helyzet a pálinkásüveg applikálására. A pálinkát még én főztem, kétszer és lefelé, engedély nélkül, de ettől még 72 fokos volt. Mint az üveg dőlésszöge, amikor Bandi a szájához emelte. Kérdőn néztem körtécskére, de a szolgálat... A stüszi nem számított. Azazhogy ő másként gondolta. – Bitte, darf ich... (Szabadna nekem is?) Egye fene. Odanyújtottam az üveget és vártam a hatást. Nem maradt el. A pálinka Wodka Vivarowa-s üvegben volt, ami köztudottan csak negyven fokos. A fószer megzúdította. Nos azóta tudom, hogy a „kiguvadt a szeme" nem csak szemléltető szólás, hanem maga a tiszta szesz – bocs: színtiszta – valóság.

De térjünk vissza Drezdához, ahol kiugrottunk Buchenwaldba, ami illett akkori tragikus hangulatomhoz. Rettenetes volt. Ráadásul még mindig csak neccingben voltam, a hó pedig szállingózni kezdett. Nagy-nagy szerencsénkre valaki stoppal visszavitt a központba, ott is éppen egy Gasthaus elé.

A Wirtin (gazdasszony) jó kis sültet szolgált fel, hozzá krumplit (!) alaposan megpaprikázva. – Láttam, hogy magyarok – kedveskedett, ezért nem firtattuk a paprika használatának a helyes módját. Tekintettel a hidegre megittunk pár sört, mint kiderült, tizennyolcat. Látta ezt egy féllábú veterán, asztalunkhoz jött és így szólt: – Azt hittem, hogy a magyarok borivók. Meghívhatom önöket egy sörre? – Az ki van zárva, viszont tessék csak leülni – válaszoltam. Kiderült, hogy Rommel csicskása volt. Igen jó szívvel emlékezett meg főnökéről, akit a német katonák közül egyedüliként én is tiszteltem. De persze nagy történelmi titkokat nem tudhattunk meg az öregtől.

Mit mondjak, kicsit mereven érkeztünk a szállásunkra, a jugendherbergebe (ifjúsági szálló). Ott pedig úttörőruhába vasalt negyven lányka ünnepelte a nagy októberi forradalmat. Éppen énekelni készülődtek és megkérdezték, hogy mi is csatlakozunk-e. S lőn... Így hát az éles szemű megfigyelő azt tapasztalhatta, hogy a jobbomon húsz német, a balomon húsz orosz lánykával (ki-ki a maga nyelvén) együtt harsogom az Internacionálét és közben – persze csakis a ritmus miatt! – éppen úgy dülöngélek, mint a velem szemben feszítő barátom. Ennél méltóbb keretek között nem végződhetett volna szakításom napja.

A keletnémetek számos dologban jeleskedtek. Például a fényképezőgépek lencséjének a gyártásában (Jéna) vagy a porcelánok terén (Meissen). Voltunk is az utóbbi múzeumában, de az olyasmit nem lehet szavakban leírni. Viszont a harmadik dologban, a Märklinben már személyesen is érintett voltam.

Gyermekkoromban mindig villanyvasutat szerettem volna. Sohasem kaptam. Pedig a házunkban a...-ék kínálták édesanyámnak, de hát nagyon drágán. Karácsonyra a Jézuska egy kis körbe-sínes felhúzós vonatot hozott, amit mérgemben a betonhoz vágtam. Áldott jó gyerek voltam, bár apám a helyzetet nem így értékelte és alaposan elnadrágolt. A gyerekkor ilyetén elnyomatása miatt voltam annyira hülye, hogy felnőtt fejjel villanyvasutat építettem, pedig nekem csak aranyos lányaim voltak.

Ezért amikor az NDK tudományos akadémiája meghívott egy előadásra, én az ottani szabadidőmben felkajtattam egy modellboltot. És tudott mit fogott G., a kedves meghívóm a hazautazásom előtt? Gyanút. Béla elvtárs, remélem nem vásároltál villanymozdonyt, mert azt bizony nem viheted ki, még vámért se, nemzeti ereklye az. Puff neki! Bevallottam összes bűneimet: én bizony vettem kettőt. A problémát megoldották. A vámra az akadémia tagja által lebegtetett írás társaságában érkeztem: ez az elvtárs ezt a két példányt kiviheti. Két év után az egész cuccot eladtam a kollégámnak...

Nyugat-Németország (NSZK)

Avagy: Három angol, három holland, három német – kontra egyszem magyar

Az IBM elsőként és a nagy szocialista táborból egyedül az én kis szoftveremet vásárolta meg. Segítségével el lehetett dönteni, hogy egy adatbázis felépítése (azaz modellje) nem tartalmaz-e rejtett hibákat, amelyek a későbbiekben csúnya és drága adatátfedésekhez, kuszaságokhoz, ismerethiányokhoz vezethetnek.

Joseph R. volt tanítványom révén hallotta a szoftver hírét a BMW Ag., amely meghívott egy előadás sorozatra és arra, hogy mutassam be a szülöttemet. Ha embergyerek lett volna, akkor bizonyára kockafejű, lilásszöld hajú, karikalábú bamba gnómnak tartottad volna, mert szegényke csúnyácskára sikeredett. Ezt használta ki a három holland, akik szintén el akarták adni a találmányukat, vagyis a versenyben az ellenfeleim voltak. Mi több, beerősítettek három angollal és három némettel, akik az ő nótájukat fújták. Elismerem, hogy egy tündéri szoftver-gyerekkel álltak elő. Az enyémet pedig szidták, mint a bokrot.

A „You can do anything but do not step on my blue suede shoes” mintájára dúdoltam: tehetsz akármit, csak ne lépj az én kicsinyke kockafejűm lábára. Azzal felvázoltam egy egyszerű adatbázistervet, amiben volt egy rejtett hiba és felkértem őket, hogy mutassák ki azt a gyönyörű, szőke hajú, angyalka formájú szoftverecskéjükkel.

A három angol, három holland, három német és az angyalka három óráig kínlódott, hiába. Viszont az én picinyem fél pillanat alatt rámutatott a fogyatékosságra, mire mindannyian önkéntelenül és meglepetten felkiáltottak: jé, tényleg! – No és mi a titka? – kérdezgették, de én elzárkóztam. – Majd este a sörözésnél, persze ha fizetitek a számlámat – mondtam zordonan. Beleegyeztek.

Nos épp akkor volt a sörfesztivál. Annak hangulatát nem lehet visszaadni. Én mást se adtam vissza. A számlámat fizették, mert azt hitték, hogy a magyarok borívók. Ez a tévedés sokba került nekik. Egyrészt veseköveim miatt a bortól eltanácsoltak. Másrészt a kosárlabda edzés után a cipőmből csavarni lehetett a vizet, ezért kénytelen-kelletlen a sörre fanyalodtam.

Történt pedig, hogy a müncheni ikszedik mász után bevallottam, hogy a példa egy csalást rejt. Mellesleg képzeld el, egy pesti *német söröző* csaposa nem tudta, hogy mi a frász az a mász. Neked elárulom: a szó mértéket jelent és a literes korsót hívják így. Szóval a hollandusok nekem estek, hogy a dolog nem fair és a söröket fizessem vissza.

Erre higgadtan elmagyaráztam, hogy egy elemző-szoftver nem arra való, hogy kimutassa azt, ami jó, hanem arra, hogy feltárja a sok véletlen vagy szándékos baromságot, amit az emberek képesek összehordani. Vendéglátóim igazat adtak nekem, a szoftvert megvették, a sör is a hasamban maradt, de szereztem pár ellenfelet, akik később mindenütt keresztbe tettek.

Vallás német módra

Nem, nehogy azt hidd, hogy panaszkodok. Sztoikus vagyok, elviselem az elkerülhetetlent. Váratlan és komoly balesetem pont egybeesett azzal a szomorú folyamattal, melynek során kutatócsoportomat ellehetetlenítették. Bármennyire hű típus vagyok, ott kellett hagynom a céget. A két esemény együtt oda vezetett, hogy minden külföldi kapcsolatom megszakadt. Joseph-fel is, az IBM-mel is, meg persze a BMW-vel is.

Így Németország nyugati felét sohasem ismertem meg, hiszen bár ötször is jártam ott, mindig Münchenben, ami pedig nem Német-, hanem Bajorország. Hogy mi a különbség? Hát persze, hogy a vallás! Már érzem is, hogy olyanokra gondolsz, mint Gizella, a bajor lánykából lett, boldoggá avatott magyar királyné, Szent István felesége. Meg esetleg elmélázol a reformáción, amely nem hatott a déliekre: ők katolikusok maradtak. Mindezek persze fontos dolgok, de én másra gondoltam. Meg az az öreg alkalmi ismerősöm is.

Északot és délt igazándibul a sör vallása választja el.

München mellé olyasféle helyre villamosoztam ki, mint a mi Hűvösvölgyünk. A patak melletti sörözőben árnyas fák alatt csapolták az aranyló nedűt. Az öreg ráncosan villantott a szemével, alig észrevehetően invitálva, hogy üljek melléje. Lőn. Szerényen, visszahúzódóan a halakkal kezdte: most fogtam egy hatkilósat. Vigyorogtam: mutatta. Nem vigyorogtam: bámultam. Volt mit. Kiderült, hogy a bátya hivatásos horgász. Az eladott halból élt, láthatólag nem is olyan rosszul.

- Hehe, én fordított vadliba vagyok – közölte. – Azok dél felé húznak, én pedig iszok még egy korsóval, aztán iszkolok északnak. A tengerhez. Van ott egy csónakom és ott fogok horgászni. Ez az igazi sör – fűzte hozzá logikusan, megemelintve korsaját. – Merthogy ott nincsenek ám sörök. Az az északi, az a szénsavas, az csak szódavíz. Ezt, ezt itt harapni lehet! Erre koccintottunk. – Majd az asszony küld egy-egy ládával, amíg még bírom – árulta el a lényeget.

Aztán csak nézett huncutkásan, hunyorogva a hanyatló októberi nap felé.

OLASZORSZÁG

Életem szebbik fele

Az első számú szerelem

Vízimádó vagyok. Tizenéves koromban Almádiban fél nyolckor lementem a strandra (csak nyolckor nyitott, de beengedtek), bevágtam magamat a friss és még tiszta vízbe, beúsztam nyolcszáz-ezerkétszáz métert, mikor hogy, és messze a hajókikötő magasságán túl egy órácskát lubickoltam.

Almádi fájó emlék a számomra. A tömeget nem szeretem, a kis házikó már nem az enyém, a barátok lassan elmaradtak, a jányokról nem is szólva, hiszen nős vagyok. Szóval a nyolcvanas évek elejétől már nem jártam gyerekkorom elmaradhatatlan vakációzó helyére, ahol minden évben két hónapot töltöttem.

A víz. A tiszta víz. Az a reggeli mártózás viszont hiányzott. Most is. Ezért a nyolcvanas évek elején többször utaztam Görögországba, majd Olaszországra váltottam át. Miért?

Egyrészt a régi Jugoszlávia nem volt se olcsó, se igazán vonzó. Olaszország számos tekintetben ma is kedvezőbb, a tengerpart inkább való gyerekeknek és sokkal több a látnivaló.

Másrészt... Mindkét lányom letette az obligát angol nyelvvizsgát. A nagyobbik a franciával történő rövid barátkozás után spanyolra váltott (konzuli vizsgája van – bukik ki belőlem a dicsekvő apa), a kisebbik pedig próbált megbarátkozni a némettel. Ki tudja miért, a fiatalok egy kicsit idegenkednek ettől a nem könnyű nyelvtől (kivéve Anna unokámat, aki imádja), szóval neki sem igazán tetszett. – Apu, nem válthatnék olaszra?

Engedélyeztem a dolgot ezzel a meglepő fordulattal: – Feltéve, hogy előbb tanulsz meg olaszul, mint én! Azzal nekiláttam nyelvet tanulni. Hát bizony én előbb tudtam olaszul, mint ő, viszont hát bizony ő sokkal jobban tud, mint én. Tolmácsi vizsgája van. Hja, könnyű úgy, ha valaki több hónapot tanulhat mondjuk Pordenone-ben, ahová ösztöndíjat kap. Nem vitatom elsőbbségét, de ahhoz ragaszkodok, hogy a kocsmákban én értetem meg jobban magamat olaszul... Majd meglátod, hogy úgy is történt.

– De Béluska, hiszen te csalsz! – kezdte mondanivalóját M. M. kedves művészettörténet, teológia stb. tanárom. Eldicsekedtem neki, hogy mennyit tanultam olaszul, meg már el is olvastam Dante összes műveit, és hogy nem is volt annyira pokol, meg... – De hiszen te csalsz, hiszen Dante nem is olaszul, hanem latinul írt! Puff neki. Hát mi tagadás, most már el kell árulnom neked, hogy a piaristáknál latinból (is) ötösre érettségiztem, és erre a németnél sokkal nehezebb nyelvre alapozva az olasz tanulás nem igazán izzasztott meg.

Az első találkozás

Bezzeg az én koromban! Ugye te is utálod felmenőink sablonos szövegét? Pedig most kivételesen nincs igazad. Mert bezzeg az én koromban a turizmus még nem volt „húzó ágazat". Magyarul: a fene se járt külföldre pusztán világot látni. Ezért aztán mindent ráérősen, tülekedés nélkül meg lehetett tekinteni, nem úgy mint ma.

1978-ban vonatoztunk a Csillaggal Olaszországba, bár nem volt évfordulónk. Mestre külváros, majd a hídon át begördültünk a Santa Lucia-ra, Velencébe. Olcsó, de igen jó helyen fekvő kis garnihotelban laktunk.

Szállásadónk erősen gyanakodott ránk. – Úgye maguk csak egyet fizetnek? Ugyanis a fürdőszoba zuhanya tantusszal működött: a százlírás három percig szolgáltatott melegvizet. No és tudod te hány magyar tudna három perc alatt száz líráért lezuhanyozni? Szóval a házisárkánynak igaza volt, de mit kezdhetett vele? A magyar spórol akkor is, ha történetesen akkor még beváltották és igen jó árfolyamon a forintot.

A másik, a szelídebb zuhany ingyen volt. Csepergő esőben, szinte teljesen kihalt utcákon jártuk végig a legelső nap Velencét, ahol a turistát alig látó árusok olcsón kínálgatták amúgy sem drága portékáikat. Még a kis tér közepén lévő furcsa, strandi öltözőre emlékeztető henger előtt se álltak sorok: az a velencei piszoár, sokak megkönnyebbülésére. Gondolám, hogy elmondom: bár sokszor voltam Velencében, valamiért sohasem volt bérelt gondolám: drága, de főleg édeskés luxusnak tartottam (netán csak irigy vagyok?)

Velence nem Olaszország. Mégis a kezdő számára igen jó tükörképe. Csak olyan ruhában engednek be a San Marco-ba, ami fedi a térdedet. A trattoriák, édességboltok, fagylaltárusok kínálata itt is jellegzetesen olasz. A főteret a Campanile előtt elborító víz senkit se rettent el a Doge-palota meglátogatásától és sehová sincs kiírva, mint a Moszkva téren, hogy tilos a galambok etetése. A Sóhajok hídjánál mintha nyögést hallanál: Casanova odalent csörgeti a láncait. Minden kicsit mesés, mégis minden valódi. Mint mondjuk Itáliában.

Kijutsz arra a kis térre, amelynek bal sarkában egy campanile, harangtorony emelkedik. Tövében a mise után gyülekeznek a helybeliek, hogy körben állva több szólamban, de kristálytisztán az ebéd előtti dalolásnak szenteljék az időt. A tér jobb sarkában emeletnyi magasságban a ház fölötti teraszon egy fehérszemély tereget: a szája mozog, hangtalan éneke a lenti férfiakat kíséri. Könnyű a dolga: a teregetéshez egy madzagot húztak át a túlsó házhoz a csatorna fölött.

Később Velencében még a legnagyobb zuhéban se lehetett mozogni. Ember ember hátán, könyök oldalt taszigál. Akkor járt ott H. Béla népzenész is, akinek a végzettsége építész és akinek a város nem tetszett. Így nyilatkozott meg: „Velence az építész szemével egy kalap...” Bezzeg Gy. Katónak, a feleségének egészen más volt a véleménye. Ők egyébként az általam vitt kanadai sátorban találtak otthonra. Intésem dacára se árkolták jól körül és nem költöztek át a mi nagy sátrunkba sem, amikor cseperészni kezdett az eső. Apró, de sürgős bajuk éjfél táján a már nagy zuhéban akadt: a kis sátor cipzárja se le, se föl...

Első olasz utunkon felfedeztük még Firenzét, majd Nápolyt és Pompeit, közben pedig leginkább Rómát. A nápolyi koszos és zajos utcácskákról, Pompei beszélő romjairól, a firenzei vendéglátó német apácák szelíd kedvességéről, a dómról és a Ponte Vecchioról semmit se lehet száraz szavakkal elmondani: inkább meg se próbálom. Maradjunk tehát Rómánál.

Közbevetőleg említem, hogy az olaszok korántsem mindig kedvesek.

Például Firenzében Györgyi foglalt nekem egy üres parkolóhelyet, de egy pimasz olasz az orrom előtt bevágva a szó szoros értelmében nekihajtott a Kedves térdének.

Vonatunk begördült a Terminire. Kiszálltunk. Nejem vigyázott a lába melletti bőröndökre, én meg aziránt érdeklődtem, hogy melyik buszra kell felülnünk.

Jó, hogy vigyázott. Kicsit arrébb egy futó alak felkapja a figyelmetlen utas melleti cuccot, rohan vele a kijárat felé, ott belehajítja egy babakocsiba, amivel az azt toló csajszi sebesen a korlát mellé vágtat, átdobja rajta – és ennyi. Az egész jelenet rövidebb idő alatt zajlott le, mint ahogyan elolvastad. Róma a mestertolvajok hazája.

- Béluska. Vétkeztem – így M. Mihály piarista tanár, a lelkiatyám: most ő gyónt nekem. – A farzsebembe tettem egy papírral kitömött pénztárcát (első vétkem: bűnrecsábítás), majd felültem a buszra és kíváncsi voltam (második vétkem: világi hiúság), hogy mikor lopják el. A harmadik megálló után már nem volt meg... (harmadik vétkem: káröröm).

Miska bácsi tökéletes idegenvezető volt. A kedvedért a Piazza Navona-i kalauzolását említem. Lányaimnak, nekem is az a kedvenc római terünk. Látod itt van ez a szökőkút. De miért emeli az a szobor védőn a feje fölé a kezét? Azért, mert attól fél, hogy a szemközti bazilika ráomlik. No és miért tartja a keblén a kezét a bazilika ormán az angyalka? Mert arra esküszik, hogy ez bizony nem omlik le.

(Ehhez azt kell tudni, hogy a szobor és a bazilika készítője utálta egymást.)

Szerencsénkre a Villa Mater Redemptoris-ban, a magyar apácáknál kerestünk és találtunk szállást. Bezzeg akkoriban Rómában még nem voltak tömegek. A Vatikánba minden sorba állás nélkül jutottunk be és tülekedés nélkül, ráérős-nyugodtan bámulhattuk meg a Sixtusi kápolnát meg az egész vatikáni múzeumot. Akkor még olcsók és kedvesek voltak az apácák. Ma is vendégfogadók, de már egy kicsit anyagiasak.

Anzelma volt a főnővér. Megkérdeztem, hogy félnek-e tőle a lánynebulók. Nem értette, amíg el nem árultam, hogy nővérem a Knézics lányiskolába járt, ahol Anzelma volt a rettegett matektanár. Ezen az aprócska római vendéglátónk jóízűt kacagott, majd apró kezével tapsikolva jóízű vacsorát szolgáltattatott fel nekünk. Finom sült csirkét, amihez egy üveg vörösbor is járt grátisz. Nem ott ebédeltünk, de a reggeli bőséges volt és mint Mária néni Londonban, Anzelma nővér se fukarkodott a szatyrunkba tett uzsonnával.

Ugye jönnek a misére? – intett bennünket szombat este. És ugye mentünk. A misén egy atléta celebrált: Weissmüller megirigyelhette volna. Elárulta, hogy 10 év óta szerzetes, a dél-amerikai őserdőben az Amazonas mentén szolgál és most van hosszú idők után először alkalma visszatérni Európába egy kis szabira, de majd megy vissza. Ja, és magyar volt...

Rómából délnek indultunk, Nápolyba.

Nézd, most itt ülsz ezen a ladikon, amely Capri felé ballag. Lent a kikötőben vár egy napfényes koktél. És van annyi eszed, hogy a jobboldali magaslat temploma felé vezető útról még idejében visszafordulj: meredek és meleg van. Hátul pedig várnak a kertek (most még nem visznek arra villanyautók és azt se tudod, hogy Gorkij is itt nyaralt), középen meg a virágok és jé éppen ott, a teraszra vivő lépcsők alatt van egy étterem. Ma már nem juthatnál be oda, vagy egy vagyonodba kerülne.

Akkor még a cikk-cakkos úton lefelé kergetted a Kedvest, leültetek, csak picit féltetek az áraktól, helyettük inkább az áradatot néztétek, amint ki- és bezúdul a rombusz alakú szikla résén át. Velence, Firenze, Róma, Nápoly, Capri – nem is emlékszem másra. Minek is, hiszen később még annyi mindent láthattam.

Strandot, kék eget, napot, szigetet, csónakot, esőt, homokot, vihart. Mindent. Akkor mégis miért az a legelső csepergős velencei séta maradt meg leginkább az emlékezetemben?

A megszokott út

A gyors ébredéstől kótyagosan vágod meg magadat a borotvával és a zuhany se ébreszt fel teljesen. Lefőzöd az első adag kávét, készíted be a másodikat (lesz harmadik is), amikor kiténfereg a Csillag és küzd a hajnali négy koraisága ellen. Főleg, ha a meleg vagy az izgalom miatt kicsit rosszul alszunk, ami előfordul. A szentgotthárdi pályaudvaron, ahol a MÁV-szálláson találunk fedelet, a vonatok jövése-menése már nem zavar, az éjszakai váltás neszezése is csak alig-alig.

Majd elkészülnek a szendvicsek, bár azoknak várniuk kell az indulásra. Az éppen aktuális autó ablakai belülről kicsit párásak a testünk melegétől, néha esőcseppek koppannak a szélvédőn, de a startjel hamar elhangzik: No, Isten áldásával. Lassan húzunk a határ felé, kikészítve az útleveleket. Nem, nem vagyok ideges, soha nem szegtünk törvényt, mert hát nem tekintem annak, hogy a megengedettnél több cigit viszek a magunk számára, meg talán szeszes italt is, de mást aztán igazán nem.

Hamar átesünk a magyar formaságokon, az osztrákok csak intenek, a kocsi pedig szinte magától beáll a megszokott irányba. Megy-megy, aztán kérdőn néz rám: éppen akkor épült az autópályához vezető út és mindig másfelé szabták meg az irányt. Egyszer el is tévedtünk. Eszegetünk. A kocsi a benzint falja, én az első szendvicset, a reggelit. Jól elvagyunk a pályáig.

Nagyjából ez volt a menetrend. Általában pénteken (turnusváltás szombaton) indultunk. A dugig tömött Zsiga (majd Ford, Thalia, Megane) felhörög. A Forint-utcai szomszédok heves érdeklődésére – Merre lesz a nagy út? – flegmán ezt válaszolod: Csak ide a Moszkva térre. A nyolcason elbotorkálsz a határig, azzal is nyersz pár órácskát. Bibionéig cirka 800 kilométer az út, ami neked semmi se lenne, node a többieknek sok, főleg ha gyerekeket is viszel és olykor nem volt előre foglalt szállásunk, tehát korán kellett érkeznünk.

Az Autóklub tanácsára egyszer mentem Bécs felé. Ráfagytam: az elkerülő út hosszú és csak lépésben lehet haladni rajta. Az utóbbi időben Szlovénia felé tekerek, kicsit tartva a határ előtti „halálszakasztól", de nem az a főgond. Az út szép, de a végén rosszul van kitáblázva az Itália felé vivő szakasz. A sebesség korlátozott (110 km), a pályadíj magas (50 euró). Ám térjünk vissza a régi útra.

Péntek este meg szoktuk lepni magunkat egy utolsó meleg vacsorával a gotthárdi körforgalom mellett. Az másról is híres: ott van a város angyalboltja. A szerencsétlen tulaj két nyelven se beszélve írta ki az Angel-shop címkét: angel ui. németül horog, angolul angyal. Ilyen szamársággal tucatjával találkozni a határszélen, ahol mindent az osztrákoknak (újabban az olaszoknak is) akarnak eladni. A görög bokszolásra vezethető vissza a „nem az a legény, aki adja, hanem az, aki állja" szólás, merthogy felváltva ütöttek és így már az első ütés is lehetett utolsó. Ezt így módosítottam: nem az a marha, aki (el)adja, hanem az, aki megveszi... Az útmenti ezernyi eladó gipsztörpe egyetértően mosolygott.

Szombaton következik egy szép, de hosszadalmas út Ausztrián keresztül. Nekem főleg az a sarok tetszik, ahol ki van írva: A2-es felé egyenest. A kiírás egy ház falán van, ahol az út igen éles balkanyart vesz. Nem féltik életüket a lakók? Visszafelé errefelé szoktál csokit és miegymást venni az otthoniaknak.

Az első cél Tarvisio, amit én csak Kopasz Látomásnak fordítottam, pedig az a csempészek és etnikumok találkozóhelye. Igenis az övék, mert ahogyan a múlt héten a Forint utcában volt lomtalanítás, úgy olyasmi van az olaszoknál is, amit az itthoni arra specializáltak megéreznek és húznak délre, mint a vadlibák.

Mindez rutin. Már tudod hol vannak a kapaszkodók és tudod, hogy melyik után van az a szép látványt nyújtó völgy, amit a kilátóról is megcsodálhatsz és azt is tudod, hogy hol érdemes megállni vöcözni és viszont hol kevésbé vonzó az ügy. Nejed még nem szokta meg, hogy mind a 18 alagúton (283 méterestől 3746 méteresig) 130 kilcsivel rohansz át, de hát valamiért mindig sietni szoktál, pedig a tenger még sohasem futott el előled.

Az alagutak után jobbra van az a fagyizó, ahol mindig muszáj megállni. Nem fagyizni, te bamba! Azt bármikor lehet, itt is megteszed. Hanem pisilni. No látod, így már könnyebb és később hosszú ideig nem lett volna rá alkalmad.

Az ügy akkor kezd nyugvópontra jutni, amikor a lejtőn megittad a kávédat (Anyuci le szokott vele forrázni) és elérsz a tengerparti kereszteződéshez. Innen már csak pár kilcsi Latisana, ahonnan már minden egyszerű, hacsak az indulási időpontot nem választottad meg rosszul. Ez egyszer fordult elő velem, amikor is az elágazásnál a kocsi felforrt és utána nem volt hajlandó beindulni. Végül megtette, de csak másfél óra alatt jutottunk Bibionéba úgy, hogy Fecóval a két kocsival egymás mellett andalogva nem éppen vidáman társalogtunk.

Elárulom neked, hogy szombaton inkább érdemes Lignano felé próbálkozni, bár arrafelé a túlságosan is bőséges útjelző táblák varázsolhatnak el. Ugyibár minden út Rómába vezet, ezért helyes, hogy a Róma irányt mindenfelé látod. Tényleg mindenfelé. Akárhova is vitt az utam, Róma mindenütt ki volt táblázva. Nem mindig korrekten. Node Bibione? Egyszer bizony elindultunk visszafelé az úton, amely körkörösen volt kitáblázva: Lignanótól Latisanaig és vissza. Szóval csak a városi körforgalomig juss el, onnan már minden tiszta!

Nagyon javaslom, hogy két hibát ne kövess el.

Egyrészt ne add kölcsön a kocsidat olyan személyeknek, akik a Zsigulit Alfa Romeonak nézik. Egy alkalommal nagyobb társasággal voltam Bibionében. Gyuri barátomnak korábban kellett hazajönnie, mint ahogy az én szabim lejárt. Mivel nekem volt fuvarom, „oduttam vola néki az Sigulit hazoá". Mondtam, hogy a benzin Klagenfurtig elég, ha óvatosan vezet. Nem tevé. Élvezve, hogy kocsija van, a Zsigát (végsebessége: 140 km) kicsit meghajszolta (160 km-rel hegynek felfelé) és csodálkozott, hogy kiürült a tank. Valaki kisegítette. Őt. Nekem meg főtengelyt kellett cseréltetnem.

Másrészt ne hagyjad magadat mások által elkápráztatni. Egy bizonyos T. család engem mindig elhülyített. Például azzal, hogy ne fizessek én pályadíjat, jöjjek fölfelé Tarvisioba az alsóbbrendű úton. Jöttem. És valóban láttunk *alulról* egy-két szép olyan dolgot, aminek a szépségét *felülről* csak sejthettük. A Kopaszban (Tarvisio) állomásozó csempészek hadát csak kikerültük, de utána következett a node...

A szerpentinek, azok a csúnya sárkányok, benzinnel élnek. Felemésztették tartalékainkat. Átléptem Ausztriába, el is indultam hazafelé, valahol a szokott helyen meg is álltunk, annál a szép kilátóhelynél (azt hiszem Wörther-see), majd a benzinmutató a piroskára állt. 150 kilométerre a határtól...

Jó hír annak, akinél nincs csekk, nincs líra (euró még nem létezett), nincs schilling és forint is csak elszórtan, node azt sehol se váltották be. Talán majd a magyar határ felé? Akkor fedeztem fel a legkorszerűbb üzemanyagot: zabszem a se...ben. Kicsi emelkedő? Ne lépj nagyon a gázra, mert még eltaposod. Hosszú lejtő: kapcsold ki a motort, mert lefelé nem kell annyit inni. Egyenesbe jöttél, a szokott helyen, a magyar határ előtt? Ne álmodozz, most nem vehetsz csokit! Kézzel fogod áttolni...

Rábafüzesen az ÁFOR-nál teli töltötték a tankot. Huss, végre, nohát...! Nem is volt annyira kiszáradva, a mutató akadhatott fenn – vigasztalt a kutas, amikor az

elmúlt órák borzalmait meséltem neki. Félelmem alaptalan volt: az ember előbb-utóbb mindig hazaér. Előfordult ugyan, hogy autómentőnek a platóján, de azt nem fogom elmesélni. Hiszen megesküdtem az összes Daciak anyjára...

Bibione-1: Spiagga

Az üdülőhely legkeletibb-északibb harmada is több részből áll. Legeslegvégén van a világítótorony, ahol ünnepekkor a tűzijátékot rendezik. Egyszer átutazóban laktunk ott. A tenger felé a partot végigkísérik a strandok, pont olyanok, mint másutt. A városka közepén sétány húzódik, bár az estéket kivéve autó is járhat arra. Itt vannak a boltok, amelyekben sokféle cuccot vásároltunk óraszíjtól kezdve a vekkeren át a gyerekholmiig. A szökőkutas tér mindkét oldalán könyvesboltok állnak és a torkolatában van az a halas, amely fontos szerepet töltött be itáliai kulináris életünkben.

Ezen a főutcán több üzlet található, amely a „Sali et Tabacchi" (só és dohány) feliratot viseli. Csak próbaképpen az egyikben kértem egy kiló sót. Igen hülyén néztek rám, mert a közönséges trafikban dohány, játék, újság, kártya – vettünk is belőle – kapható, de só aztán nem. A jövedékes termékek boltja (még jó, hogy tűzkövet nem kértem, mert az is az) még a régi nevét viselte, de már csak az új funkcióját töltötte be. A hülyeségben az olaszok semmivel se maradnak el tőlünk, vagy mi tőlük, döntsed el.

Bibionének ebben a részében található az a buszpályaudvar, ahol a mi kis hazánkból érkező buszok befejezik az útjukat. Ott is kezdik. Ezt bizonyíthatja a nővérkém. Egy szombaton hajnali fél négykor csörgött rám, hogy megérkeztek. A buszjáratokat a magyarok ilyen praktikusan ütemezik: bár a szálláshelyek délután négykor foglalhatók el, azt nem szeretnék lekésni. A szakadó zuhéban elfuvaroztam őket hozzánk, amíg helyüket át nem vehették. Hazafelé se volt egyszerűbb az ügy. Nekem délelőtt 10-ig kellett elhagynom a szállásomat, de nővérkém magyar busza csak késő délután indult. Nem tudtam segíteni neki. A csomagokkal felszálltak a helyi buszjáratra, ami a vásárig vitte őket, ahonnan még 5-600 méterre volt a buszpályaudvar. És lásd csodát, az olasz buszsofőr megszánta őket és a végállomásán túl tett velük egy kanyart, mint Mári néni a közértben, ingyen, szívességből, még borravalót se fogadott el.

Keddenként ebben a városrészben volt a vásár. Nagy nyüzsivel, a bóvliknak bedőlő keletiekkel (cseh, szlovák, magyar – te anyjuk, ezt meg kellene venni), bár olykor-olykor egy-egy használható darabot is el lehetett csípni. Régebben. Ma már biztosan nem. A sütnivaló, a hal, a gyümölcs, a pékáru, a sonka pedig ugyanaz, mint a faluban – csak valamivel drágább. A tömeget kell megfizetni.

Legelső útjainkat még Pesten szervezték. Cégünknél megjelentek a toborzók: nyaralj Bibionéban (Jesolóban, Riminiben stb.) Igen kedvezőek voltak a feltételek. Mai árban mondjuk 60.000 forintért kínáltak egy szállást négy főre egy hétre és akkor még nem voltak olyan sallangok, mint a turistaadó, irodai százalék, napernyődíj, mint ma. A bibionei irodában egy szimpatikus langaléta ifiember fogadott, akinek a felesége történetesen magyar volt.

Az árban tipikusan benne foglaltatott egy apartmant hálószobával, egy olyan nappalival, amiben a kettős fekvőhely és az étkezőasztal mellett konyha is van, fürdőszobával stb. A dolog kerek kis egész, amiben főleg a hűtőszekrény és a főzési lehetőség jelent sokat. Persze később már a tévét is élveztük, de másokkal szemben nem azért mentünk nyaralni, hogy tévézzünk. Hanem azért, hogy kártyázzunk, mint mások...

Soha nem kellett felárat fizetnünk a magyar szomszédokért, akik ingyen, kérésünk nélkül is éjjel-nappal döngették az alattunk lévő egységben Demjén Rózsi általam nem kedvelt felvételeit és akik a teljesen világos jelölések dacára a te

parkolóhelyedet foglalták el. Node ne morogjunk, inkább sétáljunk át Bibione középső részébe. Ehhez egy hatalmas kerttel ellátott zárt épület mellett kell elhaladnunk, amely zárda. Az utcán sokfelé lehetett találkozni egyedül vagy párosával bóklászó fehér ruhás apácákkal.

Bibione-2: Lido del Sol

Az üdülőhely pont olyan, mint a többi. Sok fával, virággal, ezerrel több nyugággyal a strandokon, mint ahányat használnak (persze én főleg csak előszezonban voltam ott), pocakos urakkal, ugráló gyerekekkel, formás, meg inkább elrejtendő popókkal. Minden olyan, mintha nyaralni jöttél volna ide. Ezért megpróbálsz eleget tenni ennek a fárasztó kötelességnek, amit csak ritkán zavar meg kellemetlen epizód.

Mint például amikor leszakadt alattatok az ágy, fél napig kellett szerelned, míg rájöttél a trükkjére, becsípted a kezedet stb. Avagy ott a kezdeti obligát bütykölés. Itáliában nem olyan a konnektor, mint nálunk, de ez nem lenne baj, hiszen hoztál konvertert. A problémát az olasz takarékosság okozza. Az erkélyen, ahol este kártyázni szoktunk, utána pedig olvasni, nincs konnektor, csak tetőlámpa van 25-ös körtével, ami mellett semmit se lehet látni, csak a sötétséget. Ezért kivezettem egy zsinórt a szobából és az ablakkeretbe applikálva egy csavart, fényt csináltam.

A háztartási teendők közül csak a mosás okoz gondot, bár ezernyi bedobós mosógép áll rendelkezésedre, csakhogy őnagysága szerint „nem jött össze annyi darab, inkább kimosom kézzel.” A gázzal nem volt baj, csak ha kifogyott a palack, vagy ha nem jöttél rá, hogy hol kell megnyitni azt. Viszont ki gondolta volna, hogy a hajszárító a villanybojlert működteti negatív értelemben? Ha szárítod a hajadat és akkor kapcsol be a bojler, akkor kimegy a biztosíték. Ha a főbiztosíték külön helyen van, hívni kell az ügynökséget a kapcsolótábla kulcsáért. Néha meg nem a lakásodhoz vagy a kertjéhez szolgáló kulcsot kapsz, ami külön szórakozást kínál.

Legfájóbb esetem nem itt, hanem délen fordult elő. Őnagysága elvesztette a nyakláncát, rajta egy régi kedves emlékkel és felmerült a gyanú, hogy a mosdóba esett. Nosza nekiláttam szétkapni, hiszen csináltam már eleget. De nem olasszal, amit húsz év óta összeevett a korrózió. Szóval eltörtem a mosdó fajansz tartólábát, de a kempinges vállat vont és megragasztotta.

Egyébként szállásadóimmal csak egyszer volt élesebb vitánk. Régen senki se kötötte meg, hogy hányan költözhetnek egy apartmanba, ha megfizetted az árát, de később a szabályon változtattak és ma már egy névjegyzéken fel kell tüntetni a lakókat. Az olyanok miatt, mint szerénységem. Történt ugyanis, hogy kivettem egy hatszemélyes lakóegységet, amibe valamilyen tévedés folytán nyolcan keveredtünk. Az átutazó barátom és felesége meglátogatott minket, ezért a lányom és barátnője odabent már el se fértek: a teraszon terítették ki a hálózsákjukat. A takarítónő pedig rögtön bemószerolt minket.

Jött nagy dérrel-durral az ellenőr. De hogy így, meg de hogy úgy... Mondom neki ékes német nyelven – kevéske volt még az olaszom, nem tudtam rajta ordibálni, mint később, ezért nem pazaroltam rá – kit lát itt, dehogyis lát itt illegális személyeket! A Fecóék addigra már elhúztak délre, a lányomék pedig éppen Velencébe rándultak át. – No és a hálózsákok? – így az ellenőr szigora. – Jó, hogy mondja. Megszáradtak már? Vizesek voltak, azért teregettük ki őket – hallottam a hangomat. Ez részben igaz volt, mivel a lányok a fürdés után ráfeküdtek. De hogy a

fenébe tudtam ezt németül? Ma már nem menne. Végül a szócsata az én javamra dőlt el. Meg nem próbálnám újra.

Egyébként a Lidon többen megharagudtak rám. Nem az ellenőrről beszélek, hanem a magammal vittekről. Elcipelem a saját kocsimon tök ingyen az X barátomat olaszba' – jól adom, mi? – és ő erre megorrol rám, merthogy csak a kanapén kap helyet. Feláldoztam volna a magam ágyát, node az őnagyságáét? Imre is, Gyuri is – jelentkezzék, akinek nem szólítottam a nevét – megorrolt a helyért. De persze a tökéletes kiszolgálást meg se köszönték.

A nővérkémmel nagyon jól kijöttem, kétszer is. Az első alkalom végén volt némi halálfélelmem. Nem tudom, hogy miért, de kivételesen éjszaka indultunk hazafelé. Elárulom, hogy nagyon nem szeretek éjszaka vezetni. Ausztriában pedig azok a kanyarok és kísérteties lejtők mind-mind ellenem fordultak: te nem is látsz bennünket. Fáradt, égő szemmel gyötörtem haza a kocsit. Csak egyszer volt hasonló visszautam, amikor PSG–ből (róla majd később) egy nap hajtottam hazafelé 1300 kilométert, de valahol Veszprém előtt a földre kellett zuhannom hosszabban pihenni.

Egyetlen kínos dologról nem beszéltem még: a pénzről, ami külön mizériákat okozott. Volt idő, amikor csekket kaptam, amit többnyire távol az uticélomtól váltottak be. Ellenem dolgoztak a rablók is, mármint közvetve. Miattuk egy forgócsapdán kellett átgyömöszölni magamat, miután egy széfbe betettem a fényképezőgépet, miegymást, vele olykor az igazolványt is, amikor is tehettem egy kört kintre majd megint bentre. Végül elárulom, hogy a legtöbb bajt az euró bevezetése okozta. Az olaszok nagyon nem szerették, mindegyikük számolta, hogy hol verik át őket, ezért az árak még sokáig lírában is ki voltak írva. Mi még kevésbé szerettük, mert a forintot – hol jobb, hol rosszabb rátával – csak-csak beváltották lírára, de euróra mindig pocsékul, majd legvégül sehogyan se. Pedig ki volt írva, hogy konvertibilis és hogy mi az árfolyama...

Bibione-3: Capalonga

Bibione három része közül idővel a nyugati-déli vált a kedvencemmé. Annyiszor jártam ott, hogy az agenziák (turistaügynökségek) ma is egymással vetélkedve küldözgetik nekem karácsony táján a brosúráikat. Nem mellesleg az árak évről-évre szinte alig változnak.

Eleinte a Capalonga (hosszú fej: a félsziget alakja aligátorfejre emlékeztet) kempingben vertük fel a sátrunkat. Ott egyszer lakókocsit béreltünk, mert nem volt sátrunk, de az nem olyan kényelmes, mint amilyennek látszik, viszont piszokdrága. A sátorhoz mindig tartozott villanyaljazat, azonban csak speciális vezetéket volt szabad rákötni. Így hát a boltban megvásároltam a kellékeket és fél óra alatt összeeszkábáltam a megfelelő huzalt.

Kedveltem a kempingéletet. Sajátos hangulata volt pl. a kora reggeli zuhanyzásnak. A szomszédok pedig megkérdezték, hogy milyen finomságokat készítesz a hordozható gázon. Németül, hiszen egy pár belgától, hollandtól és egy-két eltévedt magyartól (a kemping se volt olcsó) eltekintve mindenki német, osztrák vagy svájci volt.

Ott kaptam biztatást az olasz nyelv tanulásához, de egy furcsa eset lezárta a kempingezési korszakot.

A bejáratnál, a recepción, a boltokban, az étteremben (ezt ritkán látogattuk) mindig és mindenki németül szólt hozzám. Kérdi is az önkiben a szakács, hogy hányat kérek abból az igen finomnak ígérkező halból. Konkrét szám helyett kérdéssel válaszoltam olaszul: Nem beszélhetnénk valami értelmes nyelven, unom már a németet, nem vagyok én német! Így hát áttértünk az olaszra és mondom: Ne prendo due. Kettőt vennék. Erre ő hármat ad. Nocsak? Ennyire nem tudom a legegyszerűbb szavakat se? De megnyugtatott és ő vitte el a tálcámat a pénztárhoz, ahol közölte: Ez az úr három halat kap, de csak kettőt fizet, mert barát. Később is tapasztaltam, így Sorrentoban, ahol angolul akartak velem diskurálni, hogy ragaszkodásom az olasz nyelvhez meglágyította a talján szíveket. Kivéve az autópálya ellenőrét, de arról majd később.

Kempingező korszakomnak a lányom vetett véget. Megkértem, hogy hozza be a kocsit a külső parkolóból, ahová le kellett állítanom, mert reggel 7 előtt, este 10 után és délben 12 és 4 óra között nem szabad kocsival a kempingen belül mászkálni. Nem árt neki egy kis gyakorlás, gondoltam. Hát nem ártott volna – korábban. Szegénynek sikerült összetörnie egy másik kocsi ajtaját (a Zsigának persze semmi baja), ráadásul pont a minket mindig igen kedvesen fogadó recepciós csajét. Az ügyet a biztosítósok korrektül elintézték, de nekem már nem volt kedvem a kempinghez, bár annak nem a leírt eset volt az egyedüli oka.

És nem volt kényelmetlen a sátor? És mit csináltatok esőben?

Jó, hogy kérdezed. A nagy sátornak két kamrája és előtere volt, ezért az eső nem nagyon zavarta meg az életünket. Ámbátor egyszer hazafelé jövet éppen a sátorbontás idején zúdult le az a hatalmas zápor. Ezért jó, hogy a Zsiguli hátsó ajtaját fel lehet támasztani. Időnként az alatt keresve menedéket lányommal pár perc alatt összekaptuk a sátrat. Remek partner volt a sátrazásban. Capalongán nyíltszíni viharos tapsot kaptunk a szemlélődőktől, amikor a nagy sátrat három perc (!) alatt készrevágtuk.

Hogy mit lehet a kempingben csinálni?

Ezt nehogy megkérdezd a németektől! Volt mellettünk egy pár fős társaság több autóval meg egy kimustrált VW mikrobusszal. Az utóbbi meg volt rakva weissbier-es rekeszekkel, merthogy azt állítólag nem lehet az olaszoknál kapni, vagy nem olyan jót. (Pedig lehet.) A németek tehát tudták, hogy mivel töltsék az idejüket. Aki nem magába öntötte a fehér habot, az rájuk ült: mármint az ott található ezernyi drága motorcsónak valamelyikén szelte az öblöt. Néhányan, bár inkább csak a gyerekek, a horgászzsineget lógatták, persze sikertelenül.

Rászoktunk a boccia-ra (franciául: petanque). Boccsáztunk a homokban, a füvön, a kijelölt salakos vagy kavicsos pályán, a betonon, még szabályos boccia-dromban is. Persze mindegyik helyen más technikával kell játszani és éppen ez az érdekes a dologban. Az olaszok remélik, hogy a boccia nemsokára olimpiai szám lesz és igen komolyan veszik. A boccia-dromban a pálya 4,5 méter széles és 26 méter hosszú. Az egyik tag letette a fémgolyót a pálya elejére, finoman megpöckölte az ujjával és az elgurult a pálya végéig. Képzelheted, hogy milyen drága tartánból készült a talaja.

A sport egyéb ágaiba is bekapcsolódtunk. Jómagam sokat pingpongoztam, de a tétes összecsapásokon csak közepes sikerrel. Az úszást mindketten sűrűn és lelkesen űztük. Őnagysága a távgyaloglást gyakorolta: sokszor végigballagott a sok-sok kilométer hosszú, egybefüggő homokos parton. Többször elkísértem és akkor vagy a szebbnek ígérkező kagylóhéjakért hajoltunk le, vagy a zászlókat figyeltük, hogy milyen időjárás várható: kék jelzi, hogy minden oké, sárga, hogy távol van a strandőr, piros a veszélyt. Mondanom se kell, hogy az olaszok eléggé lazán kezelték az ügyet: itt még kék a zászló, ott már piros.

Nappaljaink így meglehetősen változatosan teltek el. A kempingben töltött időnek a kellemetlenebbik része az este. Mármint annak, aki nem olasz vagy német és így nem élvezi a késői zajongást. Capalongában eleinte este csak mozi volt. Később ott

is elkezdtek műsorokat szervezni a gyerekeknek, ami általában jópofa szokott lenni. Sajnos azonban mindig felváltotta a tánctanulás, azazhogy ugrándozás, amit persze erősen hangosított aktuális – diszko, rap, techno stb. – zörejekkel kellett kísérni. Az olasz kempingekben mindenféle zajt ismernek, számukra csak a szép, dallamos olasz melódiák az ismeretlenek. Olaszországi útjaimhoz az is hozzájárult, hogy nagyon szeretem a hatvanas évek olasz dalait, mint Cinquetti, Morandi, sokuknak a szövegét kívülről fújom, sőt, vess meg, imádom az olasz operákat is. Csak éppen ott nem találkoztam ezekkel.

Az olaszok esti szórakozásába csak akkor kapcsolódtunk bele aktívan, ha nekünk való és általunk érthető témában tartottak vetélkedőt. Melinda lányom egy alkalommal meg is nyerte a második díjat, amely egy méretes olasz szalámi volt egyéb finomságokkal kísérten.

Bibione-4: Pineda

A XXI. században találtunk rá a csend és béke honára, Pinedara. A csöpp gyermeket nyugodtan kiengedheted az utcára, nem történik baja. Bár autók is járnak arra, mindegyik lassan hajt és azonnal megáll, ha gyereket vagy csoportot lát. Engem leintett egy rendőr, amikor 35 km-es sebességgel kerültem (40 km megengedett) egy másik kocsit. Nem akart semmit se, csak arra kért, hogy legyek még óvatosabb.

Az egyik alkalommal egy kis háromkerekű furgon állta el a kiparkolásom útját, de amint megjelentem, szinte azonnal odébb tolatott. A takarítók voltak. Minden héten egyszer jönnek, szétszedik az összes utcai lámpát és a búrákat meleg vízzel elmossák. Szerinted pl. a Margitszigeten mikor került sor hasonló aktusra? Nemhogy hetente...

A lakókkal mindenütt hamar megbarátkoztunk. Az apartman-házak vegyes tulajdonúak, egyeseket még mindig az agenzia kölcsönzött ki olyanoknak, mint mi, másokat viszont már sikerült eladnia magánszemélyeknek: fő céljuk ez és nem a bérbeadás volt. Amint te is tudod, az ilyen házak liftje és lépcsőháza tágasságban nem vetekszik a Hilton megfelelő részleteivel. Ezért bámultuk meg azt a leleményes olaszt, aki az erkélyére kis motoros felvonót szerkintett. Anyuci a parkolóban szedte ki a kocsiból a cuccot, a két gyerek a „lifthez” cepelte a bőröndöket, miegymást, az apuci pedig szépen felhúzta.

Pinedaban szinte valamennyi eladót ismertem, sokan az utcán sétálva előre köszöntöttek. Figyelmességük miatt nagyon szerettem ott vásárolni, főleg a péknél, amely a többi bolttal szemben már igen korán (fél nyolckor!) kinyitott. Cipőt, gyerekruhát, táskát stb. jó minőségben és elfogadható áron vásárolhattál.

Itt kell kitérnem az éttermekre, a fagyizókról ugyanis nincs mit mondanom. Ismered őket, valamennyi termékük finom, én mégis szégyent vallottam velük. Minden utamon erősen megfogadtam, hogy a teljes választékot végigkóstolom, de annak ellenére, hogy kedvenc fagyizómban csak 36-féle fagylaltot adtak, ígéretemet nem váltottam be. Ezért maradjunk csak az éttermeknél.

Viszonylag nem sokszor éltem a lehetőséggel, amit a sok olaszországi utam kínált. Az éttermek nem olcsók, bár a nyolcvanas években a turistamenüket még elfogadható árakon kínálták. Szemben sokakkal a tésztaféléktől (bolognai, pizza stb.) nem vagyok elájulva, mint ahogyan általában se az olasz konyhától. Nekik is vannak jó és rossz kajáik. Azért szerencsére és a körültekintésünknek

köszönhetően többször volt alkalmam kiváló, mint pocsék kulináris élményben részesülni. Kettőt-kettőt fogok megemlíteni.

Milyen jó, hogy a fájdalomnak csak az emlékét lehet felidézni, magát a fájdalmat nem! Az első számú borzalomnak csak a megtörténtére emlékszem, magára az ételre nem. Pinedaból hajóval, vagy autóbusszal és hajóval lehetett eljutni Velencébe. Egyszer kocsival vállalkoztam az útra. A másodrendű úton csak tetűlassan lehet eljutni a Velencével szembeni félszigetre, ahol drágán talán találsz szabad parkolóhelyet. Onnan hajók visznek át a San Marco térre és másfelé. Gondoltam, hogy meglepem Anyucit, és teszünk egy kört a Murano-Burano-Torcello járaton, amely összeköti a nevezetes üvegműhelyeket. Hát a meglepetés tökéletesre sikerült. A látnivaló és a séta csodálatos volt, de a kaja...

Az egyik szigeten egy kis csatorna mellett leültünk egy szimpatikusnak tűnő étteremfélében. Az étlapról kinéztem valamit, ami húsfélének ígérkezett. Egy korsó sört és egy pohár bort kértem hozzá. Kiderült, hogy a hús pástétomszerű miszmász, az is kevés, ami mellé száraz és pocsék ízű köretet kaptunk, a bor pedig ócska lőré volt. Kettőnknek 50 eurót kóstált ez a híres olasz konyha.

A másik szörnyűség jónak indult: frutta di mare, mindenféle válogatásban. Node a főfogás! Kihoztak fejenként három darab keszeg nagyságú halat, olasz módra elkészítve. A recept (nagyjából, mert nem tudom, hogy hol tudtak még rontani rajta) a következő. Végy egy darab halat. Vigyázz rá, hogy fűszer ne érje, só sem, hiszen ha az kellett volna neki, a tengerben maradt volna. Hirtelenül égessed össze-vissza úgy, hogy nehogy valamelyik belső része véletlenül is megpuhuljon. Amikor ezzel megvagy, öntsed nyakon vastagon ízetlen és hideg olajjal. Szervírozhatod. Barátainkkal ki-ki alapon fizettük az általuk javasolt ételt, ami akkor 10.000 forintomba került nekem. Nem érte meg, mert ha még tanultam volna belőle... De Pinedaban engedtem, hogy a lányaim ugyanígy halat rendeljenek. Az is ment a szemétbe.

Ugyanezek a barátok elvittek a Garda-tó mellé egy hegyre. A végét most mondom el, nehogy rosszul legyél tőle az étel után. Az olaszok őrülten vezetnek. Ritka a baleset, de akkor aztán nagy. Szeretik például egymást kergetni: azzal szórakoznak, hogy alig egy-két métert hagynak a két kocsi között. Barátaink ugyanezt tették, vacsora után, boros állapotban, noná, hogy másfél méter széles erdei úton, hegynek lefelé. Az 1200 méter magasból 10 perc alatt a tó partján voltunk. Most lássuk, hogy mi maradt meg bennünk! Délben odatelefonáltak. Hatkor volt a vacsora. A szárnyasokat pedig már kettőkor nyársra tűzték. Tehát az aranyos kis ennivaló csibéim négy teljes órát napozhattak, mielőtt a borban megfürödhettek volna. Egy óriási kandalló előtt egy méterre forogtak a nyársak. Annál omlósabb, jobban fűszerezett pipihúst életemben nem ettem.

Pinedaban minden drágának látszik és többnyire nem vonzó. Úgy értve, hogy az éttermekben egymás nyakában lógnak az asztalok és mindenki belelát a szádba. Végül rábukkantam a matrózcsárdára. Főleg marcona olaszok jártak oda, meg egy-két bennfentes, már olaszba fordult öregharcsa német. Az se volt olcsó. Node a kínálat? És a kiszolgálás? Mennyei. A középkorú kiszolgálóhölgy összekapta a legjobb tudását, amikor elárultuk neki, hogy 40 éves házassági évfordulónkat ünnepeljük. Az étterem bejárata előtt trafikáltak a törzsvendégek: mindegyikük gratulált. Én már számtalanszor ettem kalamárit, rákot, kagylót, ezt-azt, de ahogyan ezeket itt készítették el, az minden addigi csúcsot felülmúlt: a frutta di mare Csimborasszója.

Az italokkal két kalandom akadt. Az eszpresszó-féleségekben meglehetősen drága a sör (két deci 3 euró), ezért többnyire üvegest vettem a közértben (hét deci 1,5 euró). Egyszer valahol „calda birra”-t kértem, mire furcsán néztek rám. Nem értettem miért. Lassan esett le, hogy keverem a nyelveket: a kalte németül hideg, míg a calda olaszul meleg.

PSG-ben – még azt se tudod, hogy mi az, de majd megtudod – többször szürcsölgettünk margarétát, amire Californiában szoktunk rá (szépen adom, mi?). Eléggé jól készítették el, tehát ezt vártam volna Pinedaban is. Kértem egy bisztróban. Ott mindenki összefutott, majd telefonáltak valami rokonért, aki talán tudja, hogy mi az. Állította, hogy tudja. Hát annyit konyított hozzá, mint én a batikoláshoz: valami híg pálinkafélét kaptunk citrommal.

Még annyit gyorsan elmondok, hogy a pizza nem a mi műfajunk. Amikor az unokáink is ott voltak, mindig azért nyaggattak minket. Egyet-egyet olykor mi is megkóstoltunk, de erős túlzás lenne azt állítani, hogy rákaptunk.

Jé, most látom csak, hogy a pinedai növényzetről még egy szót se szóltam. Merthogy az állatokról azt kell tudni, hogy a szarkák sajnos onnan is elüldözik a feketerigókat éppenúgy, mint Pesten és Nagymaroson. A közeli mocsarat el tudod képzelni, erősen kiszáradt fenyvest is láttál éppen eleget, a porba hajló bokrokról nem beszélve, ezért csak egy furcsa növényre, egyetlen unikumra kell felhívnom a figyelmedet. Ez a pinefacus cumikus, magyarul a pinedai cumifa. Kétségtelenül ritka példányai félúton a strand és a főút között találhatók. Tibetben az ehhez hasonló útválasz-helyeken mindenki egy-egy követ dob a már meglévő rakásra. Az itáliai bennszülöttek viszont egy-egy cumit aggatnak erre a fára, amikor elhaladnak alatta.

Kirándulások és egyéb kilengések

Aki Bibionéban nyaral, az feltétlenül ellátogat az onnan 40 kilométerre lévő Caorle-ba, amely egy aranyos kikötővároska: csatornáival némileg hasonlít nagy testvérére, Velencére. Kedves, vonzó hely a még közelebbi Portogruaro, avagy Pordenone is. Az utóbbi arról híres, hogy pár hónapig ott élt a kisebbik lányom.

Egyébként Olaszország arról nevezetes, hogy minden kisebb helyen is van annyi látnivaló, mint nálunk a Nagy Alföldön együttvéve, mondjuk 4-5 régi templom. A tengerparton nem ritkák a városka-párok úgy, hogy a parttól kicsit távolabbi hegyen van maga a város, a parton pedig a kikötője. Például ilyen St. Elpidio és Porto St. Elpidio.

Őnagysága járt a Trieszt melletti Grotta Gigante-ben, ami egy 146 méter magas barlang, egyetlen gigantikus hófehér kürtővel. Valakik úgy vitték el a két lányommal együtt, én viszont már nem fértem a kocsiba.

A délebbi vidékre, ahol előfordultunk (Marche, Ascoli Piceno) jellemző, hogy a városkák egy-egy dombcsúcsról tekintgetnek egymásra, köztük a domboldalon művelik meg a földet és lent a folyóvölgyben futnak az utak. Ezek eszméletlen csigavonalban gurbáznak fel a tetőkre, amelyek hol előbukkannak, hol pedig eltűnnek. A városkák szélén van a ciprusokkal kísért, mindig gondosan ápolt temető.

Az egyik este mulatságot rendeztek a Bibionei faluvégen. Északon az egykori osztrák behatás még nem múlt el (Velence osztrák birtok volt), mert a zenéjük és táncuk nagyon emlékeztet az osztrák sramlira, ill. egyféle rosszul lekottázott,

vontatottan játszott keringőre. Szerencsénkre, mert így be tudtunk kapcsolódni a forgatagba, ami ott is egészen príma helyben sütött finomságokkal járt.

Egy ideje Itáliában úgynevezett borkörutakat szerveznek, ami azért érdekes, mert a legtöbb ajánlott helyre csak kocsival lehet eljutni. Hmm!!! Mindezt igen érdekes prospektus ajánlgatja, ami mellé külön szótárat kell venni, hogy valaki megértse a borát olasznak hangzó, de mégis furcsa szavakkal dicsérgető borászt. Mondjuk például hangyaszőr-bársonyos, lepkeszem-tüzű, hiúzfarok-ringású stb. Nem-nem! Most tessék ugyanezt olaszul megismételni!

V. Misivel elmentünk egy ilyen körútra. Nos az olasz borok könnyűek, finomak, ritkán érik meg a 3-4 évet, amikor a magyar szőlő leve még csikó korában se nincsen. Kóstolgattuk itt, ízlelgettük ott, de sokat nem lehetett: a sofőrnek 8 ezrelék megengedett. Arrafelé nincsenek hegyek, tehát borospincék se, a bor pedig nem is lát hordót. Zárt rendszerben, autoklaveban készül, mint a gyárakban a sör.

Az egyik lelkes gazda megkóstoltatott velünk négyféle nedűt is. Látta rajtunk, hogy nem vetjük meg. Mondtuk, hogy vásárolnánk ebből is, meg abból is. Németekhez szokott, ezért reménykedve tette fel a kérdést: hány kartonnal? Leeresztett, mint Zsiguli kereke a búcsúban, amikor elárultuk, hogy egy-egy palackkal. Mert ugyibár nem a mennyiség, hanem a minőség a fontos.

Az olaszok imádnak bulizni: minden alkalmat megragadnak rá. Ezért jó például, hogy annyi szentjük van. Vagy ezért tartanak annyi szentet...? Itt a zászlókat dobálgatják, ott boszorkányégető bemutatót tartanak vagy a hóhérok és segédeik vonulnak fel, vagy egyszerűen csak megünneplik a bor, a sör, a kenyér, a vetés, az aratás vagy a pam-pam-pam ünnepét. Az egész olyan, mint a vurstli vagy a falusi búcsú, bódékkal, kajákkal, borral-sörrel, szalagokkal, táncokkal, asztalokkal, barátkozással, nevetgéléssel. Aztán van ilyen verseny, meg olyan vetélkedő, mindig lármásan, mindig jókedvűen, sohasem olyan görcsösen, mint nálunk szokás csinálni.

Csak egy időtöltésünkről nem számoltam még be: hallgatni szoktunk a harang vasárnapi hívó szavára. Elvétve a németre, inkább az olasz misére mentünk. Már csak a nótáik miatt is: a végén már kívülről fújtam egyiket-másikat. Mások és ezért érdekesek az ottani viselkedési szabályok. Néha egészen különös prédikációt lehet hallani, főleg amikor valahonnan hazatért misszionárius tartja. Az ajtóból pedig elviheted az ingyenes újságot, amely mindig sokkal színvonalasabb, mint bármelyik pesti napilap. Például a Szolzsenyicinnel folytatott, két teljes oldalas utolsó riportot is olaszul olvastam.

Strandon

Már annyi mindent összehordtam Bibionéről, csak éppen a strandról nem beszéltem. Az ún. szabadstrandról nem is fogok, csak arról, amit a filmekből ismersz. Ha meg egyébként is, akkor ugorjad át ezt az oldalt.

Az olaszok irtóznak a víztől, meglepő nagy százalékuk nem is tud úszni. Egy átlagos napon jómagam körülbelül annyi időt töltöttem a tengerben, mint száz olasz együttvéve. Ráadásul még ha a nap is elbújik, akkor traktorral se lehetne őket vízbe rángatni, pedig az ott van egyengetni a homokot. Ha kicsit hidegebb a levegő, akkor a tengerben csak német-ajkút és egy-két magyart és csehet találsz.

Amúgy az egész helyszín nem is strand, hanem egy nagy – mozi. A nézők széksorokban, a löttyettebbjei nyugágyakban heverésznek a következő rend szerint.

Vannak zsöllyeegységek, amiket a felnőttek kedvéért tengeri állatkákkal jelölnek meg, úgymint delfin, fóka, zsiráf és elefánt. A gyerekek anélkül is a helyükre találnak. Ritkán vesznek el, akkor is csak azok, akik a számító-gépekhez értenek, a normálisabbja nem. Az első sor igen drága, nem szabad elé pakolni és heverészni, nehogy megzavarjuk a vip-vip hurrá vendégek kilátását. A következő három se olcsó: oda kerülnek például a bankárok. Majd a szedett-vedett egyéb népek. A legtöbb helyen a napernyősorok mögé jegy nélkül is be lehet telepedni, csak néhol nem nézik azt jó szemmel. Egyébként a sorok azért is így működnek, mert aki nincs az elsőben, az azt nézi. Talán ennek tudható be, hogy ott van a legtöbb rossz alkatú félig öltözött hölgy...

Hát igen, a traktor. Az csakis az én kedvemért van. Eltisztítja, elsimogatja a mély homokot és amikor ezzel végzett, mélyen szántó gondolatai támadnak a traktorosnak, csak kicsit maga körül forgók. Így az unalmasan sima felület szépen megtörik, barázdás lesz, mint apuci homloka, aki azon tűnődik, hogy hova dobja a boccsát. És puff, máris beáll a szántásba a nagy zöld golyóbis, ami tudvalevőleg az enyém.

Apuci máson is tűnődik. Nem kis önteltséggel beáll a skacok közé focizni, elvégre anno ő volt az almádi strand foci-paganinije, ördöngősen ontva a gólokat. Most ugyanezt öklömnyi izzadságcseppekkel teszi és amikor becsúszni próbál, földanyánk szeretettel marasztalja: érdekes, milyen nehezen tápászkodik fel az ember ilyen mély homokból. Almádiban vékonyabb volt... Anyucinak több esze van: a nyugágybeli keresztrejtvény-fejtés Guiness-rekordjára tör.

A magyarokat egyébként úgy tájékoztatják, hogy a lakosztályhoz meg kell venni a heti strandbérletet is. Nos egyrészt az csak hat napos, mert a váltás miatt a szombatot nem öleli fel. Másrészt le lehet róla beszélni az ügynökséget. Az előszezonban ezzel 30 eurót = fagyit lehet nyerni egy hétre. Mindenki maga döntse el, hogy megéri-e ez a spórolás. Újabban kevés a vendég, ezért a strand-jegyet az ügynökségek ingyen adják.

Hátra van még a pentatlon ötödik sportága. Az úszás ugyibár többszörösen megvolt. A futást a fárasztóbb homokgyaloglással váltottuk ki. Vívódtunk, a női csapat a rejtvénnyel, a férfi a focinak álcázott hanyatt eséssel. Boccsából sincs már hiányunk. Szóval csak a szúnyoglabda van hátra. Bebújsz egy félig bomlott kerítésen, meglátod a csupa kosz pingpong-asztalt, amit le kell takarítani és azon tűnődsz, hogy egészen bomlottként mennyire hasonlítasz a kerítésre. Majd feldobod szervára a kaucsukot és puff eltalálod az első bazi nagy, a labdát beterítő szúnyogot. Igazán megéri. Pedig ki volt téve, hogy itt építkezés folyik. Négy évig állt, tavaly tűnt el az a kedves koszos kőasztal. A szúnyogoknak más sportágat kellett választaniuk...

Szép és nyugodt ez a strand. Ide szoktunk kijönni a szabitól való búcsúzás előtt. Régen még egy utolsó tempózásra is, ma már... Ma már szerencse volt, hogy az indulásunk előtti napon vihar volt. Nagyon nagy vihar. Reggelre össze-vissza dobálta a tengerhez vezető járólapokat. Olyan csúnya lett a strand, ilyen nem is kellene neked se, ugye...?

Jaj, csak most legyek ügyes. Itt hagyjuk Bibionet, éppen a legkedvesebb lakosztályomat. Amit kifestettem. Kávézaccal. A kávéfőzőből valahogy kimaradt a szűrő, de végülis a kávé csak onnan négy-öt méterig terítette be a három falat. Meg a hűtőt. Meg a mosogatót. Lemosni nem lehetett. A város túlsó végén nagy nehezen beszerzett krétára lenézően mosolygott. Erre kihúztam a bicskámat. Nem szabad túl mélyen vágni, mert az nem gyógyul be. Szikét, tampont, nekem törlést. Most még elhúzom a hűtőszekrényt is és akkor elhagyhatjuk a süllyedő hajót. Nem teával, hanem kávéval süllyedőt. Volt bostoni teadélután, én meg rendeztem egy bibionei kávédélelőttöt.

Furcsa itáliai „ajándékok”

Körülbelül félúton lehetek a mondanivalómban, bár még nem sejthetem. Ezért itt mondom el a rossz hírt, hogy a végén elfelejthesd és megtoldom egy jóval is. Kezdjük azzal, hogy hál’ Istennek soha komoly baj nem ért minket olasz útjainkon, még a megfázás luxusát is csak ritkán engedtük meg magunknak, ezért soha nem kellett orvoshoz fordulnunk. Ám a baj így is elért, bár azt is csak megjelenésének helye és ideje kötötte Olaszországhoz.

Az egyik szokásos úton valahol Velence után fényes foltokat kezdtem látni. Később ez annyira zavaró lett, hogy át kellett adnom a volánt Gyurinak. Majd PSG-ben a közértben feléje fordultam, hogy és kenyeret kell még venni, de nem tudtam kimondani a kenyér szót, mert nem tudtam, hogyan kell. Furcsálltam a dolgot, de nem tartottam semmi rossztól, jóllehet azok a fehér foltok egyre nőttek és egyre élesebbek lettek.

Itthon az út a szemésztől az ideggyógyászhoz, onnan az érsebészhez vezetett. Itáliában stroke-ot kaptam, az egyik agyi ütőerem elzáródott, a másik úton volt afelé. Meg kellett műteni, de ha akarod, máris indulhatunk a következő olasz útra. Az valamivel olcsóbb lesz, mert már nem fogok magamnak cigit venni.

Ugyanis Gabó unokám nyaggatott: Papa, vigyél el Olaszországba! Miből fiam, talán a nyugdíjból? De igazán...! Számolni kezdtem. Csütörtökön öt órakor a TV-t néztem. Nem gyújtottam rá. A szünetben se. Majd reggel elővettem egy műanyagdobozt és beletettem 500 forintot: annyit spóroltam az előző nap. Estére megint. És a doboz végül megtelt, bár csak képletesen. Pár hónap alatt meg lehetett a cigin takarítani egy olasz utazás árát. Itália egyenlített.

Anyagias araszolás

Az olaszok találták ki az autópályát, a sztráda szavunk is onnan van. Viszont az idevágó útvám kifejezés a magyar fülnek csúnyán hangzik. Szeretjük megspórolni. Egyes bornírt olasz közegek is ezt gondolják rólunk. Ezért mielőtt a további mondanivalóra térnék, egy furcsa esetet kell elmesélnem.

Kivételesen a barátom vezette a kocsit, pedig idegenben nem szereti. Én kicsit elméláztam és későn kiáltottam rá: Ne arra! Majd rögtön utána: Állj félre! Visszaballagtam és az útvám kapujánál mondtam az ügyeletesnek, hogy az azonnal fizetős helyett tévedésből jöttünk át a „telepass” kapun, ami azt jelenti, hogy pályabérleted van. Én ott helyben leperkálom a kellő díjat és/vagy adjon egy jegyet. Nem tette, viszont azzal biztatott, hogy mondjam csak el a dolgot a kilépésnél és nem lesz semmi baj...

Hazudott a szemét, pedig az olaszok addig nem vertek át. Mint ahogy a kijáratnál se tűnt édestestvérkémnek az a vigyorgó közeg, aki egy befizetendő 45 eurós csekkel jutalmazta az európai fehér ember őszinteségét és jószándékát. Még eligazítást se adott, hogy miként kerülhetem el a kifizetését.

Nem tőle tudtam meg, hogy a kék pontnál kell az ügyet elintézni. Ott közömbösen fogadtak, olasz hablatyolásom se hatotta meg őket, de végül egy velem egyidős tisztviselő évődve kérdezte: Ugye most aggódik? Hangjában az irónia mellett jóindulat is bujkált. És valóban, ráütötte az elintézve pecsétet a papírra, én pedig fizetés nélkül távozhattam. Szóval a dolgot símán megúsztam? Azt azért nem. Ha az idegeimet és az időmet nem számítod, akkor is jó pár eurómba került a kitérő út. No és legalább káromkodtam? Hááát, nem mertem. Hiszen pont Lorettóból hazafelé oldozódtam fel a csalás gyanúja alól.

Pedig milyen sokat számított 45 euró! Sokszor nagyon-de-nagyon kevéske pénzünk volt, ami szinte hihetetlen manőverekre kényszerített bennünket. Még most is ég a pír az arcomon az alábbi eset miatt.

Rómából át akartam keveredni az Adria partjára. Kihagytuk Tivolit, ami útba esett volna, de híreink szerint akkor renoválták, a szökőkutak nem működtek, akkor pedig minek? A sok szerencsés véletleneim egyikeként egy igen kedvező és kellemes kempingbe jutottunk el, a Villa Jelena nevű helyen belül, Villa Rosa-ba. De kellett volna még egy kis pénzmag (mikor nem?), mert ott sem volt csekkbeváltó hely. És akkor...

És akkor a szotyitöredékek közül összekaparásztam a zsebemből azt a kilenc és fél svájci frankot, ami nikkelben volt és ezért nem váltották be. Beállítottam vele a svájci grófnőhöz azzal az észszerű ajánlattal, hogy kiegészítem lírával, csak adjon értük egy papír tízest. A grófnőnek csak egy ócska tizenöt méteres lakókocsija volt, szaunával, bárpulttal, egyszem gyerekkel. Mellette egy gyengécske Porsche, merthogy az igazi kocsival, a Ferrarival az apóca járt, aki bizonyára kellemetlen munkahelyéről csak hetente látogatta meg Itáliában sínylődő szeretteit.

A grófnő először nem értette a dolgot. Komolyan azt hitte, hogy lejmolni, koldulni akarok. Ezért hogy elhessentsen, egy százfrankost akart a kezembe nyomni. Pregnáns frazeológiám végül meggyőzte arról, hogy helytelen úton jár. A kilenc ötven elcserélődött tízre, nem volt szükség lírai kiegészítésre, az egyéb lírai kiegészítések pedig elmaradtak nejem közelsége miatt (is), szóval bekaptuk azt a sört és az ügyletet lezártuk. Az akkor már kétszeresen doktor Halassy ötven centért való házalásának az esetét nem írták meg az újságok.

Bár az eset nem maradt folytatás (és majdnem megfojtatás) nélkül... Lásd alább.

Le akartam szokni Bibionéról. Te! Az nehezebb ügy, mint a cigi! Mindegyik szép, mind a kettő jó, csak a cigiben ne lenne nikotin, Bibionéban pedig annyi német. Úgy döntöttem, hogy keresek valami új helyet dél felé. Ja, csaptam a nejem homlokára, hiszen mi voltunk Villa Jelenaban, azaz Villa Rosaban.

Spórolni akarván az autópálya-díjon Ravennától a másodrendű úton haladtam dél felé, keresve a régi helyet. Szerintem hülye voltam – ne ellenkezz mindig! – mert hiszen az sokkal délebbre volt. Végülis az út igen drága lett: piros lámpák, buszok és kamionok, izgő-mozgó kocsik százai között átlag 20 kilométeres sebességgel araszoltam órákon át. És végül csak nem érkeztem el az ismertnek vélt helyre: türelmünk és a nap hamarabb elfogyott. Így kerültem San Elpidióba. Csak pisilni ne kellett volna... Meg iszogatni... Meg dicsekedni... Érted? Ja, ha nem, akkor mindjárt elmesélem.

San Elpidio

Bemutatom neked Pierót és Juliát. A nálunk csak kicsit idősebb kedves házaspárt, akik igen jóbarátainkká lettek, noha Piero „csak" hentes volt, Julia pedig htb. Ha nem tudod, hogy mi az, kérdezd meg nem dolgozó, háztartásbeli rokonodat.

Piero reggel elmerült a tengerben, délre több kilónyi feketekagylóval tért vissza, amiből aztán igen príma ételt rittyentett. Másfél óráig szöszmötölt, le is írtam a receptet, de az egyik számítógépes elszállásom során elveszett. A lényeg a fejemben maradt: nem szabad a kagylót felnyitva főzni vagy sütni: a tenger íze (sapore di mare) úgy elveszik.

Ők tanítottak meg az olasz kártyajátékra, a scopa-ra. Annak nemcsak későbbi olasz sikereimet köszönhetem, hanem a mindennapok feloldódását is. Minden ismerősünket megtanítottuk szkópázni, mi meg a Csillaggal mindennap azt játszuk, azért kapkodok most is, mert délután zsugázni fogunk. No látod! Még azt se tudod, hogy a „zsugázás" kifejezés olasz eredetű: giocare, dzsokáre, bár Julia zsugare-t mondott. És még fülembe csendül szemrehányó hangja: „má perké szinyóra" – a nejem már megint egy hetesnyi ütést hagyott az asztalon, de ezt az anyagyilkossággal felérő bűnt most nem részletezem.

Talán nem tudod, hogy ezek a délebbi kempingek szinte családi otthonoknak számítanak. Mindenki rokon vagy barát, német egy se, még a külföldi is ritka. Mindenre figyelnek. Az egyik éjjel nagyon kellett... Lusta voltam, nem mentem el a vöcöig, hiszen itt van ez a szép széles sövény. Hadd nőjön – locsoltam meg. Másnap már reggeli előtt kisebb sor állt a sátram előtt. Nem lehetett másképpen megoldani? Mit? Hát éjszaka... Nem szidtak, nem korholtak, de sejtették, hogy náluk nem egészen ez a szokás.

Piero, az örök és öreg Piero elemében volt. Nyafogtam neki, hogy este nem tudok aludni a zajtól, a tánctól, a mifenétől. Elkezdte ringatni löttyedt csípőjét: tudod, jönnek az onokák és akkor majd megtanítom őket táncolni. Piero imádta a zajt, ha mozgásra kényszerítette.

Elpidio sötét és kormos főutcáján sokszor ballagtunk reménytelenül keresve valamilyen itthon nem található cuccot, vagy éppen a kempinggáz szelepét, amit csak nem akart senki megjavítani (végülis megtaláltam a kellő pótlást).

Ígéretem szerint csak elérkeztünk az olasz nyelv ismeretével kapcsolatos tételhez: ki diskurál jobban a kocsmában? A dolgot nem úszod meg szárazon, mert más emlékekkel is untatni foglak. De egyelőre nagyon drukkolj értem!

Kicsit becsiccsantva sétálok Elpidio főutcáján. Kerestünk valamit. Talán egy fürdőszoba függönyt? Jé, hiszen itt az úttól jobbra talán találhatunk is. Meg itt van az a frankó pékség. Balra a sarokban a kocsma. A vendégek szkópáznak, mint a Don Camillo című filmben. Mondom az asszonynak: te ide ne gyere be, ez csak férfiaknak való hely.

Megálltam az ajtóban. Minden szem rám szegeződött. Nem a pisztolyomat, hanem csak egy kérdést szegeztem nekik: tudják-e, hogy merre van Villa Rosa? Merthogy ugyhogy-ugyi én eredetileg oda indultam volna. Lehelet és szkópa megszegik, negyven olasz összedugja a fejét. Nem tudják. Átküldenek valakit a közértbe, hogy tudakolja. Nem-nem, ott sem. Igen nagy szerencsére megérkezik a patrol, a carabinierik. Rávetik magukat a térképekre. Semmi. Beszólnak rádión a központba: semmi. Sajnálkozva csóválják a fejüket.

Ha hiszed, ha nem, egész San Elpidio teljes közönségének bánatos f...ja sem volt arról, hogy hol van Villa Rosa és miképpen igazíthatnák el ezt az olaszul kicsit furcsán beszélő, de igen kellemetes idegent. (Nota bene: az olasz csajokat állítólag izgatja a magyaros kiejtés.)

Nos, ugye egyetértesz, a dolgot mégse hagyhattam annyiban! Miután a rendőrök még a római kapcsolaton át se jutottak sikerre, fennsőbbségesen így szóltam: Ja, uraim, ha önök nem tudják hol van Villa Rosa, akkor én szívesen elárulom. És tevém.

Nejem szerint, de ő mindig furcsán látja a dolgaimat, a tájékoztatást picit eltúloztam. Ő erre abból következtetett, ahogy végülis kirohantam a kocsmából. Mert ezek a derék olaszok annyira képesek felizgulni egy új, értékes információ hallatán, hogy netán még ártanak is a jó hír vivőjének. Komolyan mondom: ne tájékoztass senkit se a kempingekről! Főleg ne a Villa Rosa-ról.

PSG -1

Csitt! Csitt! Látod milyen vagy, most majdnem elzavartad. A pici, egy szem rigócsemete még repülni se tud, de kövérkés, kétszer akkora mint az anyukája és bambán bámul rád beszorulva a terasz sarkába. Pont azéba, amelynek a kőlapjait segítetted Pieronak, a kempingesnek lerakni.

Nem is, hiszen most egy aprócska sírós gyermekcse áll ott, várja az apukáját. Igen nehezen barátkozott meg veled, de most mégis átkéredzkedik hozzád és édesanyja, akinek ezer dolga akad, hálás pillantással kíséri át a két házikót elválasztó alig két méteres ösvényen.

Sőt, még ez sem az igazi kép: valójában sokan vannak. Már a hetvenkettedik palacsintát sütöm, a liszt és a tej lassan elfogy, de még ketten jönnek. A kempingben a nyolc éven aluliak között elterjedt a hír, hogy van itt egy csúnya bácsi, aki vicceseket mond és közben finom palacsintával kínál. Ne félj már, te mamlasz, te is ehetsz, nem téged esznek...!

Bár mi az én palacsintám kedves nejem tejfölös csirkéjéhez képest? Hát ezt hogy csinálja, elárulja a receptjét? Jé, a tészta ismerős, a zingarik (cigányok) esznek ilyet nálunk, de a szárnyas? A szomszédasszonyok összefutnak Györgyi ízletes csirkéjét dicsérni. Hja, ezt a paprikát nem lehet arrafelé kapni. Meg, amit elfelejtettünk vinni, nokedliszaggatót se. Barátom késsel formálgatta óriásira. Nekünk végül a műanyag zöldségtartó is megtette, hisz az is lyukas.

Már érted? Mikor fogad el egy rátarti olasz bármit is egy idegentől? Nem érted? Már nem voltunk idegenek: az olaszok közéjük valónak ismertek el. Velük egynek, ami azért nem semmi.

Ez PSG-ben, azaz Porto San Giorgioban történt. Nem a Velence felettiben, hanem Ancona alatt. Már nem tudom miként keveredtünk oda, talán ismét a Villa Rosa álmát kergettük? Miután a vonat megállt, a pályaudvar alatti kis tér valamit elkezdett mesélni nekünk. És ez a mese sok-sok éven át tartott.

A taxis nem ravaszkodott. Egyenesen megkérdezte: Felhajthatok a pályára, mert arrafelé gyorsabb, vagy kocogjak a városon keresztül? Később százszor is végigjártam az utat: tizenöt dolláros viteldíjáért a taxis azt tette, amit tennie kellett. Most bambán állok a Gemma nevű kemping recepcióján, ahol egy feltehetően zsidó anyuka és csúnyácska leánya fogad. Igen szívesen. A férj és apuka, Piero hamar barátommá lett. Évek múltán fájó szívvel tudtam meg, hogy a dolgos ember szélütést kapott. De addig...

Kérlek szépen ne légy feszült, ne izgulj. Nem kell az étteremben ebédelned, az uszoda pedig egyelőre ingyen van és rokonszenves fiú az úszómester. Kis házikó a szállásod. A dupla-ágyat alig meghaladó méretű hálóval. Mellette sokfunkciós nappalival amiben van emeletes ágy, asztal négy székkel, hűtő, gáztűzhely, mindenféle konyhai kellék. Amellett egy zárt zuhanyzókabin, amiben mindig összetéveszted a hideg és a meleg víz irányát a csapon, előtte a vécéfülkével, végül a nélkülözhetetlen terasszal. Körös-körül leander. Szóval most te vagy a leandervölgyi emberke, akinél az út terasztól teraszig vezet, úgy diskurálsz át örök barátságokat kötve ismeretlenekkel.

Harmincnyolcas? A két szemközti házban Tomasso és Elio lakott, két bresciai lánytestvér férje. Tomasso poliziotto, azaz rendőr. Kicsi, fekete nápolyi. Mindig cikizi őt sógortársa Elio, aki magasabban áll a társadalmi létrán, hiszen építőmunkás. Mind a ketten enyhe lenézéssel kezelik ezt a furcsa magyar hapsit, akinek csak két diplomája és két doktorija van.

Valamelyik nap elcipeltek pecázni. Ott találkozunk... Majd Elio: Képzeld, ez tudta, hogy hová kell menni. Megtalálta a pecaboltot is. Most mondd, egyedül vett csalit. Szégyenkezve vallottam be, hogy mindezt bíz' egyedül vittem végbe. És nem is voltam ineducato (neveletlen), ami a rendőr Tomasso kedvenc szava volt. Nem pofonnal riasztgatta fiacskáját (a lányát imádta), hanem azzal, hogy olyan ineducato vagy. Ahhoz képest a srác aranyos volt és jól focizott, éppúgy mint Gabi unokám.

Az olaszok oda voltak a pecázással. Már elmeséltem, hogy mit művelnek a hallal, ha a kezükbe akad. Tomi is élt a „süsd agyon, öntsd le olajjal" recepttel, de egyszer valamit eltéveszthetett, mert a házuk mögött ízletes – ecetes! – halat rittyentett a társaságnak.

Ez nem menti fel a bűnre csábítás vádja alól. Komoly szerelésekkel vágtunk a dolognak. Meg valamiféle szörnyűséges csalival, amit ők gilisztának neveztek, de olyan volt, mint a – brrrr – gilisztával keresztezett szürke százlábú. Az olasz halak imádták. Őrülten imádták. Bedobtam a cuccot és húzhattam ki máris üresen a horgot. A csali csomagja 8 euró volt. Igazán megérte. Fenekezni a tengerben nem lehet (amúgy a strandon pedig a nejem nem engedte), az úszó meg táncol, táncol, pörög a napfényben villogó, megtördelt, ide-oda pattogó habocskákon és mire kapást látsz... Szóval az is hülye, aki a tengeren pecázni akar. Az viszont krőzus, aki ezt a fizetős halastavakon teszi.

Egyszer az egyik szomszédom eldicsekedett azzal, hogy fogott hat nagy halat. Mondok: egyet átvennék ebédre. Hát a „nagy" hal megütötte akár a tizenöt dekát is. Mindezt a figyelem elterelésként zagyváltam össze, nehogy rájöjj arra, hogy az ötvenhatos az igazi viskó és elhappoljad előlem. Merthogy az ötvenhatos áll legmesszebb a diszkótól.

PSG -2

Három kemping épült szorosan egymáshoz. Sétáltunk a másik kettőben is sokszor, sőt egyszer hűtlen elhagyással – a Gemmaban nem volt hely – meg is szálltunk az egyikükben. Ott volt az a kicsit dilis hapsi, a kiszolgáló személyzet tagja, aki megtanított minket boccázni.

Az idő egyformán, unalmasan telt, jaj de unalmasan! Reggel elbandukoltam az akkor még elhagyatott közös zuhanyzóba, hogy ne ébresszem fel anyucit. Szívesen vettem a hideg vizet is, mert olyan korán még nem működött a kazán. A takarítók, levélkaparók mindegyike pertuval üdvözölt. Majd nagy nehezen bekaptunk valamit, esetleg egy kis friss zsömlécskét vagy ilyesmit. Utána, de néha előtte leúsztam a magam távját. Majd következett a dögletes, unalmas rutin.

Anyuci elpihent az úszómedence partján, napozott, de nekem azt a megégett bőröm miatt nem tanácsolták. Életem legelső és legutolsó alkalma, hogy az orvosi tanács pont egybeesett a szokásaimmal: egyébként se szerettem a napon lenni. (Édesanyám tíz éves koromban tíz forintot fizetett – mai pénzben egy ezrest – ha egy óráig mozdulatlanul feküdtem a napon.) Ezért inkább az angol krimik egyikét (Wallace) olvasgattam olaszul az árnyékos teraszon. Egy euróért, tehát 2-300 forintért vehettem egy ilyet a közértben. Egyszer kértem is ott egy kiló paradicsomot és két kiló krimit, mire furcsán néztek rám. Vajon miért?

(A képen a Csillag a kanállal-tuszkolás vetélkedőjében.)

De nem csak olvastam. Üldögélek a teraszon, Anyuci most is az uszodánál piheg, én meg történetesen pasziánszozok. Arra jön egy derék olasz: – Ramino (römi)? Mondom, hogy csak pasziansz. Mire ő: – Van egy sokkal jobb olasz játék, nem szkópázik velem? Megtanítsam rá? Mondtam neki, hogy egy kis tanulás sohasem árt. Erre rögtön pénzsóvárrá vált: – Akkor játszunk sörbe! Egy parti, egy sör. Nyolcban határoztuk meg a játékok számát.

Piero, nagy voltál, amikor megtanítottál erre a kártyajátékra! Ha kíváncsi vagy, elárulom, hogy végül hét sört kellett meginnom. Nem mellesleg ennek a kárvallottnak a barátja volt az, aki megtanított minket boccsázni. A hírek az ilyen családias kempingben gyorsan terjednek. Kiderült, hogy ezek a magyarok belevalók, olaszul beszélnek, kártyáznak, sőt már boccsáznak is. Szinte a barátaink. Miért szerettek meg minket ennyire? És miért kedveltük meg jobban a Gemmát, mint az előbbi és későbbi nyaralóhelyeinket?

Talán azért, mert ott nem volt németes zaj, talán azért, mert ez a nevének megfelelő ékszer gyökerestül és maradéktalanul olasz volt.

Mi legyen a kaja?

Konyhánk tűzhelyén a szokásos hazai ételek készültek. Eleinte ehhez még a hagymát és a krumplit is hazulról vittük. Később ahogyan nálunk az árak emelkedtek, ez egyre kevésbé érte meg. Noha az árak Olaszországban mindig egy picit magasabbak maradtak, nem annyival, hogy a kocsit érdemes lett volna teli pakolni. Újabban már csak a fűszereket (pirospaprikát, hazai minőségűt sehol se kapni), mézet, egy-két üveg lekvárt és kávét viszünk, mert bár az ottani jobb, az még lényegesen drágább. Az italról és a cigarettáról nem is beszélve.

Itáliában nem ugyanazokat a zöldségeket használják vagy nem ugyanúgy, mint nálunk. Például a paradicsomot zölden veszik, pirosan kemény és ízletes példánnyal sehol se találkoztunk. A sárgabarack neve albicocca és annak felel meg, mert holtsápadt és zamattalan. A gyümölcsöket ritka kivételtől eltekintve éretlenül szedik le, ezért nem sok ízük van, kivéve talán a szőlőt, de az meg nem szokott akkor még érni, amikor mi ott vagyunk. Ez többnyire az előszezon (kb. június 24-26. előtt), vagy az utószezon (kb. szeptember 5-7. után).

A túró neve ricotta, de nem olyan, mint a hazai, hanem annak valamilyen puha, vizenyős, misz-maszos változata. Tejföl tejszín (panna) néven kaphatsz, a főzőtejszín hasonlít rá, de sokat kell próbálkoznod, míg eltalálod, hogy melyik az. A margarin ott nem annyira elterjedt, inkább a sokkal egészségesebb vajat használják. A tej sokféle, az itthonival szemben tehénből készült és jó íze van. Egyáltalán nem ismerik a kefirt, a joghurt viszont ugyanolyan, mint nálunk. Sokféle kenyeret sütnek, de azok is, a péksütemények is jórészt felfújtak és ízetlenek, bár jó és ízletes pékárut többet látni, mint itthon. A hegyes rozsos zsemlét és a Pugliese nevű kenyeret találtuk a legfinomabbnak. Az utóbbi olyan, mint a régi valódi kovászos kenyér. A zsemlét súlyra adják, mint a tojást is.

A húsféle általában sokba kerül. A szalámik közül a magyarnak nevezett a legdrágább, pedig nem is magyar. Hazai téliszalámival nem találkozhatsz, csak annak legyengített, puhább olasz változataival. Viszont a sonka! Nagyon drága, de rettenetesen sokféle van és mindegyikük finom. És ahogyan azt csomagolják: leheletnyi, szinte átlátszó szeletekre vágják és minden szelet közé tesznek egy vékony zsírpapírt. A zsírhoz nem adnak, mert zsírt egyáltalán nem árusítanak, még a hentesnél se. A szalonnájuk drága és ízetlen.

Hanem a kulináris élvezetek csúcsait a tenger produktumai jelentették. A frutta di mare-t kivéve persze, hogy nem az éttermiek, hanem a magad által sütöttek. Egy szokásos halétel Györgyi-módra készítve a következőképpen nézett ki. Első fogás: közepes méretű, jól átsült kalamári, tudod, ami püspöklila színű, amikor elkészül. Második fogás: lepényhal vagy félszegúszó szeletek sütve. Ismered: azok a nagyon lapos halak, a legdrágábbak. Apropó: panírozni a tengeri halat nem illik, de nem is lehetne, mert prézlit nem árulnak. Harmadik fogás: egybesütött, ki sem belezett apró tengeri halak, olyanok mint itthon a sneci. Ottani nevük alici és minden más halnál finomabbak, ha a sózásukat eltalálják, ahogyan őnagysága. Olykor-olykor sült-kagyló és főtt-rák (scampi) egészítette ki a fentieket.

A savanyúság és a saláta (brokkoli, spárga, egyéb zöldség) nagyjából olyan, mint a hazai. Két kivételt lehet említeni: ott ismeretlen a közepes húsú TV paprika és a lecsópaprika, ergo lecsót nem csak azért nem tudsz készíteni, mert nem találsz hozzávaló főzőkolbászt. Viszont az agyondicsért, de általam nem igazán kedvelt erős és büdös makói hagyma helyett arrafelé kaphatsz valódi nagyfejű fehér-hagymát, amely ízletes és enyhe illatú.

Otthonra az obligát olajbogyón és olívaolajon kívül a bucca di neve nevű édességet és két valódi olasz terméket szoktunk vinni tartaléknak és ajándékba: kapribogyót és eredeti nápolyit.

Az italokról nem lehet sokat mondani. Az olasz sör (pl. Birra Morretti) picivel jobb, mint a magyar ilyen-olyan ászok, bár én Heineken-nel is éltem. Az olasz borokat mindenki ismeri (róluk mindjárt bővebben), az olasz pálinka pedig körülbelül olyan, mint a magyar földön termett olajbogyó. Egyetlen olaszos képviselője a grappa, a törkölypálinka, ami jó annak, aki szereti; bár egyszer ittam egy 30 éves finomat is. Az ifjak néha engedélyt kaptak, hogy megkóstolják a 6 százalékos pezsgőt, ami felnőttek számára a nagy melegben igen kellemes üdítőital. Másféle vizes-buborékos-cukros-kólás nyavalyákkal sohasem éltünk.

Teát csak reggelire ittunk, kávénk a magunkkal vitt kedvenc Omnia volt, bár később rászoktam a klasszikus neszkávéra. Az olaszok kávéja nagyon jó, ha a miénk elfogyott, azt vettük. Ők igen röviden szeretik: alig pár csepp van a csésze alján, de az aztán erős és finom. Naponta akár nyolcat is megisznak.

Most térjünk vissza a borokra. Megittam, de a magam részéről nem voltam elájulva a Chiantitól. Az olasz borok általában könnyűek, zamatosak, már az első évben isszák őket, a hároméves bor pedig már igen ritka. Persze vannak nagyon jó nedűik is. Azonban egyikük se ütötte meg annak az oportónak a nívóját, amelyet én Budán a borászati kutatónál vettem és amely a hosszú zötykölődés dacára is maradéktalanul megőrizte kiváló minőségét. 15 fokos, inkább száraz, hajlékony vörös bor volt. Mellesleg azóta a kutatónak se sikerült hasonlóan jó minőséget előállítania.

Egyszer boccsáztunk anyucival. Ketten figyeltek minket: egy kicsit kótyagos, 35 év körüli pasas, meg a macskája. A fószer, bár állítólag nős volt, egy bazi nagy karavánnal egyedül, no meg a cicuskájával, járta Olaszországot. Akkor is éppen Sziciliába készült. Meghívtam egy pohár borra, de meglepetésemre a saját palackjával jött. – Csak az olasz borok jók – jelentette ki ellentmondást nem tűrő modorban, szóval a miénket meg se kóstolta. Én viszont az övét igen: hát a tízes skálán kb. hatost érhetett el, szemben a tökéletes oportóval.

Ha már itt tartunk elárulom, hogy ez a meghívás dolog eléggé bevett szokás volt. Többek között volt egy aranyos pofa, akivel ételkóstolókat váltottunk és aki történetesen szabó volt. De nem csak vele jöttünk össze, hanem hol ezzel, hol azzal. Nem egyszer előfordult, hogy pesztonka szerepet vállaltunk: a mással elfoglalt olasz anyuka ránk bízta a csemetéjét. Néha egész óvoda volt nálunk. A gyerekek zajongtak, örültek az ilyen-olyan sütinek, meg majdnem elájultak attól a pár kártyatrükktől, amire megtanítottam őket. Meg rajzoltunk, meg papírból vágtunk ki alakokat, meg társasoztunk, sőt egyszer még sakkoztam is. Zajlott a kempingélet.

Amit kicsit még felpezsdítettünk, amikor két jóképű langaléta srácot, egy leányzót, meg egyik barátomat is elhoztuk a kempingbe. A két sráccal azonnal kikezdtek az olasz lányok, amitől én egy kicsit tartottam, amikor kiderült, hogy szicíliaiak. Vajon vannak-e bátyáik és hol? A szicíliai fogások közül nemigen kedvelem a bordát hideg késsel. A leányzóval még több baj volt. Monokiniben napozott, majd amikor arra ment egy pofa és leejtett valamit, felkapta azt és kiabálva rohant utána: Bácsi, bácsi! Igen ám, de a „baci” (ejtsd: bácsi) olaszul csókokat jelent. Mondd, te mit tennél, ha egy félmeztelen csaj rohanna utánad és csókokat követelne tőled?

Csacsiságban mindegyiket lefőzte a barátom. Mivel szombat este volt, én a szokottnál kicsit ünnepélyesebb vacsorát akartam készíteni, szóval vettem a sörök mellék pár üveg bort és két üveg whiskeyt, azután pedig felforgattam a halpiacot a legjobb halak után. Hát hazaérve látom, hogy Gyuri duzzog. Ő nem eszik halat (aminek a fogásait fentebb leírtam), hanem ha már elhozta hazulról, akkor azt a pár konzervdoboznyi pástétomot készíti el a saját receptje szerint. Sült hal és konzervpástétom. Mondd, te mit választanál?

A fószer kavarta balra, kavarta jobbra, de a pástétomgombóc csak nem állt össze, sőt egyre jobban szétesett, mint a Monarchia a sütőrács aljára. Készített belőle egy bazi nagy nyolcliteres fazékkal, ha jól emlékszem rizskörettel. Valami förtelmesen nézett ki, bár a látvány több fokkal jobb volt, mint az íz. Méghogy grillezett konzervpástétom. Ahogyan az lecsorgott a rácsok között...! És akkor következett a nagy lepetés!

Arra jött a kempingfőnök, aki barátom lett, miután annyi melóban önként segítettem neki. Gyurira neheztelt, mert a teraszon aludt, amiért az olaszok megszólták. A főnök felkínált egy másik egységet bagóért, de a társaság együtt akart maradni és az ajánlatát nem fogadtuk el.

Ahogy illik, a főnököt megkínáltam egy pohárka whiskyvel, mire ő – ennyitől csak nem mehetett el a józan esze, rábökött a pástétomra, hogy kaphat-e belőle. Majd repetát kért. Te, ilyesmit én még nem láttam! Sorba jöttek az olaszok, a végén a pástétomból alig maradt nekünk, bár a whiskeyből se sok. Úgy tűnt, hogy a rengeteg tészta után jól jött egy kis változatosság még az olasz gyomornak is: Gyuri-féle konzervpástétom szanaszét kent módra. Fogjál már meg, hiszen a végén még a receptjét is elkérték...!

PSG -3

Mennyi barátság, mennyi látnivaló, mennyi kellemes emlék! Nem is tudom, hogy mi az, amit le lehet írni és ami téged érdekelne. Hol is kezdjem?

Talán ott, hogy legnagyobb bánatomra a farkasokkal mégse találkoztam. Nagyon sokszor keveregtünk a dombokon, ami érdekes és megkapó jelenség. Egyszer egy városkában betévedtem egy kapualjba. Fentről sejtelmes mormolás hallatszott: oda merészkedtem. Épp turizmus-konferenciát tartottak a környező vidékről és egy asztal telis-tele volt prospektusokkal, meg azokat meghaladó méretű és tartalmú könyvnyi brosúrákkal. Édes Jézusom lécci ne nézz most ide, ebből sok van, ez a darab meg kilóg, no, hát elhoztam párat. Az egyik gyönyörű könyvecske borítóján fehér pára tölti ki a kékes hegyek völgyeit és mindez ott van, ahol Sybilla boszorkánynő lakik az erdőben és ahol még ma is találkozhatsz farkasokkal, nem messze a vízeséstől.

Sokszor végigjártam a dombvidéket, de a hegyekig sohasem jutottam el.

Hol pénzünk nem volt, hol meg hangulatunk, hol a hőség állított meg, de a farkasok sohasem láthattak bennünket. Hogy sajnálhatják... A látnivalók sokszor ismétlődnek, de azért akadnak egyediek is. Például most megállunk a kapu alatti téren. Annál a fagyizónál szoktunk hozzájutni az ellátmányunkhoz, de ahhoz előbb le kellene parkolni.

Rémülten konstatálja barátom a volánnál, hogy feszes léptekkel feléje tart egy hatóság, ezúttal egy carabinieri. Az olaszok megpróbálják elmagyarázni neked, hogy miért van náluk rendőr (poliziotto) is és csendőr (carabinieri) is, de azt magyar elme

nem veszi be. A fazon egy helyre mutat, füttyög mint Louis de Funes St. Tropesben, benavigáltatja a hülye magyart a parkolóba, majd szalutálva jó fagyizást kíván.

PSG déli végénél van Torre di Palme. Ott egy kicsit bal felé kell tartanod, nem túlzottan balra, mert úgy az útmenti dolgozó nőkkel találkozol, pedig nem vagy a szakszervezetük tagja. (Ja bocs ha mégis, akkor nem szóltam.) A szerpentinen jutsz fel a városkába, amelynek talán 300 lakosa van, de rájuk jut hét templom, közülük kettő igen nagy és mindegyikük középkori. Az meg ott balra éppen a XI. századból maradt ránk.

Araszolás és száguldás

Elárulom neked, hogy be szoktam tartani a sebességkorlátot, főleg külföldön. Itáliában csak háromszor léptem túl a határt, de kétszer jó okom volt rá. Amikor nem, az hetykeség volt: az ördög Vili képében csábított rá.

Vili hivatásos sofőr volt. Annyi barát között őt is elvittem PSG-be a Forddal, ami igen jó kis kocsi volt: Ausztriában a hegyeken át 5 liter határán fogyasztott, amikor még új volt. A végsebessége papíron, egy személlyel terhelten 153 km. Vili másként látta ezt. Velence magasságában ő vezetett, én pedig egyszerre csak rábámultam: látod a sebességmérőt? Akkor öten voltunk a csomagokkal dugig tömött kocsiban és a mutató 174 km-en állt. Mikor helyet cseréltünk, én is kipróbáltam annyival. Először és utoljára életemben.

A negatív csúcsot M. Gabival állítottuk be, kétszer egymás után: 6-8 km/óra! A dolog úgy esett, hogy Tarvisio után nem sokkal beállt a „stau". Egy lépést se előre. Lassan terjedt a hír: a felfelé jövő pályára ráomlott a hegy és a forgalmat a miénkre terelték át. Mivel pedig errefelé jöttek többen, sokat engedtek a másik sorból, keveset le a miénkből. A nép csodálatos türelemmel fogadta a dolgot. Egyesek leültek a leállósávba az aszfalton rajzolni, uzsonnázni, tollas-teniszezni stb., főleg mikor a mindenütt előforduló világ-szemetjei ott akarták megelőzni a türelmesen várakozókat. Hát nem tehették. Mi pedig lejátszottunk egy-két szkópa-partit a kocsi orrára teregetve a kártyát. Három és fél óráig tartott, míg eljutottunk a szabad szakaszig.

Így viszont Velencéhez pont a csúcsforgalom idejére érkeztünk, holott eredetileg direkt úgy ütemeztem a dolgokat, hogy azt elkerülhessük. Jött tehát a kettes számú dugó, ahol az új kétórás araszolás kikezdte útitársaim idegeit. Az enyémet is, de én nem mutathattam. Arra kezdtek rábeszélni, hogy álljunk meg valahol, keressünk szállást, úgyse érünk le időben PSG-be. Nagy nehezen meggyőztem őket, hogy az idea rossz egyrészt mert lent a szállásunk már ki van fizetve és az új tízezrekbe is kerülhet, másrészt mert az is sok ideig tart, hiszen Velence alatt Ravennáig nem igazán hemzsegnek a szállások, városba menni pedig öngyilkosság. Összeszorítottam a fogamat, mások más alkatrészeikkel tették ugyanezt zabszem folytán és ráléptem a gázra, de csak miután telefonon egyeztettem a kempingünkkel, hogy kivételesen 11 után is nyitva hagyják a kaput. A végén kezdem: régen esett jól pálinka úgy, mint az a méretesebb adag, amit nem sokkal 10 utáni érkezésünkkor magamba tuszkoltam. Mert sötétben nem szeretek vezetni, márpedig most 150-155 közötti átlaggal ballagtam a néhol erősebb kanyarokban is. Szegény Ilácskának, azt hiszem, elkopott a rózsafüzére...

Pedig volt majdnem hasonlóban része rövid időn belül. Kirándulásaink egyik célpontjául Perugiát választottuk, ezt a kedves kis egyetemi várost. A kocsit leraktuk valahol a város alatt, majd pár órás sétácskával bejártunk minden látnivalót. Egy hátsó kapunál kötöttünk ki, amely eléggé messze volt a parkolótól. Felajánlottam tehát, hogy egyedül visszaballagok azon a sötét és rejtélyes lépcsősoron át, amin feljuthatni a városba. és majd ide állok vele. Hát nem volt egy ideális gondolat! Kétszer körbejártam az egész várost, de bizony sehol se találtam

azt a kijáratot. Pedig kérdeztem trafikban, benzinkútnál. A rohadt telefonom nem működött; ugyanolyan volt, mint a nejemé, de az övével lehetett telefonálni, az enyémmel nem. Apró nem sok volt nálam, a telefonfülkék sorra nyelték el a pénzecskémet, de csak nem sikeredett onnan se felhívni a magyar mobilt.

A végén már – Vili szavaival élve – idegöltem, éppenhogy csak nem sírtam dühömben. Egy parkolóban leszólítottam egy egyetemista lányt, aki láthatta állapotomat. Készségesen felajánlotta, hogy elvezet addig a bizonyos dantei kapuig, kövessem. Követtem. Hát nini, nem bevágódik annál a behajtani tilos táblánál (csak városlakók hajthatnak be), amin én nem mertem átmenni? Két perc múlva már ott álltam a kicsit már aggódó társaim előtt.

Mivel besötétedett és másfél órát bolyongtam, azt hittem, hogy nehezebben veszik a dolgot, mondjuk úgy, mint én. Az első közértnél bekaptam egy sört (mondtam már, hogy akkor és ott szabadott) görcsoldónak és a szokásosnál kicsit gyorsabban hazadöngettem.

Körbe-körbe. Két települést ismertem meg így Itáliában. Perugiát, amelynek minden mellékösvényét bejártam és valahol Velence fölött Tolo-t. Ott egy baleset miatt volt elterelés, persze az egérút nem volt kitáblázva, mi pedig jobb híján a városka templomának a tornyához igazodtunk: most északon, most már keleten (eddig jó) most már délen (no, hál' Istennek) látszik. Szárazföldi világítótorony...

Kirándulgatunk

PSG Anconától délre van 60 kilométerre. Egyszer-kétszer megfordultam a városban is, sőt egyszer kora hajnalban ott kellett felvennem az állomáson lányom egyik barátnőjét. Nem messze tőle délre van Loreto, nagyon szép templommal, de sajnos a Madonna háza éppen nem volt nyitva. Bevallom, hogy nekem jobban tetszett az északabbra fekvő természetes templom, amit többször is meglátogattunk.

Focizó gyerekek labdája esett egy kicsinyke lyukba a fennsíkon. Amikor a segítségül hívott juhász ki akarta venni, ledobott valami égő holmit és kiderült, hogy a a hasadék roppant mély. Ez 1936-ban történt: akkor fedezték fel Európa legnagyobb cseppkőbarlangját Frasassiban. Persze azt a csodát nem lehet leírni: kőbe oltott habos-torta, fejedre szakadó Damoklesz-kard, tekergésében megmerevedett fehér óriáskígyó... A barlangba légzsilipen juthatsz be és egyébként is gondosan védik a barbár vagy óvatlan látogatóktól.

(Egyébként a Baradla hosszabb, csak éppen nincsenek ilyen magas termei.)

A pár száz méterre kialakított parkolóban a szokásos bóvli-vásár, bár vannak helyi érdekességek is. Például az a bizonyos likőr nem is olyan rossz, hacsak nem vernek át egy legyengített utánzattal.

PSG-től délre egy másik ritka élményben volt részünk. Cupra Marittimaban van Európa legnagyobb kagylómúzeuma, kábé 800 ezer hihetetlenül szép és érdekes példánnyal. Az embernek ugyibár vannak elképzelései arról, hogy miképpen kell kinéznie egy normális kagylónak. Hát kedves barátom, tévedtünk. A kagyló mindenféle formát ölt.

Absztraktot, futurisztikusat: a csillagok háborújának minden fantáziája szegényes a természet gazdagságához képest. No és persze igen szíves itt is a vendégfogadás és a tájékoztatás. Szóval érdemes elmenned oda, bár egy kicsit kellemetlen, hogy a múzeum furcsa időben, csak délután négy órakor, nyit.

Ha most kuncogni mersz, akkor levágom a füledet! Mert igenis megtörtént. Mikor? Persze hogy a legrosszabbkor. Nem szoktam eltévedni. Viliék tiszteletére ezt egyetlen nap kétszer is megtettem. Ha már minden út oda vezet, akkor úgy döntöttünk, hogy rövid időre átruccanunk Rómába.

Nos a körgyűrűn akartam elkerülni az Örök Várost észak felé, hogy onnan hatoljak majd be az apácák (ezúttal a koreaiak, mert ők is olcsók és kedvesek) lakhelyéhez. Mármost ez a fontos elkerülőút rettentően rosszul volt kitáblázva. Elmulasztottam és át kellett vergődnöm a városon. Az egysávos behajtókon persze két sorban mentek a kocsik. Ez nem zavart. Nem úgy mint az erőszakos ablakpiszkolók, akiket a lámpáknál nem lehetett elhessegetni. Eléggé keményen szóltam rájuk, de asszonykám majdnem még úgyabbul rám pirított.

No és akkor... Akkor kérdeztem mindenkit, hogy merre van a San... (direkt nem írom ki). Az eligazítások alapján már kétszer kikeveredtem a falakon túlra, a piramis tájára, holott én tudtam, hogy nem délre, hanem északra a hegyre akarok eljutni. És akkor hallottam a saját hangomat: Dov' é il San Paolo? Hol van a Szent Pál bazilika. Megint megmondták. Jézusom, hiszen én Szent Pétert akartam kérdezni! No, rögtön be is álltunk a jó irányba. Egy óra múlva.

A szépség és a szörnyeteg

Ordibálok. Pedig csak kiabálni szeretnék olymódon, amit sokan éneklésnek neveznek: „Oh, Sole Mio".

Nem tudnál érthetőbben beszélni?

Jó, jó, megpróbálom.

Az ember kedves és egyetlen neje MÁV-os. Ennek előnye, hogy olcsón jut nemzetközi vasúti jegyhez addig, ameddig be nem üt számára is az Európa-krach, az a kis drága. Szóval szereztünk egy négy szakaszra jogosító ingyenes vasúti körjegyet Itáliára. Tudnod kell, hogy a szakasz nem távolságot, hanem időt, méghozzá 48 órás időszakot, jelent. Te már tudod, de az a szemét kalauz nem tudta, vagy a borravalót kevesellve nem akarta tudni.

Első szakaszhatárként Rómát jelöltem meg. A vonat Velencébe érkezik, majd pár kocsit másnap tovább visznek Rómáig. Programunk nem volt, a Santa Luciáról csak pár lépést tettünk a csatorna partjára, azután nyugodni tértünk. Reggel arra ébredtünk, hogy a kalauz érvénytelenítette a második szakaszt is, bár 24 óra se múlt el. Mondhattunk bármit: gúnyosan röhögött a szemünkbe.

Rómában viszonylag halkan, A-mollban kezdtem magyarázni a helyzetet a pénztárosnak: kérem vissza a jogtalanul érvénytelenített szakaszt. Nem akarta a békét. Áttértem C-mollra, majd amikor az se segített, Fisz-dúrra (majdnem mást írtam) és akkor már üvöltöttem. A Termini nagy közönsége azt tapasztalta, hogy egy feltehetően magyar állampolgár olaszul ugyan nem tökéletesen, de olasz hadonászásban perfekten követeli az állomásfőnököt, két kezével a mellét verve, esküdözve, haját szaggatva, ahogy az olaszok a csendes diskurzusaikat szokták elintézni. S lőn. A főnök kijött, kicsit kért még a jelenetből, de aztán megadta magát és ráírta a jegyre: még egy szakaszra érvényes. Szerencséje volt. Nem tudta még, hogy mire képes egy magyar külföldön, ha tízezer forintja forog kockán! Már éppen a Vezúv kitörését akartam imitálni...

Pedig ott béke fogadott. Pompeit ezúttal zárva találtuk, Capri időközben túl vulgáris lett a számunkra (no meg drága), bár a Kék Barlangot – amiből van száz másik is Olaszországban – csak most szemléltük meg. Sorba kellett állni a

csónakokkal, öt percig bent forgolódtál, majd kérem a következőt... Szép volt, de nem igazán frenetikus élmény.

Nem úgy mint Sorrento. Ezek a dinka angolok mindig kiszúrják a jó helyeket. Nyaraljunk Nizzában, foglaljuk el Sorrentot, a selejtjét pedig hagyjuk a németeknek. Mivel a tengernek az ottani kékségét úgysem lehet visszaadni, maradjunk annyiban, hogy az erre a rövid szakaszra készpénzért vett vasúti jegyünk bőven kifizetődött.

Lányainknak pedig ízlett a finom citrom-likőr, bár idővel már nem jelentett újdonságot a számukra.

Egy tanácsot fogadj el tőlem: ne üljél semmilyen járgányra. Vedd nyakad közé a lábadat, mert például csakis úgy érdemes lejutni ahhoz a kikötőhöz, ahol a ringó csónakok látványa ismét fiatallá tesz.

Tessék beszállni! A második szakasz hosszú zötykölődés, hánykolódsz, mintha Scylla és Kharübdisz között lennél, majd ráébredsz, hogy dejszen ott is voltál, amikor keresztezve a csatornát átkeltél Sziciliába. Termini Imerese nem is olyan rossz hely, csak ne kellene magad mögött vonszolnod az utazás miatt fáradt bőröndöket. Talán nem tetszik a szállásod?

Szicilia elfogadott minket. Eltűrte, hogy lebámuljunk Cefalu kerek fejéről a tengerre. Itt is tapasztalod, hogy ez egykor görög vidék volt, Nagygörögország/Magna Grecia, hiszen a Cefalu a görög Khefalosz – koponya – megfelelője. Majd elhatoltunk délen Agrigentoig, ami olyan halott, mégis sokatmondó rom, mint mondjuk Görögországban Sounion.

Az Etnához sajnos nem jutottunk fel, mert késésben voltunk. Vonatunk valahol Enna környékén a hegytetőn, pont félúton felmondta a szolgálatot. Teltek előbb a percek, majd a félórák. Az angolok a hajukat tépték és taxiért telefonáltak. Majd röviddel a távozásuk után megérkezett a járóképes mozdony. Így még alkonyat előtt elcsíphettük Taorminát.

Nem, ne is mondjál semmit, mert a lélekzet is elakad, ha Taorminában megállsz a domboldalon és a kertjét bámulod. Így, ilyen helyen várhatták a türelmes görög nők türelmetlen hőseiket. Később az északi parton haza kellett zakatoltunk. Közben az Etna pótlásaként mintha láttuk volna északról a Stromboli fényét, de lehet, hogy csak a vágyainkban.

Palermo szép kis város. Rómában minden arra érdemeset meglátogattunk, csak a kazamatákban nem voltunk, ezért itt bemerészkedtünk egy hasonlóba. A sok koponya láttán azon meditáltam, hogy vajon a maffia mennyivel járult a készlethez, hányat rejtett el közéjük? A mélázásban az idő elszaladt és nem volt alkalmunk benézni arra a helyre, ahol a csontokon még hús is van, méghozzá micsoda finom hús: lemaradtunk a sonkamúzeumról.

Többször is meg kellett győződnöm arról, hogy az olasz Ferrovia messze nem olyan, mint az angol vasút, bár újabban már ahhoz se lehet órát igazítani. Nem az a

kis technikai hiba, sőt nem is a hálókocsi-kalauz álnoksága mondatja ezt velem. Legelső itáliai utazásunk alkalmával a vasutasok éppen sztrájkoltak. A melegen és a csomagcipelésen túl információhiányban is szenvedtünk, a pótlóbuszok elérése rejtélyes, menetrendje pontatlan volt stb. Azonban mindez semmi a mostani kirándulásunk harmadik szakaszához képest.

Már nem volt szabad hálókocsi, helyjegyet pedig nem adtak. Hely ugyan volt, de azon elterpeszkedtek az éjszakázó hazaiak és se kérésre, se fenyegetésre (ők voltak többen) nem voltak hajlandók legalább egyet átadni egy hölgynek, azaz Györgyinek. Két órányi álldigálás után jött arra a kalauz, de csak vállat vont, végül nagy kegyesen érdeklődött az egyik fülkében. Így a Csillag a további hat-hét órát már kellemesebben tölthette el, én viszont továbbra is a meglehetősen zsúfolt folyosón álldigáltam egészen Rómáig. Hát ez is Itália!

A vasútnál mindenféle népek összejönnek. Nem véletlenül féltettem mind a két lányomat, akik anyagi és technikai okokból vonattal jöttek utánam, vagy indultak haza már előttem. A vonaton és az állomáson nem nézik jó szemmel az egyedül utazó ifjú hölgyeket, főleg, ha magyarok. A határőrök is ferde szemmel néznek rájuk, mert feltételezik, sokszor nem alaptalanul, hogy az illető, hmmm, egy Csicsolina. Azonban van sok jó tapasztalatuk is; lányaimnak nem kellett számolniuk a félreismeréssel. Emőkéért, akit annak idején Bibionéből vittem ki éjfélre a latisanai állomásra, kicsit aggódtam látva a helybéli közönséget, de megnyugodtam, amikor nem szálltak fel a vonatra.

Előttem lebegett két egymással összefüggő kép. Rómában a hegyhez vivő alagút előtti szakaszon lesétáltunk a Tevere partjára. A lépcsőn egy fiatal fiú tántorgott, de nem részeg volt. Szeme a semmiségbe révedt, kezével-lábával kalimpált, majd egyszerre csak összeroskadt. Tudtam, hogy én nem segíthetek rajta, felszaladtunk és szóltam a rendőrnek, hogy van ott egy narkós. Nem tudom mi történt azután. Később a pompeji körvasúton élveztük a panorámát. Szokás szerint nem ültem, hanem az ablaknál álltam. Egy alagút előtti kis teraszon furcsa, vékony fehér virágok nőttek. No és milyen érdekes, az a sápadt arcú kölök éppen használ is egyet. A szanaszét nyíló „virágok" használt injekciós-tűk voltak. Több száz darab.

De térjünk vissza Rómába. A rossz tájékoztatás miatt későn tudtuk meg, hogy következő vonatunk nem a Terminiből indul. Egy vicinálissal döcögtünk át a megfelelő állomásra és éppen csak elcsíptük az Anconába induló járatot, amely átcaptat az Appennineken, de belőlük nem sokat láttunk. Képzeld el, vannak olyan emberek, akik képesek egy ilyen úton aludni ahelyett, hogy a csodaszép tájat bámulnák! Azután valahol Macerata táján (odavalósi Julia és Piero, akiktől szkópázni tanultunk) felszállt a fülkénkbe egy szimpatikus család, kisgyerekkel, aki roppant örült annak a magyar finomságnak, amit valahonnan előhalásztunk neki. Még egy utolsó nekirugaszkodás – és már itt is van PSG.

Egy nap PSG-ben

Hiába próbálsz jobbra-balra forgolódva elbújni, a nap a sötétítő függöny résein át csak megtalál és piszkál: keljél fel. Ideje is, mert a kikötő mólóinak a kétszer-háromméteres hatalmas bazalt- és betontömbjeit csapkodó hullámok dübörgése újra monotonná válik. Lassan-lassan megszűnik az a másikféle zaj, a dohogó, amely az éjszakai munkáról megtérő halászhajók elkésett, megfáradt vonulását kíséri. Most majd nekilátnak szortírozni a zsákmányt, ami ma talán jó, hiszen kicsit viharos, villódzó, nyüzsgő volt éjszaka a tenger. Nem, neked nem adnak a frissen fogottból, olyan kicsi mérleg nincs is náluk, bárha szépen kérnéd őket... De fáradtak, csöpögősek, szótlanok.

Óvatosan kibújsz az ágyadból, amit kedvetlen átfordulás kísér a Kedves részéről, de szerencsére tovább álmodik. Mosdószereid kikészítve, a fürdőgatyád is: indulhatsz. A kisebbik dologra majd kint kerítesz sort.

A szélső jobboldali házikónál, ahol segítettél Pieronak, a kempingesnek betenni a terasz padlókockáit, a sarokban fázósan húzódik meg a kövér kis rigó: kézzel is megfoghatnád. Csak reméled, hogy nem vár rá szomorú sors, mert a ritkán látható cicamica és mind a négy kölyke – képzeld, mindegyik szőre más színű (mit szól ehhez apuka?) – ott lapít a baloldali ház alatt, bár egyelőre nem nyúzsbólnak valamilyen finomságért.

Ilyenkor csak Luigi van fenn, esetleg Mario. Luigi negyvenhat kiló, mármint a bringájával együtt. Minden reggel sportosba öltözik, búcsút int felém és felteker Anconáig majd vissza, naponta laza 120 kilométert. Mario ma is próbálkozik a horgászással, fog is talán öt-hat kisebb halat, amit ünnepélyes körülmények között szentel majd Bacchusnak. Ténfergésemet a közös mosdóig csak a halkan mozgó levélgereblyézők köszönése szakítja meg. Ott az ismerős takarítónők üdvözölnek, akik pont most öblítik a mosogató- és mosómedencéket, ahol tegnap is egy apróság popsikája szabadult meg az aktuális nyomoktól.

A borotválkozás ma nem esik jól, a fülkében pedig alig akar megindulni a langyos víz: ha lenne nálam óra, talán fél hetet mutatna. Kicsit magamhoz térek, megteszem az első kört a tenger felé. A közértnél a hátsó kapun csendben beengedett tejes vagy pék pakol. Még zárva a kempingnek a tenger felé vezető kapuja: az úszómedence szolgálatkész fürdőmestere, aki a levelekre halászik csali nélkül, odaadná a kulcsot, de valahogyan ma nincs kedved a korai, friss és hosszú tempózáshoz.

Inkább igyuk meg a kávét. A konyhában készül el, majd kiülsz a teraszra és felcsapod az olaszul olvasott krimi megfelelő oldalát. Közben Piero dünnyög egy halk bongiornot, amint dróttal a vállán indul neki a kétesélyes próbálkozásnak, hogy megtisztítsa valamelyik bungaló lefolyóját. Most nyílik a szemközti ház ajtaja is. A fiatal férfi a kocsijához indul: dolgozni megy és csak este tér „haza”, vagy csak holnap. Az asszonyka teregetni kezd. Nem tudom miért, de az olasz menyecskék úgy maradtak meg az emlékemben, hogy teregetnek. Néha persze főznek is, meg egyéb, de félvállról puszit adnak az indulónak és – teregetnek. Közben kukorékolás hallik. Nem a szomszéd parókia óriási kakasa, hanem ez a kis kakas-palánta jelzi egyértelműen: most már igazán reggel van.

Őnagysága is megkezdi a ceremóniát, aminek idejét arra használom ki, hogy elszaladjak a közértbe friss zsemléért, meg az egyéb szükséges dolgokért. A listából mindig kimarad valami, ami azért nem baj, mert szeretünk a kedves közértesekkel fecserészni, meg bárkivel útközben. Hiszen már mindenütt megnyílnak a sátor- és bungalóajtók, kidugják torzonborz üstökeiket a lakóik és pizsamában intenek feléd (olyanban, amire nejed azt szokja mondani: igazítsd már meg magad, ojjjan – nem olyan! – rendetlen vagy…). Kivéve Luciát, aki szerintem több hete nem kelt ki abból a szakadt nyugágyból, amiben most is majszol valamit.

Szerény kis reggelink – alig pár vajas zsemle, hazai kolbász, paprika, paradicsom, lekvár, méz, meg ami még akad a hűtőben – nem sietős. A mai nap egy picit borongós, szeles. Azért csak teszünk majd egy próbát. Gyékényt nem viszünk, a gumimatracot meg hiába hoztuk. Itt egy pillanat alatt szétszakadna: kavicsos a tengerpart, meg a fenék is. Bár hosszan kíséri, védi a gát, erejét nem veszítve csapkodja a tenger a partot. Hüsss, dzúuum, hüsss, dzúuum: dörögve görögnek egymáson a sokszor nem is olyan kicsi kavicsok. Eléggé veszélyesek. Egyszer élvezni akartuk a nagy hullámokat. Igen nagy erővel zúdultak ránk, a kavicson pedig a láb nem áll túl szilárdan. Szóval őnagysága annak rendje és módja szerint a zajló habok alá csúszott, még ezer szerencse, hogy a közelében állva fel tudtam emelni.

Ha nincs kánikula, akkor egyik-másik délelőtt hosszú sétára indultunk. A városközpontig cirka négy kilométer az út. A templom előtti sarkon az a szűk helyre

zárt, sokszor megkínzott kutya vakkantott ránk. Talán mert tudta, hogy a templomkertnél Györgyi nem tud ellenállni a kísértésnek és bár még nem is érettek, egy kicsit tallóz a fügefa gyümölcsei között. Komolyabb veszélyt jelentett a grófnő kutyája. Györgyi pár szál virágot szedett a kastélya kertjében, hogy szokása szerint azzal díszítse az asztalunkat, de ez nem tetszett a komor házőrzőnek. A grófnő megértően kezelve az esetet végül csak a kutyát korholta.

Ha a templomtól balra indulnál, kifelé a városból, a benzinkúthoz érkeznél. Az ilyen intézményekben nem az a furcsa, hogy áraik igen eltérőek, jóllehet mindenütt nagyon magasak, hiszen az már nálunk is divat. Hanem az, hogy ismeretlen elvek szerint dél és fél négy között egyik-másik zárva tart. Ezért jobb, ha erre az időre nem tervezel benzinvásárlást.

A templomnak csak áltornya van: két oldalról fal és az általuk közre zárt résben vannak a harangok. Ma már nincs mindennapi funkciójuk: a harangszó magnóból árad szét a vidéken. Amott a kereszteződésen túl balra van a temető, szép főfallal, rendezett márványsírokkal. Amikor Tomaso Magyarországon járt, meg is szólt bennünket: – Ti nem tisztelitek az elhúnytakat, ócska drótkerítés választja el a sírokat a zajos-büdös autóktól. És mennyire igaza van...

A piros lámpánál egy rikító tarka ruhás sötét tónusú nőnemű egyén előbb megpróbál megvágni, majd gondol egyet és a piros lámpadíszletet igazán csak véletlenül félremagyarázva üzletet kínál, jóllehet még biztosan nem töltötte be a 14 évet se. Az ár alkalmi vételt jelentene, mégsem élsz vele és nem csak azért, mert már zöld a jelzés. Persze ha valódi mézes csókra vágyol, akkor mégis meg kellene állnod, hiszen baloldalt van az igen prima kis cukrászda, ahol már sok nem-is-csak-aprót elköltöttél, amikor a Tigre-ből erre jöttél ki. Az olaszoknál nincs Tesco, Auchan és hasonló nemzetközi dili, ők a saját áruház-láncaikat kedvelik: ezek egyike a Tigre. Kisebb, de barátságosabb a Pesten ismerteknél. Az olaszok amúgy is sokáig ellenálltak a kozmopolita erőszaknak, de legutolsó utunkon már megadták magukat a nemzetköziség előfutárának: a Mc Donalds-nak. Igen fájt a szívem azért a csemetekertért, aminek a helyét elfoglalva épült. A gyönyörű virágkazlak és agyagvázahalmok helyén most szalmakrumplikazal és kólásüveghalom fogad. Ezt nevezik haladásnak.

Ha most egyenesen mennél tovább, akkor az Adriai part és talán egész Itália legnagyobb csónakkikötőjébe jutnál, többszöri kudarcom színterére. Nem, nem a hajókkal gyűlt meg a bajom, azok olyanok voltak számomra, mint egy gazdag apuka szép lánya: elérhetetlenek. A baj az volt, hogy hiába kínáltam fel a kukacaimat a halaknak, egy sneci nem sok, annyit se fogtam ki az Adriából. Szóval forduljunk inkább balra.

Egy hosszú árnyas sétány vár az elején törölközővel, a közepén trafikkal és fotóssal, ahol a filmjeidet hívattad elő (bár csak régebben), a végén abrosszal. A két textília között aprócska vászoncselédekkel találkozhatsz, mert ott van az óvoda és a kis-iskola. A trafikban csak éppen cigarettát nem veszel, mert azt hazulról hoztad. A kártyából évente egy dobozzal fogyasztasz, azt pótolhatod itt.

Most vágjunk át srégen balra ezen a kis fákkal borított téren és máris az egyik halasnál találjuk magunkat. Volt ennél jobb is, de az valamiért megszűnt. Itt van az állomásig vezető út eleje. Azon egy másik ABC-bolt és másik trafik álldigál. Az a nagymenős fekete napszemüveg, amit Gábor unokád megcsodált és mindig el akar happolni tőled, öt euróért itt kedvelt meg téged. Jobboldalt feltűnik a modern kistemplom, előtte a játszótérrel, ahol, miképpen a többin is – kapaszkodj meg! – tilos labdázni. Szintén jobbra van az azóta bezárt lemezbolt, ahol még kedves és értékes bakelitlemezeket volt szerencséd vásárolni. És már csak pár lépés és eléred az állomás előtti teret, ahol a taxissal tárgyaltál.

Innen vezet a főutca a megyei főútig. Választhatsz, hogy merrefelé ballagsz haza: azon, vagy inkább átmész a vasút alatt és a tengerparton folytatod a sétádat. Bár jól teszed, ha még száz lépést teszel előre. A baloldali kis térről indulnak a helyi

buszok. A sarok mellett van a könyves: kisebb vagyonkát hagytál nála. Bár nem annyit, mint a második főutca közepén, az ékszerésznél. Györgyinek az elveszett nyakláncdíszét, majd a gyűrűjén tönkrement gyöngyét akartuk ott pótolni, de csak a pénztárcánk hitte, hogy ez sikerült is...

Inkább kanyarodjunk a kis vásárcsarnok mellé. A piac mellett volt a késes és köszörűs, Luigi. Volt háromcentis svájci bicskája is, de másfél méteres japán szamurájkardja is. Kicsit félvállról szemlélte az én finn pukkómat, ami valóban nem egy damaszkuszi penge, de azért megélezte és érdeklődéssel hallgatta a pukkók történetét. Kedves nejemet egy életre ellátta ilyen-olyan késekkel, meg ollókkal. Gyuri is kapott ott kellékeket a konyhai szórakozásaihoz. Visszafelé a játékboltnál és annál a hihetetlenül gazdag választékú csokoládéboltnál kell feltétlenül megállnunk, mert csak nem térhetünk haza ajándékok nélkül...

No és akkor merre? Ha a főúton mész, akkor kellemetlen emlékek juthatnak eszedbe. Például ott vannak a bankok, amelyekben aggódó perceket töltöttél el. Nem az öngyújtó miatt, ne keverd a dolgokat! Azt a drágám az újságárusnál ejtette le negyvenöt fokban (a meleg volt annyi, nem az esés iránya) és valami frenetikusat dörrent. Most képzeld el, hogy a bankban, a biztonsági őr mellett teszi ugyanezt... Brrr! Nem, az aggodalom a papírok elfogadása és a beváltási ráta miatt volt jogos, mert az előbbiek körül adódtak halvány gondok, az utóbbi pedig mindig kisebb volt, mint amiben reménykedtél. Az végülis nem sült el rosszul (mint az öngyújtó), hogy egyszer a helyi busz helyett a helyközi kékre szálltunk, mert megállt a füges templom előtt, bár találkoztam olcsóbb járművel is. Egyébként errefelé csak akkor érdemes gyalogolni, ha valamilyen alkatrészre van szükség: príma szerelvényboltokat tudok ajánlani.

Hát igen, a tengerparti út az más. Egy strandbejárat-egy fagyis, egy bejárat- egy bár, egy strandbejárat-egy fagyis, szóval dögunalom. A túloldal annyiban különbözik a tenger felőlitől, hogy a strandbejáratokat a hotelbejáratokkal kell helyettesíteni. Innen már minden csak szemlélet kérdése, például mondhatod azt, hogy a kavicsos talajért (bár éppen itt homokot hordtak rá) bő kárpótlást nyújt, hogy itt tudnak margarétát készíteni, nem úgy, mint Bibionében. Szóval ha már erre jöttél, csücsülj le ide a virágok közé és kevertess két koktélt, de ne a curaçao kék löttyével, hanem cointreauval, ha már az igazán igazira (grand marnier) nem telik.

Még nem vagy éhes? Megtettél nyolc kilcsit, megittál egy koktélt és nem vagy éhes? Drágám, te beteg vagy! Siessünk haza, addigra hátha kisütjük, hogy mit süssünk ki. És látod nálunk jól működik a munkamegosztás. Őnagysága a dolgok, illetve a répák könnyebbik végét fogja meg és csak vakaródzik, míg én a koncepción gondolkozva alig tudom kínkeservesen lenyelni azt a pohár olasz bort. Önagysága gondolatolvasó: – Lécci, szaladj el már egy üveg borecetért, kifogyott és kellene a salátába! Ezek szerint ma valami húsféle lesz, remélem párizsi, már olyan régen ettem sárga-bundás husit.

Dél múlt, dél múlt, kiki nyugalomba', feketén bólogat az olasz kobakja – már ha nem ősz. Nyugágyakon, foteleken terpeszkedve egyhangúlag, sokféle hangon dacolnak a törvénnyel: mindegyik a saját hangnemében és módján hortyogva szegi meg a szilenciumot. A nők is pihennek, vagyis elvonulnak mosogatni a közösbe, mert bár víz a házikóban is van, férjemuramat nem szabad zavarni és ott a szomszédasszonyok száma is kevés, hogy megtudják a traccspartiban a kis Romeo vagy Júlia testi funkcióinak a legújabb részleteit: jaj, képzelje csak, az az apróság már egyedül tud büfizni...

A Csillag nyugágyát ilyenkor tolom a félárnyékba, valamelyik leánder bokor mellé. Jómagam megkerülve a kempinget (az elülső kapu zárva van) a habokkal kacérkodok, bár étkezés után állítólag nem tanácsos. No, az a pár tempo nem árthat... Utána pedig újra elmerülök vagy a tegnapi krimi folytatásában, vagy egy tascabile lapjai között. Nálunk olyan büszkék a kultúra támogatására: hát az

bakfitty. A tábor trafikjában három euróért vehetek egy-egy 5-600 oldalas (!) zsebkönyvet, amely az aztékok, az egyiptomiak vagy éppen a Nílus történetét tudományos szinten tárgyalja. És – ezt szégyellem bevallani – vasárnap délután talán még a Corrierra della Sera-t is átböngészem. Ha pedig nincs kedvem, akkor pasziánszozok.

Négy óra felé megélénkül a kemping. Mi is megyünk boccsázni, olykor még partnerre is találunk. Ha pingpongozni kezdünk, akkor mindig. A szívem fáj, hogy ma fiúunokám, Gábor öt percig se hajlandó játszani velem (nincs türelme hozzá), miközben akkoriban az olasz Emilio, Giuseppe stb. állandóan az ütögetéssel nyaggatott. Ha a közértbe délután is hoztak árut, akkor az asztalt kicsit odébb toltuk, vagy ami még izgalmasabb, a kocsi kerekei között kerestük a hosszúra ütött labdát. Nem dicsekedni akarok, csak az örömömet megosztani veled: PSG-ben a kempingben bennünket mindenki családtagként, olaszként fogadott el. Kivétel nélkül. Még a szomszédos kempinges is minket akart a kuncsaftjainak. Talán azért is, mert szerelési tanácsokkal láttam el?

Közeledik a hat óra. Ilyenkor az olaszok már az estére készülődnek, ami számukra a legfontosabb napszak. A fiatalabbak beveszik magukat a bárba, de nehogy rosszra gondolj, nem inni: kezdődik egy focimeccs. Azt pedig olasz temperamentummal kísérik, ugyabb, mint nálunk. Úgy szokás, hogy az olasz ebédet az asszonyok készítsék el. Node a magára adó kempingező olasz férfi ragaszkodik a vacsora megkomponálásához. Sorra a házikók mögé kerülnek a faszenes sütők, mindenfelé füst, alkoholbűz – nem konyak, te szörrröncsétlen, hanem denaturált-szesz – hús- vagy éppen halillat (ha azt annak lehet nevezni) terjeng. És természetesen közben meg kell vitatni, hogy ki, miért és hogyan teszi ezt, meg azt.

Házunk mögött voltak az ufók, azok a szivacskockára emlékeztető műanyag dobozok. Az ufópark választotta el a házikókat a vontatott karavánoktól. Esténként a térség varázslatossá vált: hol itt, hol ott gyulladtak meg a tüzek. És mindenki büszkélkedett, és mindenki másokkal megbeszélte, és mindenki receptet cserélt, és a rátartiság dacára sohase sértő módon. Itáliában csak a magyarok diskuráltak úgy egymással, hogy az egyik a másik fölébe akart kerekedni: hogy ő jobban ügyeskedik, hogy ő jobban tudja, hogy ő jobban csal...

A gyerekek már tudják, a gyerekek már odaszaladnak, már tapsolnak és táncolnak. Ügyes fiatalok gyűjtik maguk köré a picinyeket és elszórakoztatják őket mesejátékkal, ilyen-olyan vetélkedővel, de furcsa módon csak ritkán eredeti olasz énekekkel. Mireánk ilyenkor háromféle program vár.

A leggyakrabban kart-karba öltve végigsétálunk a kempingen. Néha itt-ott, egy-egy ismerősnél leragadunk egy kis diskurálásra. Ha vannak partnereink, akkor nekilátunk kártyázni. És egyszer-egyszer az is előfordul, hogy egy jó italt kérve a bárban megpróbálunk régi, nemisolyanrossz tánclépéseinkre emlékezni. Majd, mint a rejtélyes filmcím mondja:...and soon the darkness. És hamarosan a sötétség. Számunkra a nap mindig egy-két órával előbb ér véget, mint az átlagos olasznak. Ideje elővenni a füldugót.

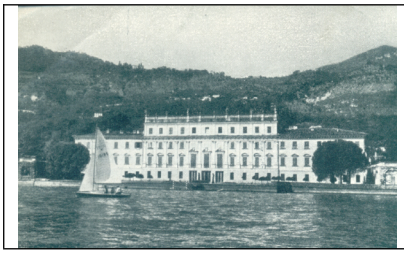
Búcsú

Az úton hazafelé egy jelentéktelennek tűnő folyócskát keresztezünk: Piave. A másikhoz, Isonzo, már nem kell eljutnunk, kocsink előbb kanyarodik északnak. A vakító napsütés csak a határig kísér minket; sokszor előfordult, hogy ott már borongós, esős idő fogadott. Tarvisio felé kapaszkodva eszembe jut: jé, lehet, hogy azon a jobboldali sziklacsúcson még a fiaink szomjaztak, akiket a baloldali csúcsról lőttek az olasz aknavetők, amit a muníció hiányában a mieink nem viszonozhattak? Történelmünk sem viszonos, hiszen bár nem sokat, de egy átlag-magyar mégis többet tud a magyar-olasz viszonyról, mint az átlag-olasz. Legalábbis remélem, hogy

Bonfini, Kapisztrán és Bajai Türr István, Garibaldi katonája nem ismeretlen a számára.

Igen, itt valahol jobbra fent volt Doberdo, amely miatt sok millió magyar került idegenbe. Ezt nem érted (a lényeget a Trianonról szóló könyvemben írtam le), az olasz pedig végleg nem. Neki a sok millió elszakított magyar tragédiája nem ér fel az Isztriával idegenbe került cirka 4-5 ezer olasz fájdalmával. Hiába no, a népek önzőek.

Tomasso és Elio neje egyaránt bresciai. Nálunk is vannak nyelvjárások, de minden magyar gond nélkül megérti a másikat, mármint a beszédét. Viszont a milánói, római, nápolyi és palermói olasz tud úgy is beszélni, hogy a másik ne értse meg. Tudod, hogy mit jelent a „nyara"? No látod, az a „fanciulla", azaz kislány brescianoi dialektusban. A két sógor tépte is egymást a hülye nyelve miatt, viszont teljes egyetértésben szidták a harmadikat. Hogy kit? Tomi egy rendszámtáblára bökött: látod őket utálom, ki kellene tiltani őket az országból. A bolzanoi olasz-németeket vagy német-olaszokat szídta. Én pedig nehezen tudtam elfojtani a mosolygásomat, hiszen a két feleség, a testvérpár szőke haja, alkata, mindene elárulta, hogy bennük is német vér csörgedezik.

Szőke volt az a tüneményes jelenség is, mármint a grófnő, a Garda partján. Barátságosan kalauzolt végig minket csodálatos és nagy kastélyában. És ha szókincs hiányában olaszról angolra vagy németre váltottam, szemrebbenés nélkül azon a nyelven folytatta ő is a mondanivalóját. Valami hihetetlen előkelőség és báj lengte körül, aminél csak udvariassága volt elragadóbb.

Könyvtárában óriási fóliánsok voltak kiteregetve a súlyos tölgyfaasztalokra, egyik-másik nyitott régi térképpel. Finom ujjaival az egyik lapjait odább pergette oda, ahol Hungaria egyik régi mappája találtatott. Felhívta a figyelmemet arra, hogy a mi híres lovagkirályunk, Nagy Lajos idejére vonatkozik.

Hát igen. Lajos sokszor járt Itáliában, hogy megbüntesse az öccsét, Andrást borgiai módon láb alól eltevő nápolyi Johannát. Azonban az olaszos összetartás miatt ez nem sikerült neki, pedig vállalkozásában Toldi Miklós is segítette. Egy csomó időt és egy rakásnyi pénzt vesztegetett el a próbálkozásaival. Fentebb említett történelmi tárgyú könyvemben meg is dorgáltam a pazarlásért.

Nem jól tettem. Egy olyan okos ember, mint Lajos, nem követhetett el ilyen buta hibát. Az egész csak álca volt. Mint annyi más Lajos, királyunk is imádta a tengert. Valójában csak feredőzni indult oda újra-meg-újra. Állítólag a számlái között – ötszáz kard, kétezer acél nyílhegy stb. – találtak egy furcsa tételt: aranyszegélyű, középen bíborszínű sávval elválasztott, fehérkés vászonból készült ismeretlen célú gatya, fecske néven...

Ha jól emlékszem.

Ha pedig nem és mivel öcsém nincs, valamilyen más ürügyet kell keresnem arra, hogy ismét eljussak az imádott Itáliába.

PORTUGÁLIA

Csakazértis

A terv

Életemnek bizonyos értelemben a legbravúrosabb útja Portugáliába vezetett, az alábbi útvonalon: Szentgotthárd-Bibione-Padova-Vicenza-Verona-Sirmione-Milano-Monaco-Nice-Narbonne-Carcassone-Monserrat-Zagora-Madrid-Escorial-Aranjuez-Toledo-Sesimbra-Lisboa-Fatima-Sevilla-Cordoba-Granada-Valencia-Barcelona-Avignon-San Remo-Genova-Piacenza és máris haza. 8400 kilométer kocka Ladában. Én mégis csak keveset láttam. (A képen Júlia veronai erkélye.)

A huszonötödik műtéten voltam túl, amikor úgy döntöttem: csakazértis megmutatom. Például azt, hogy működnek az orvosok szerint vezetésre még nem való kezeim. Az agyam és főleg a szívem, az akaratom. Magammal cipeltem a családomat is. Szerintük az egész egy rohanás volt. Valóban az. De egyrészt én azt akartam, másrészt viszont rengeteget láttak.

Ők. Én kevésbé. Már nagyrészt elmúlt belőlem az a viszolygás, amit a nagy tömegekben éreztem, ahol ujjal mutogattak rám: nézd csak, milyen randa... És azt se tették hozzá, hogy szegény: csak randa. Szóval nem az ódzkodás miatt nem mentem városnézésre. Hanem a Zsigának még a tetőcsomagtartója is tele volt pakolva és kellett valaki, aki a parkolóban vigyáz a cuccra. Nincs gond, jó munkamegosztás volt ez: ők sétálgatnak, én meg a helybélieket bámulom.

Csak ritkán kínáltak meg valamivel, mint Lisszabon főterén – narkóval.

Úgy esett, hogy hivatalos voltam Sesimbrába egy munkakonferenciára, ahol nem pótolhatott senki és ahová a sok kihagyás után illett elmennem. Cégem a csodával határos módon beleegyezett abba, hogy kifizeti a gépkocsi költségeit, melyek akkor még együtt (benzin, útvám) is jóval kisebbek voltak, mint egyetlen repülőjegy. A kocsim pedig ötszemélyes.

Egyedül csak nem vezethettem 1000-1200 kilométert naponta, ezért hát megkértem fiatal Fecó barátomat, hogy legyen a mitfárerem. – Mennyibe kerül? – A kocsi, az út semmibe, a többi pedig kereken 1000 dollár, ergo neked 200. Vállalta. Naponta felírtuk a kiadásokat és az út végén nem panaszkodhatott: ha hiszed, ha nem, 999 dollárra rúgott a számla. Tök véletlenül.

Szóval vezettem én 200 kilcsit, majd váltottunk, a mitfárer öt-tíz perce elbóbiskolt, elég volt annyi, és a végére egészen jól belejöttünk.

Előzés

A Ladával nem volt baj, kivéve a gumit. A dugig tömött csomagtartó és a hátul ülő hölgyek súlya miatt a sárhányó időnként a gumihoz ütődött. A dolog magától megoldódott. Körmend után durrdefektet kaptunk, majd a cserét követően Szentgotthárdon ismét. Pont az Autóklub előtt, amely zárva volt.

De szívélyesen kinyitott, a két kerék megjavult, a csomagtartó pedig megkönnyebbült. A húsz üvegnyi sörből kettő akkor esett a földre és tört össze, amikor a pótkereket vettem ki, egy párat pedig a jószívű szerelőnek a gondjaira bíztunk és minden ment, mint a kerékcsapás, akarom mondani karikacsapás.

Még Granadában volt egy dobásom ez ügyben, de hát semmi se lehet tökéletes. Pedig hát azt a gyönyörű parkot én is szívesen megnéztem volna.

Granadában emberszámba vettek. Szemlátomást tétovázva kerülgettem a város széle felé, amikor leszólított egy motorosrendőr. Nem ijedtem meg, nem csináltam semmit. – Valami baj van? – kérdezte barátságosan. – Nem találom az utat kifelé. – válaszoltam. A karjával intett, majd közepes tempóban felvezetett a város szélére a főúthoz és ott elköszönt. Hát így voltam én grand Granadában.

Az úton egy piros Mazerati-ba botlottunk. Brmmm, brrrmmm – jelezte előzési szándékát, de ott csak kétsávos volt az út. A lámpa előtt négysávosra váltott, a lámpa meg pirosra. A cabriole-ben ülő fiatal mellém húzott és félreérthetetlenül mutatott az ujjával. Eeegennn? – pöccentem be. Kikanyarodtam jobbra, megpördültem, megint jobbra és már mentem is tovább egyenesen a főúton. Egy régi ismerős keveredett a hátam mögé, a mazeratis. Nem lehetett eldönteni, hogy a fékje vagy a foga csikorgott-e jobban. Végül újra megelőzött, mert egy körforgalom előtt ismét dupla-sávosra váltott az út. Akkor pedig – hihi! – eltolta. Baloldalt maradt, ergo én kanyarodtam ki elsőként a főútra. Drága anyukám, ne haragudj rá, csak félig volt mazeratiból, a másik fele talán ember volt.

A számla

Te is voltál már kiküldetésben, hagyjál már, te is virbliztél egy kicsit a számlákkal, ne is tagadd. No látod! Madrid előtt ért bennünket a közelgő este és jobboldalt a szállás jónak, olcsónak és mégsem lepukkantnak látszott. Mellette egy másik épület, az előbbi pontos mása pedig étterem. Éppen erre a kettőre vágytunk. Mint kiderült, nemcsak a két épület volt iker, hanem a gazdáik is: az egyik a szállásadó, a másik a kocsmáros.

Méghozzá milyen. Hihetetlenül finom és méretes étkeket szolgáltak fel, pedig öten ötféle tételt választottunk. Közben a gazda személyesen jött érdeklődni az italigényünk iránt érdeklődött. Mondtam neki, hogy rábíznám a dolgot. Nem is sejtettem, hogy milyen jól tettem. Tudod a Sierra-k mellett jártunk és az a plató a legkeményebb száraz vörösborok hazája. Megkóstoltuk. Adtam egy se túl bő, se túl szűk, éppen ildomos borravalót. Majd kérettem a nagyfőnököt.

Elmagyaráztam a helyzetet és kértem tőle egy méretesebb számlát x százalék jutalék fejében (a kajaköltség egy részét elszámolhattam).

Megegyeztünk. Kis türelmemet kérve rövid időre eltávozott. Majd visszatért egy palack borral: – Ajándék az este emlékére. Nem muszáj elhinni, de igaz: nem cukrozott, mégis 16,5 fokos száraz vörösbor birtokába jutottam. (A szakkönyvek szerint van 18,2 fokos vörösbor is.) Soha, de soha az életemben nem ittam olyan finom bort. A címkéje még mindig megvan.

Az ikrektől ments meg Uram minket

Valahol Portugália előtt ismét meg kellett szállnunk. Egy térségen tucatnyi kamion sorakozott fel egy szállodaféle előtt. Hmm, nem is rossz, nem is rossz... Becsekkoltunk. A gyerekek kértek egy üdítőt, mi fiúk keményebbre vágytunk, anyuci pedig egy likőrre. Ja, és Emő lányom mondta, hogy valami népiesch spanyol kazettát, ha találnék.

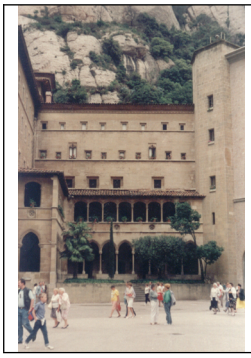
Kérem az üdítőt, darabja 100 peso (40 forint). Két whiskeyt, darabja 100 peso. Egy Grand Marnier-t: 100 peso. Kiválasztottam két kazettát, jaj, meg ne üss, hát igen... 100 peso. És képzeld el, csak éppen most jöttem rá, hogy miért...

Hát hiszen a két tesó egyfolytában a nyerőgépen játszott, azt etették érmével. Amikor pedig elfogyott a pénzük, a gépet fejre állították, rugdosták és addig verték, amíg ki nem okádta az addig elnyelteket. Mit mondjak, kezdtem furcsállani a dolgot.

Meg azt is, hogy a kamionok sorra felszívódtak. Egy-két személykocsi maradt ott. Akkor jött ki a „kisebb", mert a „nagyobb" szerint ő fél órával megelőzte. A születésben. Talán a nehéz világrajövetel volt az oka, hogy egy felmosóvödröt tartott, amibe belenyúlkált. Kikapott belőle egy-két-három petárdát, a kocsink mellé vágta – puff! – majd rágóját az ujjával visszatömködve arrébb lépett, kikapott egy-két-három petárdát, amíg a vödör tartott. A „nagyobb" simogató meleg szemekkel nézte, nem szólt rá, csak nekünk mutatta ujját a homlokához illesztve: a tesó nem egészen komplett. Mintha ő az lett volna.

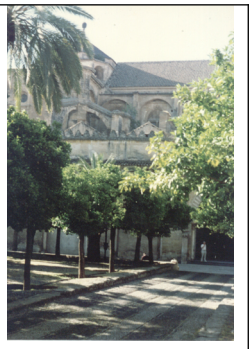
És mintha mi azok lettünk volna. Mert mint kiderült, konyha már nincs. A gyermekeket intettük, hogy a szék karfáját húzzák a kilincs alá. Mi még megkóstoltuk azt a bizonyos bort, azután némi aggodalommal álomra hajtottuk a fejünket. Az éjszaka békésen telt el.

Amint az útvonalból sejtheted, társaim ezernyi dolgot láttak. Kívülről én is. Az általam készített közel száz képből csak párat adhatok közre.

Balra Monserrat, fent Toledo, jobbra Fatima.

Bacalhau cozido

Lehet, hogy jól írtam? No mindegy. A portugálok annyira kedvesek voltak velünk, hogy nekiláttam megtanulni a nyelvüket, de már azt is feladtam. Sesimbraban találtam egy kempinget, amely napi öt dollárba került, miközben a nekem hivatalosan járó szálláspénz 20 dolcsi volt.

Nem, ne is mondd, ezúttal becsületesen eljártam a munkakonferenciára. Azonban a szabadidőt nem az ottani kollégákkal töltöttem, hanem főleg sétával. A fürdésre is kerestem a lehetőséget. A helyet megtaláltuk, de a víz hőfoka – 17 Celsius – elriasztott. Így ezúttal nem mártóztam meg az Atlanti óceánban.

Viszont nem messze az elvi strandtól elsétáltunk egy nem túl ígéretes házikó, avagy inkább bódé előtt. Kötényes férfi invitált be: itt jót lehet enni. Honnan jöttek? Magyarok? Ah, mi nagyon szeretjük a magyarokat. Az egyik királyunk is az volt. A portugálok valóban azt hiszik, hogy legkedvesebb királyuk, I. Henrik, magyar származású volt és régen Imrének hívták.

Vesztenivalónk nem volt. Bent már a feleség is várt ránk, két poronttyal, az étlap pedig igen mérsékelt árakat mutatott. Persze azt sem ártott volna tudni, hogy miért. Leragadtunk.

A dolgokat nem szabad elkapkodni. A gazda itallal kínált (a ház ajándéka) és eltűnt hátul a konyhában. A felesége megkért, hogy menjek vele a helyiség egyik sötét sarkába. Ott ült egy öreg, eléggé rossz kondiban, de szellemileg épen. Megértettem, hogy az asszony ezt mondja neki: - Ez itt egy igen távoli vendég, Magyarországról. Az öreg biccentett, láttatni engedte mind a három fogát, áldását adta rám és ezzel a formalitások befejeződtek.

A kaja bacalhau cozido, vagyis főtt tőkehal volt, a portugálok nemzeti eledele. Egyszerűen isteni. És mint egykor Svájcban a zürichi tó partján, itt is háromszor kellett venni belőle. Majdnem kipukkantunk. Ötünkre fizettem érte talán kétezer forintnyi escudot. És csak nem akartak elengedni minket.

Újabban elgondolkodtam egy portugál úton. Ámde ugyanaz az ebéd ma húszezer forintba kerülne. Ezért nem valószínű, hogy még egyszer látni fogom Lisszabont, pedig roppant vonzó város.

Nem igazán vagyok haspók. Ennek dacára a hazafelé úton San Remoból nem az árnyas fák maradtak meg az emlékezetemben, hanem az a hihetetlenül finom sülthal, amit búcsúebédnek szántunk, bár még hosszú út volt hátra. Utána ismét belevesztem a 87 alagút valamelyikébe.

Beszáguldottam a sötétségbe 130 kilcsivel, majd vártam a túloldali fényt. És mindig megjött. Az egész kirándulásnak is hasonló volt az értelme. A balesetem egy sötét alagútba vitt, de ennek a kalandnak a végén békével érkeztem haza: újra láttam az élet fényeit.

ROMÁNIA

Pontosabban Erdély...

Medve és más állatfajták

Én csak Erdélyben jártam: a voltaképpeni Romániában csak pár órát töltöttem. Egyszer amikor átugrottunk a Regatba Sinaiaba a királyi kastélyhoz és másszor, amikor Békásból indulva megkerültük az ottani moldvai víztárolót.

– Nem, a medvétől igazán nem kell félni, hacsak nem vérmedve. De errefelé nincsen olyan, ámbátor a múltkor... Lövétén a komám sétál az úton, egyszerre csak nehéz kéz súlyosbodik a vállára, mondja is magának, hogy milyen szőrös a szomszéd. Hát rendösen megfeküdte a kórházat...

Amikor először jártam a Hargitán, még jó út vezetett fel oda. Később a tengelytörést kockáztattam. Szóval az első alkalommal nagy volt a felbolydulás. Firtattam az okát. – Hát a malacok, teccik tudni tej kéne a picönyeknek, merthogy az anyjok... – Miért, mi történt vele? – Hát, a medve kiemelte az ólból. A 150 kilós kocát, két méter magas vastag deszkafal fölött.

No, azért nem féltem annyira, mert hiszen utólag úgyis felesleges lett volna. Biztosan az se akart minket bántani, mármint a patak mellett. Ott vertük fel a sátrunkat, egymástól pár méterre. Éjjel zörgést hallottam, kinéztem, semmi. Reggel mondja Tóni, hogy éjjel zörgést hallott, kinézett, semmi. – De mi az ott? Ezzel egy hatalmas kupacra mutatott a földön, pont a kettőnk sátrának a felezővonalában. Hát, csaknem Tesco-reklámnak látszott. Így azután amikor a Hargitán kirándultunk, Tóni minden nagyobb zörejre medvét kiáltott. – Láttam, láttam, ott volt – mutatott ujjongva a helyre, ahonnan egy fajdkakas röppent fel, kétségtelenül igen nagy zajjal.

Indokoltabb volt a félelmünk a háziállatoktól. A Hargita alatt egy esztenában (félig földbe vájt kunyhóban) ordát vettünk (piszok rossz gömböcsajt, merthogy sótlan) és odautunkat egy körbekerített mezőn belül akartuk lerövidíteni. Mit mondjak, nem volt az véletlenül elkerítve. Egyszerre csak előzúdult valahonnan a bika, mi meg hirtelen olimpiai magasugró-aspiránsokká léptünk elő.

Bár az álló bika se jobb, főleg esőben. – Állítsad le már azt az ablaktörlőt, mert még nekünk talál jönni!

A bika bambán bámult piros kocsimra (tudtam, hogy a szín nem számít), de végül a jobbik eszére hallgatva lassan odébbsétált. Meg a másik negyven-ötven ilyen-olyan nemű társa is, amelyik elállta a Benedek Elek háza és egyben múzeuma felé vivő utat. Apókám, én nem efféle mesére vágytam! Egyébként Erdélyben az ilyen találkozások nem ritkák. Valahol Lugos mellett egy alig járható úton rackajuhok nyája várakoztatott mg bennünket hosszasan.

No, végül csak elmondom az igazit. A Hargitán ballagtunk az egyik csúcstól a másik felé. Egyszerre csak egy fennsíkra keveredtünk, ahol egy nagy nyáj

kolompolt. Körötte hat hatalmas medveölő eb. A vezérkutya, ahogy mondom, intett a többinek, azok pedig felvettek egy tökéletes katonai alakzatot elővéddel, utóvéddel és ugrásra kushadtak. Csak a vezér maradt állva. Én bizony félek a kutyáktól, de Gyuri falun élt és tudott bánni velük. Igen lassan haladt feléjük. Erre a társával diskuráló pásztor egyet füttyentett, a vezérkutya intett, a többi eb ellazult és odasétálhattunk a pásztorhoz két szót váltani vele.

Maradjon utolsónak az az árva. Húsvét volt, amikor beérkeztünk egy faluba. Csend. A férfiak a főtéren álldigáltak félkörben, teljesen hangtalanul. Középen egy surbankó fiú, székely halinagatyában. Ölében egy picinyke fehér bárány. Most a körből kilép az egyik, oda a fiúhoz, megszemlél valamit, majd visszalép. Majd idővel kilép egy másik, a fiú markába nyomja a pénz, elveszi a bárányt és ezzel a társaság feloszlott. Az egész jelenet alatt egyetlen egy pisszenés se hangzott.

Papok

Szegény kishazánkban a törökök, németek és oroszok jóformán csak a templomokat hagyták meg látnivalóul, még azok is szenvedtek itt-meg-ott, mint a brassói Fekete-templom és talán ez az oka annak, hogy az átlagturista is sokfelé papokba botlik. Mivel pedig mi nem voltunk átlagos érdeklődők, hanem kimondottan kerestük a találkozást, nem csoda, hogy annyi istenszolgával futottunk össze. Ilyennel is, olyannal is, de főleg jobbakkal.

Mint a csíkrákosival, aki Szent István napján kitette a templom bejáratába az éppen akkor visszakapott korona és többi koronázási relikvia fényképét, rittyentett egy frenetikus prédikációt a királyunkról (talán még Isten neve is elhangzott benne, de nem biztos), végül pedig a nép elénekelte a Boldogasszony Anyánkat, ami köztudottan a régi magyar himnusz. Mint később megtudtuk, a papot el is vitte a Secu, az ottani államvédelmi hivatal.

Szegény boldogult H. Béla népzenész barátommal jártunk ott, aki az első bálványosi néptánctalálkozóra készült. Engem kért fel fuvarosnak, mert nem volt kocsija és ha már lúd, elvittük az ő Katáját és az én két lányomat is. Este 10 után még mindig nem volt fedél a fejünk felett, bár volt nálam egy nagy sátor. Mondom: menjünk be a paphoz, az csak tud valakit, akinél felverhetem, meg amúgyis kötelessége istápolni az árvát... Hát a pap felkínálta a kertjét, bár a sátorral nem értett egyet. Állt a hátam mögött és valahányszor a kalapáccsal az ujjamra ütöttem, azonnal feloldozott, meg mondta, hogy ő megmondta, hogy ellehetnénk odabent is. De annyira áporodott volt benn a levegő. No mindegy... Este szerény vacsorával kínált minket: szalonna, hagyma, kenyér és holland kakaó a gyerekeknek.

Reggel Béla kereste a kicsi helyiséget. A pap anyja azt hitte, hogy a tyúkot akarja, mert éppen az ól mentén kereskedett. Erre kiderült, hogy a kicsi nem fapados, hanem angol és a házban van, nyitott ajtóval, éppen a pappal együtt, aki ott épp újságot olvasgatott. Hát így lett téma reggeli közben, mikor máskor, az emésztés. A pap mesélte: – A múltkor bajban voltam, merthogy gyorsan gyütt rám, ezért kértem a doktortól valamit, nehogy vasárnap a misén, szóval hogy.... Tudós, rendös ember a doktor, csak hat métert tévedett. (Annyi választotta el a templom kertjének a falát a sekrestyétől...)

Hiába no, ilyenek a székely papok. Ilyen volt Frici bácsi is, aki a valahol a Bálványos fölött található házikójában fogadott minket. Villany volt, de víz csak a kerti mély kútban. Oda mindig beleejtették a vödröt, nekem kellett azt egy vizipók-csodapókkal, a lánchoz erősített gumi-elemekkel kihorgásznom.

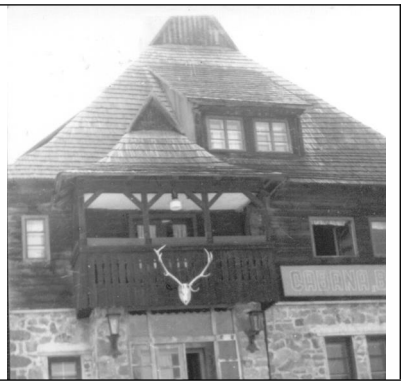
Frici bácsi mesélt, közben pedig térdeit csapkodva igen jókat röhögcsélt a saját anekdotáin. – És akkor bement a székely plebános a püspökhöz. – Atyám, milyen faluba rendeltél ki engemet, hiszen ott még vonatmegálló sincsen. – Fiam, dejszen én nem is állomásfőnöknek küldtelek oda.

Még a homoródalmási tiszteletes esetét kell elmesélnem. A falu két dologról nevezetes. Egyrészt mellette van az almási barlang, ahol az ősember is lakott. Másrészt a falu felekezetére nézve unitárius, méghozzá ez az ő Rómájuk. Szinte járhatatlan, zúzalékkal borított úton jutottunk el oda, én elől a Zsigulival, jóval lemaradva Gyuri a pocsék rugózású Ford kisbusszal. Szóval én már elmentem a templomig, ami zárva volt.

Visszafelé a paplak előtt vártam be barátomat, hogy ott elkérjük a kulcsot. Az unitárius tiszteletes remek ember volt: – Szerencséje, hogy benézett. Mert nálunk azt mondják, hogy ha az egyik pap elmegy a másik háza előtt és nem látogatja meg, akkor az egyikük nagy gazember – vágta hátba papbarátomat, Gyurit. A templom piros-fehér-zöld színeivel egyszerűségében is igen szép volt, a plébinek a környékről származó régészeti gyűjteménye pedig igazi kincs. Hiába óvott minket, hogy a barlanghoz terepjáróval is alig lehet elmenni, mi csak nekivágtunk. Félúton vissza kellett fordulnunk és a dolgot a kipufogócsövem bánta, bár a székelyek pár fillérért még aznap megjavították. Felelőtlenségünk az unitárius pap igen finom pálinkájának tudható be, amit a tervezett barlang-látogatás előtt alaposan tanulmányoztunk.

Inni vagy nem inni

– Hogyan rendelsz te italt odaát? Kötözködött velem a hargitai cabana-ban egy sportos srác, a szeredai hokicsapat tagja. – Hát kérek, mondjuk, öt korsó sört. – Az semmi, ide figyelj! Hozza ide azt a méter bort! – intett a háziasszonykának és lerámoltatta vele a tíz palackot. Durva dolog volt, mint ahogy az akkori világ is durva volt. A Bradet (Fenyves) fogadót románok bérelték és a székelyek ezt úgy bosszulták meg, hogy sáros csizmájukat a lepedőbe törölték. Jaj, Istenem, mikor nő be e két népnek a feje lágya?

A hokison csak nyurgaorr tett túl. Ülünk a fogarasi kocsmában, siratjuk Apafit, az utolsó erdélyi fejedelmet (annak mondják, pedig nem ő volt az, hanem Rákóczi), aki a fogarasi várban raboskodott. Egyre jobban sirattuk. Erre odajött nyurgaorr, aki eladdig egyedül ücsörgött a szomszédos asztalnál. – Nem így kell azt fiúk. Melyik színből nem ittatok még? – ezzel intett a kocsmárosnak és mindegyik színből kért egy adaggal. Ja, és ott nincs féldeci, csak deci. Ja, és a romániai italok igen sokszínűek.

Rajtunk nem az, hanem a Hargita fürdőszobájában a cujka fogott ki. Pont ott futottunk össze egy egykori nagyszebeni szásszal és mivel Tóni németes volt, én meg trianonos, megragadtuk az alkalmat a szemrehányásra. Látod, te szász, most jobb neked? Addig-addig diskuráltunk, amíg az asszonyok meg nem haragudtak ránk (jogosan), merthogy az estére szalonnasütést ígértünk nekik és abból semmi se lett.

De aztán eljött a nejek sora is, Tusnádfürdőn. No, ezt a kínos emléket hosszabban kell ecsetelnem.

Farkaslakán Tamási Áron nővére nagy szeretettel mutogatta nekünk a szülői házat. Utána betértünk a helybéli kis étterembe, ahol eleinte morcosan néztek ránk és állították, hogy semmijük sincsen. Majd a gazdasszonyka egyszerre csak a homokára csapott: de hiszen maguk magyarok! Úgye, a hazából jöttek? Hát van itt egy-két adag flekken.

Ebéd után a szomszédos asztalok egyikéről invitáltak: Nem teccene eljönni nálunk? Csak ide, a szomszédba. Hát azért kellett elmennünk, mert ránk tukmáltak ott némi almát, amit idehaza vackornak sem neveznél. De az volt az ő kincsük, a gyümölcsök gyümölcse, ami azon a hideg vidéken még megterem.

Pár évvel korábban egy közeli útelágazás mellett egy asszony állt a buszra várva, kezében kosárral. – Tessen mán velem elgyűnni a Nyikóho'. Adok én magoknak magyaroknak szállást ingyér is. Mégha a polizáj meg es büntet. Csak gyűjjenek el nálam, az vóna nekünk a nagy ünnep. No, aranyoskáim – sírta el magát – akkor legalább vegyék öl ezt a pár ómát...

Sajnos az újabb alma mellé likőr is járt. Vultura, azaz vanílialikőr. A tusnádi kemping faházikójában nem volt saját vöcö, a kinti meg összerondított. Bizonyára ezért volt egy vödör a sarokban: jól mutatott benne a vultura. (Eddig nem írtam a balkáni vöcökről. Ígérem, hogy nem is fogok. Mert van valami, ami még az én katonavécéken nőtt érzéketlenségemnek is sok...)

Mellesleg a kemping vezetője nem invitált bennünket. A szálláshelyet illetően egy kicsit nehézkesnek mutatkozott addig, amíg elő nem került a tarsolyból az az egy-két Amo-szappan. – Golyóstolluk nincs? Amikor kiderült, hogy van, a szálláshelyről ugyanezt tudtuk meg.

Mindkét témánál maradva Erdélyben nem a pálinka a legrosszabb ital. A sört felejtsed el, mert pocsék. Jó boruk állítólag van, de én nem találkoztam vele. Az üdítővel vigyázni kell. Bálványoson a három lány is, H. Béla is igen rosszul lett. A lányoknak 42 fokos láza volt, Béla pedig 50 ezres tömeg előtt a patakparton szabadult meg gyomra terhétől. (Röhejes, hogy ennyi emberre nem volt ott egy darab vöcö sem.) Csak velem nem volt baj: egyedül én nem ittam üdítőt. Velem másféle baj történt, feltehetőleg az útmenti borvíztől, amely kicsit a keserűvízre emlékeztetett. Hatásában nagyon. Legalábbis ezt sejtette a cipősarkam, amikor három kilométert kerülve a tömegen túlra végre leguggolhattam...

Ajándék és aranyvaluta

Erdélyben két dolgot kell csinálni: inni és ajándékozni. Szentkeresztbányán reggel még a kislányokat is pálinkával kínálták és roppant megharagudtak, amikor nem akarták elfogadni. Ugyanakkor meglehetősen szép saját készítésű csipkékkel ajándékoztak meg minket spontán, önzetlenül.

Ez persze nem mindenkire volt jellemző. A Bucsin-tetőn ugyanúgy Amo-szappant kért tőlünk egy ottani nyaraló gazdag tulajdonosa, mint a tusnádi fürdő gondnoka. Bezzeg a Gyilkos-tó felé az útjavító munkások már másért könyörögtek: nincs maguknál egy fölösleges pakli magyar kártya? Így tudtam meg, hogy az az „aranyvaluta".

Volt módom kipróbálni az erejét. Történt ugyanis, hogy amilyen csacsi voltam, lementem a Zsigával a fűre, a medve... díszítette patakpartra. Majd reggel a vizes füvön nem bírtam feljönni. A kocsi csúszott, csúszott, majdnem neki egy fának, majd annyira oldalra dőlt, hogy alig mertem kiszállni belőle, hátha oldalra borul. Mit tegyünk, mit tegyünk? Kell valami, amivel fel lehetne húzni az útra. Valaki

mondta, hogy a dombon jóval feljebb lakik valaki, akinek van egy fakitermelésnél használt járgánya, talán ő...

Tóni nekiindult a hegynek. Később elmesélte a történteket. Megtalálta a székelyt, aki éppen kaszált.

- Jónapot!
- Gyyisten!
- Baj van!
- Az mindig van!
- Csúszik a kocsi, fel kéne húzni.
- Azt akkor bizony igen.
- Sietnénk.
-...
- Megfizetnénk.
-...
- Tényleg sietnénk.
- Az is fontos, de a rendet meg végig kő kaszálni.

A sor végén letette a kaszát, felültette Tónit a járgányra, majd nekizúdult a lejtőnek. Tóni újra megtanult imádkozni. A kocsi egy pillanat alatt felkerült az útra. Én pedig kérdeztem, hogy mivel tartozok. – Köszönettel, így a székely. – Hát nem fogad el semmit se? – Én aztán nem, keménykedett. Akkor jutott eszembe. Előkaptam egy csomag magyar kártyát. – No és ez megtenné? A kemény erdei ember arcán kerek könnyek peregtek lefelé. – No, az igen.

Vizek

Ezúttal, ha nem bánod, Marosvásárhelytől nem a Marosnak, hanem a Nyárádnak vesszük az utat. Nem csak azért, hogy Koronkánál megemlékezzünk Rhédey Claudináról, Erzsébet angol királynő ükmamájáról, hanem azért is, mert Szováta a célunk.

Útközben tapicskolunk egy kicsit a legtöbb helyen bokáig érő, gyors folyású és kristálytiszta Nyárádban. Nem olvastam hanyatt fekve újságot a Medve tóban, amelynek magas sótartalma miatt ezt megtehettem volna. De csak azért nem, mert utálom az újságokat. A hanyatt fekvés megvolt. Amúgy Székelyföld három legfelkapottabb üdülője (Szováta, Tusnád, Borszék) országos hírű és ennek megfelelően elrománosodott.

A Gyilkos-tónál végigsétáltunk a Békás szoros csodálatos hasadékában, de nem álltunk meg se fürödni, se csónakázni. Kifelé tartottunk a Beszterce folyó víztározója felé, de odaát Moldvában nem a csángók fogadtak minket, hanem szögek. Én mentem elől és észrevettem az óriási hegyes szögeket dobáló kölköket, de Tóni már nem úszta meg a dolgot: a Trabant defektet kapott. Még odébb húzta a belét, hogy kerüljük a nagyobb konkfliktust.

Szegény Tóninak nem ez volt a legsikeresebb napja. Borszék felé tértünk vissza a Kárpát-medencébe, de ott a gyerekek látványa se volt elegendő ahhoz, hogy a kérges lelkű kempinges szállást adjon nekünk. Az ég pedig alaposan rázendített. Először még tovább akartunk volna tekerni Tekerőpatakig, de a Székely-tetőn (1112 m.) meggondoltuk magunkat: sátrat vertünk. Barátomnak ez már meghaladta a testi és lelki erejét. A gyerekek már félig aludtak, amikor a Zsiga nekifordult az erdőszélnek,

kölcsönözte nekem a két reflektorát, hogy bőrig ázva bár, de pár perc alatt felverjem a két sátrat. Hát erre a vízre nem igazán vágytam...

A patakok viszont mindenütt a barátaink voltak.

Számtalanszor került kis tanyánk patakpart mellé, amely egyesítette a reggeli fürdőkád (brrr!), a déli mosogatóhely és az esti fogmosó-szalon előnyeit, bár a fürdést sokszor a fákról lelógó kannákkal oldottuk meg. A patakpartnak többnyire kelléke volt a szép táj, mint például a Tordai hasadékban, de sajnos ugyanez nem mondható el a csendről.

Időnként különös társaink is akadtak. Tudod, hogy Szent László miért ugratott át a hasadékon? Nehogy a disznókondába botoljon...

Bármennyire meglepő, a vizet meg is lehet inni. A székelyek egyszerre prédikálnak bort és vizet. Mindenfelé borvizes forrásokba botlottunk, ahol lányom elárulta, hogy a víz hány szemer szikhalvagot, keseréleget és vasélecset tartalmaz. Világos, ugye?

Furcsa dolgok

Hogy úgy mondjam etnikai konfliktusba nem keveredtünk, vagyis nem voltak köztünk szöges ellentétek, kivéve a fenti esetet. Még a rendőrökkel is prímán kijöttünk. Előzékenyen. Mármint hogy én előztem egy kocsisort 110 km-rel (megengedett: 80 km) és későn vettem észre, hogy a sor közepén egy rendőrkocsi baktat. Nyilván megirigyelt, mert utánam rohant. 1000 lejről indította az ajánlatát. Én közben a Gyuri egyik utasára mutattam, hogy beteg, őt vinnénk orvoshoz. Ennek az első fele igaz is volt. A polizia is így értékelte, mert végül 500 lejt kért (alig 60 forint volt akkoriban), de nem kölcsönbe.

A barátságnak egyik feltétele az elővigyázatosság. Tudod mi a hasonlóság az ablaktörlő és a varangyos béka között? Arany János Családi kör költeményét csak ismered? „Mintha lába kelne valamennyi..” ablaktörlőnek, ha este nem szerelnéd le a kocsidról. Azután jól teszed, ha a Küküllők közötti dombságon áthajtva nem pont a faluban állsz meg früstükölni. Merthogy ott már, khmmm, barnásabb bőrű etnikumok élnek és amikor megállasz és kaját szedsz elő, az egész falu egy raj(kó)ként rohan feléd, hogy levegye a terhet a válladról.

Egyébként néha nehezen ismeri ki magát az ember. Elballagtam Gyímesre is, hogy ott találkozzak a csángókkal. A falu (Középlok) kihalt volt, csak a főutca közepén voltak nagy lokak (talán innen a neve) és ott ballagott egy feltűnően fehér ruhás idősecske tag. Én meg művelt vagyok és tudtam, hogy a csángók színe a fehér, még a temetés is abban történik. Kérdem is: – Ugye errefelé élnek a csángók? Mire a tag rám mordult: – Nem tudom, én a sekrestyés vagyok és sietek...

Az igazság az, hogy a román is emberből van.

Találkoztunk igen barátságos mócokkal, akiknek az erdejében töltöttünk két éjszakát és megengedték, hogy a sátramat felverjem egyikük kabanájának az előkertjében. A többiek tizenhatan „elpihentek” egy tizenhat négyzetméteres házikóban. A móc gyerekek mindig felénk rohangáltak és kiabálva Amo-szappant meg ceruzát kunyeráltak tőlünk. Márpedig ha valaki mosakodni és írni akar, az rossz ember nem lehet.

Ja, a kultúra?

Nem mondtam el, milyen megható az aradi emlékmű; mennyire elhanyagolt (volt akkor) a nagyváradi püspöki palota; mettől-meddig volt beállványozva a kolozsvári Mátyás-templom, amit – vagy az előtte lévő szobrot – valamiért mindig szétszednek.

Mennyire hasonlítanak a marosvásárhelyi tetőcserepek az Iparművészeti Múzeuméra; milyen hűvös és rideg a brassói Fekete-templom és így tovább. Ha már mindenáron hallani akarod, akkor elárulom, hogy engem leginkább a következő három látnivaló bűvölt el: a vajdahunyadi vár, amely sokkal nagyobb, mint a városligeti mása, amely nem is hasonlít rá; a prázsmári erődtemplom és a segesvári várkastély. Mindezeket elolvashatod egy igazi útikönyvben.

A pörkölt, no igen, a pörkölt az más. Ha egy araszra fölötte egy nyurga orr bámul lefelé. Még feljebb viseltes nyúlszőr kalap. Az orr vörös. Már tudni is mitől, éppen olyasmitől, mint ami előttünk is áll az asztalon. Azazhogy dehogyis áll, állandóan úton van. Látja ezt az orr is és egészségünkre köszönti. Merthogy ő a Pál, meg ő az Antal: nem kettő, hanem egy. Hogy ne legyen egyedül, meghívtuk az asztalunkhoz. Ebéd után pedig ő invitált minket Korondra.

A kiváló mester megmutatta műhelyét. A teljes folyamatot. Legvégül pedig a kincseit. A nem eladókat. Szép számmal vásároltunk tőle egy ilyen tálat, egy olyan bokályt, de a szemem mindig vissza-visszatévedt a medvére és arra a két emberalakra. Nem a korondi színeivel készültek, hanem olyanok voltak mint... Mint... Mint a Stollwerk. Az a fogba-tapadós, szép égettbarna-színű valami. Ők is ilyen színűek voltak és igen szépek. De... Az egyik itt csorba, a másik ott csempe, mint a fogam. Nem lettek a mieink. Pedig állítólag csorbán is értékesek.

Dánfalván a fekete agyag, Kalotaszegen pedig a szőttes nevezetes. Vettünk is egy párat, bár ki tudja, hogy igazit-e? Nekünk tetszett. Persze ha Kallós Zoli bácsi ott lett volna, akkor minden világos lett volna. Az öregnek H. Béla titokban vitt valamit, mert a Secu állandóan figyelte. Akkor láttam a néprajzi magángyűjteményét: hát az döbbenetes. Amúgy a derék ember megorrolt rám. Mondta, hogy Válaszúton született. Én pedig megkérdeztem, hogy melyiken. – Hát csak egy van – morogta. Pedig létezik egy fentebb, Szatmárban is.

Még a babák kétféle „gyűjteményéről" kell feltétlenül beszámolnom. Az egyik a kézdivásárhelyi babamúzeum. Cirka kétszáz vagy még több erdélyi népviseleti ruhába öltöztetett babapárral, lánnyal és fiúval, magyarral, székellyel, szásszal és románnal. Sajnos éppen ottlétünk idejében a múzeum anyagiak hiányában darvadozott. Talán ez volt az oka, hogy babát még másolatban, emlékként se lehetett onnan elhozni.

A másik az előbbinek az élőbe és nagyba oltott párja. Jártam én a csíksomlyói búcsún is, most is Somlyón vagyunk, csak éppen más az alkalom: Ez az ezer székely lány ünnepe. Van az még jóval több is. Táblák alatt, zászlók alatt vonulnak fel a falvakból, ki kocsin, ki lovon, ki csak amúgy gyalog, de mind népviseleti ruhába öltözötten.

Az ünnep, a szentmise, a miljő pont olyan, mint pünkösdkor, csak éppen a hangulat oldottabb, kevésbé feszes. Hát, amíg lesz itt ennyi székely lány, addig talán a baj nem olyan nagy...

Miért mondom?

A Tolvajoson kávét főztem, mert a Zsiga szivargyújtójával azt is lehetett. Majd az edényt ott felejtettem valahol a kocsi mellett, mert mérges voltam. Kiskatára, aki olyasmit talált mondani, hogy minek jöttünk, meg minek ez a cécó Erdély körül, meghogy ez a hely nem is olyan szép... Megpirongattam, atyja teljes egyetértése mellett.

A mai fiatalokhoz sok-sok türelem kell. Nehezen értik meg a dolgokat. Nehezebben, mint mi, mert a világuk zajosabb. Nincs idejük, nincs alkalmuk a csöndre, a magányra, az elgondolkozásra.

Hát ezért mondom el...

Zúg a Hargita. Ilyen költői butaságokat is csak az írók hordanak össze. Minek zúgna? Minden erdő zajos. Ilyen marhasággal ne akarjanak rám hatni! Unalmas... teszem le a könyvet, azt hiszem Nyírőét.

***

1969-ben megálltunk egy fogadónál a Tolvajos mellett. A többiek lepihentek, én viszont nekivágtam az erdőnek, bár a fogadós figyelmeztetett, hogy könnyű eltévedni. No azért egy regnumost csak ne tessék félteni...

Egyre beljebb hatoltam. Teljesen olyannak tűnt, mint minden más erdő. Azután a fák lassan nőni kezdtek. Meg mintha sűrűsödnének is. Az előbb arra jobbra még volt egy ragyogó tisztás, de már az is elmaradt. Az aljnövényzet lassan ritkul, majd eltűnik. A világos, erőteljes, párhuzamos, ferde fénycsíkok elenyésznek, mintha elfordítottak volna egy tükröt és az erdő alját valami meghatározhatatlan kékes háttérfény tölti be. A fák törzsei már csak alul színesek, fenn elmosódottan feketék. Mint..., mint egy katedrális aljában.

És akkor halkan felbúgott valahol az orgona. Egészen halkan. Vártam, hogy felerősödjön, hogy mondhassam: ismerős vagy, de nem tette. Mi ez a csendes zengés? Ki és mit üzen felém? Majd a láthatatlan orgonista levette lábát a pedálról. Visszaindultam. Nem tévedtem el.

Mint ahogyan az író sem tévedett, akinél azt olvastam: zúg a Hargita.

SVÁJC

Barátságos és rideg

Előzmények

Családunkat mindig a tartózkodás jellemezte: nem sokat tudhattam meg róla. Talán egy furcsa visszahatásként vagyok én ennyire beszédes.

A két Puskás fiú, Tibi és Gyuszi, édesanyám neveltje volt. Hogy miért, nem tudom, de az biztos, hogy anyám akkor még csak nagylány volt Nagydorogon. Vagy már Pesten?

A két fiú 56-ban disszidált. Tibi azért, mert nem volt kommunista, nem is volt igazi oka a távozásra, hacsak nem valamilyen fiatalos meggondolatlanság. Gyuszi azért, mert ő hitt a kommunizmusban, node nem abban a förtelemben, ami Magyarországot belepte.

1972-ben még nem akartak nekem útlevelet adni, de cégem, hála F. S. igazgatómnak, megszerezte azt, mert egy fontos munkáról volt szó. Ausztriában és Svájcban kellett a megoldás után nyomozni, Franciaországot meg én fűztem a programhoz ráadásként. És elvittem a nejemet is, a kor szokása szerint túszul hagyva itt akkor még egy szem lányomat, Emőkét. (Akit közben sajnálatos baleset ért: inhalálás közben leforrázták a karját.)

Nos, ha nincs ellenedre Svájcot a két ellentétes természetű bátyám és az étkezések tükrében mutatom be. A fejezet végén visszatérek Franciaországra is.

Tibi

Középtermetű, korpulens, őszes, joviális, mindig nyugodt. Igazi nagybácsi típus. Kár, hogy velem csak egyszer és rövid ideig gyakorolta ezt a funkcióját.

Titkok tudója. Állítólag az egyik svájci szabadkőműves páholy vezetője. De templomba is járt, hiszen kezdettől fogva a kórusban énekelt. Azt mondják, hogy igen nehéz svájci állampolgárságot szerezni, 12-14 évbe is betelik. De nem Tibinek. Mindenki rögtön a szívébe fogadta, már az első évben prímán „dücsölt" (a schwyzerdütsch a német nyelv délbantuba oltott változata) és mindenkit lehengerelt jókedvével, humorával.

– No, Öcsi, most elkísérsz engem.

Elindultunk az ellenőrző körútra, merthogy autópálya főmérnök volt. Itt fogadták, ott üdvözölték barátian, ő pedig csak mesélt. – Látod, ide az oroszok se tudnának bejönni – büszkélkedett. Jé, másnak fel se tűnne, nekem is csak ő mutatta meg azokat a négyszögletes, sakktáblaszerűen elrendezett valamiket az autópályán, amik valójában tankcsapdák voltak és rossz hír esetén két-három óra alatt be lehetett őket vetni.

Én nem is hittem volna, hogy éppen Svájc a világ legmilitaristább országa. Pedig a hadi-kiadásainak az arányát tekintve is az. Tibinek félévente el kellett mennie a lőtérre, az otthon tartott (!) stukkerrel, és ha eredménye kétes volt, bevonultatták. Az ilyen gyakorlatok sok örömködésre szolgáltattak okot. Ketten kidülöngélnek a sörözőből, mire egy bóbitás, fehér-réklis kiszolgálólány egy puskát lóbálva rohangál utánuk: – Ezt itt teccet felejteni...!

Édesanyámat szegényt a Puskás fiúk mindig nyúzsbólták, hogy menjen ki hozzájuk pesztonkának. Ő pedig ment, örülve egy pár svájci franknak és nem is bántódva meg attól, hogy kihasználják őt. Bár Tibi inkább dédelgette.

Anyám a villanytűzhelyre tette a vasalót és nem vette észre, hogy az előbbi be van kapcsolva. A vasalónak annyi... Anyácskám sírt, rítt, Tibi pedig röhögött. Felhívta a biztosítót és az csak egy kérdést tett fel: milyen márkájú a vasaló? Egy óra múlva ott voltak egy vadi újjal. Hát ez is Svájc. Máskor Tibi vásárolt egy szőnyeget. Felkötötte a kocsi tetejére. Majd a vásár örömére barátjával betértek kicsit iszogatni egy kocsmába. Mire kijöttek, a szőnyegnek lába kelt. A biztosító akkor is szó nélkül fizetett.

No igen, Tibi szerette a sört, engem is elvitt egy csodálatos helyre, ahol – az ilyesmi akkor nálunk elképzelhetetlen volt – 40 féle sör közül válogathattam. Rudi barátja pedig olcsón adott el nekem egy egygombos magnót, életem első hangcsináló eszközét. Sok évig használtam gondtalanul. Anyámtól örököltem azt a Philips ébresztőórát, amit 1972-ben kapott Tibitől. 2012-ben vertem le véletlenül az éjjeliszekrényről, addig kifogástalanul működött.

Tibi megmutatta nekünk a Habsburgok szülővárosát. És ami örök és utánozhatatlan élmény maradt a számunkra: a csimpaszkodón felvitt a 2970 méter magas Schilthorn tetejére. Ott szemben a Jungfrau, amarra a Matterhorn, lent a zöld völgy. És béke.

Béke poraidra, Tibi. Aranyos voltál, de túl elfoglalt, én meg túl önfejű.

Máskor, másutt igen jó unokabáty-unokaöccs párost alkothattunk volna. Kár, hogy nem jött össze.

1998-ban újra jártam a Schilthorn lábánál. A régi szép idők emlékére fel akartam volna vinni rá a két lányomat. 130 frank (30 ezer forint) volt egy út egy személynek oda-vissza. Ezért aztán csak egyszer voltam azon a hegyen...

Gyuszi

Középtermetű, vékony, fekete, mindig feszült. Egy szót se szólhatok; ő is próbálkozott a nagybácsi szereppel, de ez neki nagyon nem jött össze.

Cambridgei diplomával is csak 18 év után kapott svájci állampolgárságot, pedig neves szellemi körökben mozgott. Ismerte Chagallt-t, az összes prominens magyar disszidenst, a kommunizmus akkori hamis prófétáit.

Részben a kommunizmusba vetett vak hite és az Isten iránti hitetlensége, részben az én önfejűségem miatt nem találtunk egymásra. Eleinte aranyos volt. A zürichi főkönyvtár vezető könyvtárosaként ezt is, azt is megmutatta nekünk. Befogadott otthonába, megajándékozott apróságokkal. De egyben nevelni is akart engem, ami nagyobb potentátoknak sem sikerült.

1987 karácsonyán megégtem. Arcom és szájam orvoslására egyesek egy svájci doktort javasoltak. A Mária-utcai magyar sebész józanul intett: nem fog mnni. Nem hallgattunk rá, mert a remény vak.

A svájci orvos kedves volt és minimális díjat kért a vizsgálatért. Meg még 300 frankot az elkészítendő maszkért, ami majd elsimítja a hegeket az arcomon, ha egy évig éjjel-nappal viselem. Nem volt annyi pénzünk: 100 frankot Gyuszi feleségétől kellett kölcsönkérnünk.

A maszk elkészült. Sohasem viseltem, nem is használt volna a bőr állandó mozgása miatt. A fejemet teljesen beborító gumimaszk valami iszonyatos módon viszketett. Egy svájci repülőjárat pilótája személyesen hozta el azt a port, ami a viszketést állítólag megszüntette volna. Nem tevé: a 300 frankos maszk így a szemétdombra került.

A telefon pedig szólt, szólt és csak zörgött, hogy mikor adom meg a 100 frank tartozást. Az én fizetésem akkor 9000 forint volt, Gyuszié 9000 svájci frank. De feleségének pont az én 100 frankom hiányzott a boldogságához. Halmos Bélával elküldtem neki. Örökre kvittek vagyunk.

Kulináris párhuzamok

Auer úr leginkább Tibire emlékeztetett. Kedves, joviális fickó, aki a svájci jogdíjelszámoló szoftverek titkairól adott nekem értékes felvilágosításokat. Majd elcipelt minket a Zürichi tó nyugati partján valahova dél felé. És ott tápot adott életem egyik legemlékezetesebb kulináris élményének.

Tudod mi az az egérke? Tényleg nem? Olyan, mint a fánk, de egér alakú és kis farkincája van. Nos arra emlékeztetett az a halacska, amit nekünk kínáltak eszméletlenül finom majonézes szósszal. És amikor jól laktunk, akkor mondták: ez még csak a harmada volt.

Sokkal később újra Svájcba kerültem a lányaimmal. Gondoltam, elviszem őket arra dél felé, az egérkéhez. Az éttermet csak nehezen ismertem fel. A bejáratánál étlap. A farkincás hal ára 4.500 svájci frank. Így, ahogy mondom. A világ változik. Az egykori kellemes, mindenki által elérhető, a tóra néző teraszos, mégis egyszerű étterem egy dél-amerikai dzsungelre emlékeztető miljőt kapott és bevallottan csak üzletkötésre szolgált.

Professzor Neuhold, a döntési táblázatok szakértője két dologgal lepett meg. Egyrészt elvitt minket a Rheinfall-hoz, a Rajna vízeséséhez. Méghozzá úgy, hogy a svájci határőrök hallgatólagos egyetértésével vízum nélkül is átjuthattunk a Rajna túloldalára, Németországba. Elvégre a közös csúcson lévő étterem nem ismeri a határokat.

Másrészt ő tanított meg a fondü élvezetére. Rövid csevegés után a húsosban egyeztünk meg, a sajtosat elnapoltuk. Nem ezt tette később Emő lányom. Egy rövidke városnézés után beestünk egy étterembe, ahol én egy gyenge steak-kel, Melinda egy nyúllal kezdett, de Emőke ragaszkodott az echte sajtos fondühöz. Megkapta. Kétszer annyiért azt a kulimászt, mint a mi ehető kosztunk együtt. Állítólag nagyon finom volt.

Megint rossz voltam, de ugye nem árulsz be? Egy konferenciára mentem, ezúttal csak hallgatónak. A konferencia nem kulináris élvezet, nem azért van, hogy az ember az összes fogást végigkóstolja. Én hármat néztem ki a menüből.

Kisebb kaland után rátaláltam a konferencia helyére, ahová egy nyilvános parkoló alsó szintjén át lehetett elhatolni, eléggé bonyolultan. Szóval a három közül a legelső előadást lekéstem. A másodikat töröltem a listámról, mert megkaptam az írásos anyagot és előzetes ítéletem tévesnek bizonyult. Node a harmadikra négy szemmel és négy füllel fogok beülni – ígértem magamnak.

Beülni beültem a hátsó sorok egyikének a legszélére. A terem már zsúfolt volt. Igen príma kis előadásnak indult. No, akkor került mellém a lépcsőre az az indiai pofa. Vastagon lehetett volna vágni a belőle áramló penetráns fokhagyma, curry és egyéb bűzt. Kis híján el... Szóval ki kellett rohannom.

Mindent együttvéve tartalmas konferencia volt. Valakiknek.

Hazafelé Lichtenstein-en furikáztunk át. Megálltunk a csodás parkú, nem éppen picinyke kastély előtt. A délelőtti látogatási időnek vége volt, a délutáni pedig még messze volt: éppen dél volt. Mintha tányércsörgést hallottam volna. De hiába

ácsingóztam kint, a palota zártan és hallgatagon elutasító volt. Nem invitáltak be egy kis elemózsiára. Maradtunk a szendvicsnél.

Vissza a múltba

1972-ben Györgyivel Svájcból átugrottunk Párizsba. Volt rá 72 óránk, annyit engedett a látogató vízum. Nem emlékszem rá, hogy kitől kaptuk a meghívót.

A városból alaposan felkészültem. A Michelin-guide – azóta is megvan – igen kitűnő egy-két-három napos programokat ismertetett. Az egyiket bemagoltam. És ha hiszed, ha nem, amikor befordultunk az utcasarkon, Györgyinek előre mondtam, most balra a Madelain-t fogod látni. Két nap alatt minden lényegeset láttunk, még a Louvre-ban és a Jeu des Pommes-ban is eltölthettünk egy kis időt. Úgy látszik, hogy fiatalon még gyorsabban él az ember. Persze az Eiffel torony tetejére, vagy az Opera belsejébe nem volt pénzünk bemenni.

Közben kiderült, hogy a fényképezőgépem felmondta a szolgálatot. Miközben Györgyi a Notre Dame alatt üldögélt, újra körberohantam a korábbi látottakon pótolni a fotókat.

Csak egyszer kellett lábat lógatva a Szajna partján szendvicset majszolnunk, máskor az Invalides megtekintése után beestünk egy bisztróba. (Ami egyébként párizsi eredetű szó. Az orosz emigránsok kérték mindig gyorsan az ennivalót – büsztro, büsztro – így ragadt a gyorséttermekre a bisztro név.) Ott két dolgon lepődtünk meg. Azon, hogy a bor olcsóbb volt, mint az ásványvíz. Meg azon, hogy a citromos halat lekváros palacsintával adták.

Ha megkérdeznéd, hogy mi maradt meg bennem leginkább Párizsból, akkor nem a szép épületeket, a nagy kerteket, a múzeumokat, a templomokat vagy a Szajnát említeném. És nem is az ócska kis hotelt, amelynek dohos szobájánál csak ócska fürdője volt lehangolóbb. Hanem azt a picinyke sarki kávézót, valahol a folyópart felé, ahol életem legfinomabb kávéjához volt szerencsém.

Napfény, virágillat és a kávéját elégedetten szürcsölő Csillag. Kell ennél több?

SVÉDORSZÁG

Ahol kell az esernyő

1972 táján kedvenc témám a döntési táblázat volt, amely akkoriban sajátos informatikai őrületként terjedt el. Úgy hívtam, hogy DT („delírium tremens”), bár ennek dacára könyvet írtam róla. Önmagában véve ez nem lett volna baj, hiszen számos szakmai kapcsolatra tettem szert általa. Például összejöttem egy kedves svájci fiatalemberrel, és a döntési táblázatok révén láthattam meg a „Rheinfalls”-t, a Rajna híres vízesését. Aki pedig nem látja át a döntési tábla és a svájci fondü közötti közvetlen összefüggést, az magára vessen.

Kicsit komplikáltabb a svéd Björn N. esete. Balatonkenesén tartottunk közös előadást a DT-ről, amire nem sokkal következett az első svéd informatikai kongresszus (1974). Előtte távrecsegőn felhívott, invitálva, hogy lakjam náluk Stockholm Lidingö nevű részében lévő házukban. Részletesen eltávrecsegte, hogy miképpen jutok ki Lidingöbe, de pont utolsó szavai – „a kulcs ott lesz...” – vesztek el a zajok kavalkádjában. Szóval amikor hozzájuk érkezek, ők éppen nem lesznek otthon, de ez ne zavarjon, menjek be a házba, aminek „a kulcsa ott lesz...”. Édes jóistenem – hol?

Stockholmba repültem. Vörös sziklákkal és zöld fenyőkkel kísértem szürke aszfalton jutottam be a reptérről magába a városba. Ott felszálltam a metróra, az üzenetnek megfelelően. A metróállomáson részeg, de inkább narkós fiatalok tucatjai dülöngéltek, cáfolva az álhírt, miszerint a svédek absztinensek. Egyikük belém akart kötni, sikertelenül. A járat végén kedves sötétpiros villamoskocsi várt, az vitt ki Lidingöbe. Leszálltam a megadott helyen. Elballagtam a megjelölt házig. És akkor, és ott...

Megakadtam. Egy középszerű, fából készült lak nézett rám, ahová nekem a házigazda távollétében kellene beköltöznöm. Megtehetném, de csak akkor, ha megtalálnám a kulcsát. Egész ottlétemkor a svéd időjárási viszonyokat cáfolva fennen sütött a nap. Pont ekkor viszont esni kezdett. A telefonban a legutolsó, még halványan érthető szó az „erkély” volt. Ott kellene keresnem a kulcsot?

Szó mi szó, a környék tágabb közönsége némi meghökkenéssel tapasztalta, hogy egy idegen, talán magyar, az erkély alól előkotor egy létrát, odatámasztja, majd jobb kezében egy esernyőt tartva felmászik a magaslatba és a balkonon landolva hosszasan matat ott. A fiatalember amúgy vonzó külseje miatt mégsem riasztották a rendőrséget, pedig az gyorsabb megoldást kínált volna.

A reptértől hamarabb jutottam ki Lidingöbe, mint felfedeztem a balkont vastagon borító fémlap alatt a kulcsot. Merthogy rajta álltam... Tüsszögve és az esernyőmet összecsukva lemásztam a létrán és kinyitottam a bejárati ajtót.

Furcsa dolgok fogadtak. Tipikus szögletesen merev fabútorok, amelyek nem a meleg otthon érzetét keltették, természetes anyaguk dacára sem. Vagyis – ezt csak ma tudom – egy Ikea-ban találtam magamat. Jobbra egy sufni, amelyben tucatjával hevertek a felbontatlan jobbnál-jobb piás-üvegek. Számukat eggyel csökkentettem, de csak a megfázás enyhítésére.

Vendéglátóim megérkeztek. A svéd vendégfogadás, mondjuk így, sajátos. Elnézték nekem, hogy cigizek (ők nem tették), vagy hogy felbontok egy üveget (azt se tették). Viszont két dologra invitáltak. Egy vitorlástúrára a Stockholmot körülvevő

szigetvilágban (archipelago), majd egy „üzemlátogatásra”, oda, ahol ők dolgoztak. A kettő több mint alkalmas a svédek megismerésére.

Vezettél nyolcméteres vitorlást a tengeren? Én megtettem az archipelagóban. Furcsa volt. Először keményen letoltak, amikor a csikket a tengerbe dobtam, mert a környezetet nem szabad szennyezni. Majd a hölgy kiült csónakunk peremére és általam nem zavartatva elvégezte a nagydolgát. Másodszor a nem is annyira ifjú pár szükséget érezve levonult a kabinba. Miközben ők valahogyan elvoltak egymással, nekem kellett a vitorlást vezetni. Ezt nevezem harmóniának. Ők is jól érezték egymást és nekem se volt ellenemre a tengeren való száguldás.

Björn a statisztikai hivatalban dolgozott. 1974-ben mágneskártyás beléptető rendszerük volt. A munkaidőt az alapján számolták el: ekkor jöttél dolgozni, ekkor távoztál, vagyis ennyit kapsz. Nos ez az egyetlen pont, ahol felfedezhettem, hogy a svédek is magunkféle emberek. A hivatal egyik alsó bejáratánál a kártyagép nem működött. A precíz svédek ott osontak ki egy kis pizzára vagy kávéra...

A neves svéd szobrász (nevét meg nem mondanám) szabadtéri kiállítására hajtva Björn nekem adta a kormányt. Öt perc múlva rémülten fékeztem le. A háromsávos autópálya közepén egy apró gyermek ült. Megálltam és kicipeltem a parton túlra. Jutalmam iszonyatos letolás volt: korlátozott kelet-európaiként nem engedem, hogy a gyerek megvalósítsa önmagát...

Augusztus ikszedike a rák napja. A patakokból akkortájt fogják ki a rákokat és hatalmas lakomákat csapnak. A ház felső emeletén rengeteg rák tornyosult. A lányok azokból készítettek finom, de csak meglehetős macerásan fogyasztható ételt. Közben noszogattak, hogy készítsek valami „magyarosat”.

Szakácspremieremnek két akadálya volt. Egyrészt „magyarosnak” én a lecsót ítéltem. Másrészt addig soha az életemben nem főztem másra, nemhogy 24-30 főre. De a dolgot meg kellett oldani. Felhívtam akkori kollégám Svédországban élő nővérét. Ő diktálta: most kavarj egyet jobbra, most egyet balra. Így készült el az étek, amely a „lidingöi magyar lecsó” néven vonult be a történelembe, nagy tetszést aratva. (Látod, milyen udvariasak ezek az északiak?)

Együttlétünk nem volt felhőtlen. Björn közölte, hogy vitorlásával kivonul a sziget-világba. Eközben élettársát feltehetőleg meg fogja látogatni egy közös ismerősük. Emiatt ne aggódjak, jóllehet ő jobban örülne, ha nejéről inkább én gondoskodnék, amíg ő távol van, mindenféle értelemben... Mert engem kedvel. Az eszkimósnak ható vendéglátással nem éltem (vissza).

Időközben még el kellett ruccannom északra egy kisvárosba, ahol egy kedves fiatalember bevezetett az adatadminisztráció rejtelmeibe. A kiránduláson főleg a vonat ragadott meg, mert addig még nem ültem hallatlanul tiszta, minden ülés mellett kislámpával bíró olyan kocsiban, amelynek a feljárójánál a csomagtartó közvetlen szomszédságában volt a szokványosan használandó telefonfülke.

Stokcholmban találkoztam Udvardy úrral, akiben nem volt hamis honvágy. Vidám és békés otthonát csak az én klampírozásom (neki tetszett) kavarta fel. Nem ő ajánlotta, én viszont melegen javaslom neked, hogy ha Svédországba mégy, vigyél magaddal esernyőt. Nemcsak fizikait, hanem lelkit is. Az utóbbi talán megóv a svédek lelkivilágának a váratlan hatásaitól.

SZOVJETUNIÓ

A tea finom – ha kapsz

Csevegés

A Szovjetúnió az ellentétek országa. Elég csak Csajkovszkijra és Tolsztojra, illetve Leninre és Sztálinra gondolni. Gyönyörű föld: szívesen megnézném a Bajkált és Szibériát, de két utam csak Moszkvára és Leningrádra (akkor még ez volt Szentpétervár neve) korlátozódott.

Ott viszont láttam minden szépet, még részben a fehér éjszakát is. Moszkvában a Kreml-t, a Vaszilij Blazsennüjt, a Tretyakovot, a Mauzóleumot, az egyetem épületét. Leningrádban az Iszakovszkijt, az Ermitázst (Téli Palota) a szinte hihetetlenül gazdag drágakőkiállítással, pl. a két háromszor kétméteres malachit-asztallal. Nomeg a Névát, meg Nagy Péter kertjét, az éppen nem működő szökőkutakkal.

A mezőgazdasági kiállításon voltam háromdimenziós moziban, ami nálunk még ismeretlen volt és amit az oroszok bravúrosan megcsináltak. Láttam a mauzóleumban azt a gonosz képű kekec kis kukacot, sárgán a viasztól és a normális emberek felé belőle áramló irigységtől, Lenint, akit nem csak a közgázon leteendő számtalan ostoba vizsga miatt utáltam.

Leningrádban voltam templomban, mely az Ateizmus Múzeuma nevet viselte. Voltam az Aurórán, a rozsdás teknőn, ami nem is az (a valódi elsüllyedt, egy másikra festették a nevét) és amely sohasem adott le se jelző, se más lövést a Téli Palota felé, hiszen azt nem is ostromolták meg, csak a festményeken és költeményekben. Elhiszem Szolzsenyicinnek, hogy néhány Lenin-fiú egyszerűen besétált és ócska mordályt tartott a tisztviselők fejéhez közölve, hogy átveszik a hatalmat. Most terroristáknak mondanák őket... Ennyit a politikáról.

Zötykölődés

Mindkétszer vonattal utaztam, mert imádom a tájat bámulni. (Londonba háromszor is elcsattogtam és a Duna-Rajna völgye mindig elbűvölt. Sőt egyszer Stockholmba is vonattal rándultam át, részben a kompozás kedvéért.) Az első alkalommal a kollégáim úgy repültek a moszkvai számítástechnikai kiállításra, mégis én érkeztem előbb: a repülő indulását egy nappal el kellett halasztani a moszkvai időjárás miatt.

Meg aztán imádom a történelmi Magyarországot, de sohasem jártam a Kárpátalján. Így legalább egy kicsinyke szelete az enyém lehetett. Csapon várni kellett, amíg a vagonokat széles vágányra tették át. Közben egy könyvesboltban magyarul magyar könyvet vettem. Bár a vonat nem a vereckei, hanem az uzsoki hágón megy át, legalább láthattam Ungvár várát, amely messziről is impozáns. Anonymus azt hirdeti, hogy róla nevezték el a magyarokat Hungvarusoknak, ami persze csacsiság. Nem úgy, mint kibámulni az ablakon. Mi már elől és fent vagyunk, a vonat farka meg – nézd csak – ott messze balra lenn tekereg. A kettő között zöldellő rét (a fákat sajnos kivágták), a szél miatt itt-ott karók köré tekert szénával.

A gyezsurnaja (hálókocsi kalauznő) aranyos. Pár kopejkáért igen finom csáját (teát) ad az obligát fémkeretes üvegpohárba. Ha utaztál több száz kilométert minden

látnivaló nélkül a sztyeppén, amihez képest a mi Nagy Alföldünk egy kis rét és amit csak itt-ott színesít egy-egy barátságosabb nyírfaliget vékony fehér törzsekkel, élénksárga levelekkel, akkor már nem csodálkozol az orosz zenén és azon, hogy miért olyan melankolikus az orosz lélek.

Ami sokkal finomabb, mint az orosz test, közelebbről a láb. Leningrádba a Vörös Nyíllal utaztam és elkövettem a hibát, hogy másodosztályú hálókocsim biztonságát elhagyva éttermet kerestem: hiába. Át kellett mennem a harmadik osztályon, ahol egymás fölött hármasával horkoltak a polgárok, utoljára három hónapja mosott molinóingekben és kapcákban. Ne félj, nem részletezem.

Az orosz vonat legfőbb sajátja úgyis az, hogy a magyar szakaszokban egyenes arányban van egymással az elfogyasztott teák, vodkák és vörösultik száma. Kell ehhez még valami?

Előadás

Második alkalommal azért mentem, hogy egy előadást tartsak a „resennüje tyablicü" (döntési táblázatok) témában. Nekiláttam a mondanivalómnak ahogy szoktam, angol nyelven, amikor is – szó fennakad, lehelet megszegik – leintettek, hogy miként képzelem én azt. Kiderült, hogy a szervezők nem egyeztettek, az előadást oroszul kellett volna tartanom, de arra nem voltam felkészülve. Így az előadás magyar nyelven tolmácsolással zajlott, bár a teremben mindenki tudott angolul... A siker így sem maradt el.

Este szusszanni sem volt időm, mert az Ivan Szuszanyin című operát kellett megnéznem a Bolsoj-ban. Hát tudod, az tényleg megérdemli a nevét! A színpad óriási. Szuszanyin az egyik jelenetben fehér pejen lovagolt be és teljes két percig tartott, amíg középre ért. A zenei részletek közül csak ennyire emlékszem. Talán barbár vagyok, de a pezsgő-pukkanás sokkal édesebb muzsika volt a fülemnek. Ugyanis este fogadás volt pezsgővel és kaviáros szendviccsel. Nem tudom, mibe fogadtak és ki nyert, de annyi szent, hogy én biztosan.

Nem is értem, hogy az oroszok miért isszák a kvászt, a kenyérből készült sört, amit az utcán kínáltak és amit a világ összes kincséért meg nem kóstoltam volna. Igen, a Vörös Nyíl jutott az eszembe, mert a lötty úgy nézett ki, mintha az arról lekászálódott elvtársak lábvize lett volna...

Az azóta lebontott híres-hírhedt Rosszija szállóban laktam. A terítékhez nem adtak kést, merthogy az fegyver. És nem voltak hajlandók utánatölteni a teát, mondván, hogy az nem jár. Mondom, hogy kifizetem. Akkor sincs...

Barangolok

Hány narkós él New Yorkban? Moszkvában mindenki az. Ahogy kiszálltam a vonatból, megcsapott az édeskés, hallatlan büdös benzingőz, amit a moszkvaiak nap-mint-nap kénytelenek magukba szívni. A benzin olcsó, ergó a taxi is az, de én bizony soha nem mertem beleülni. Inkább gyalogoltam, vagy metróztam. Az utóbbi valóban nagyon szép. Csakhogy az az ádáz tülekedés! Az utcán is. Mindenki lehajtott fejjel rohan, beléd is, nem kérve elnézést, szóval az egész pont olyan, mint New Yorkban, csak ott ugyanezt felvetett fejjel is teszik.

Jártam a GUM-ban is (Gaszudárszty vennüj Unyiverzálnüj Magazin, vagyis Állami Általános Áruház, ÁÁÁ). Á, dehogy kapsz ott aranyat. Régebben kaptál, most nem kapsz. Második utamra 800 rubellel, 150 dollárnyi utazási csekkel és sok forinttal érkeztem: mind legális. Az orosz vámos is úgy vélte. Megkérdezte, hogy hány hétig leszek ott. Csuklott, amikor mondtam, hogy négy napig. Egy jó orosz mérnök havi fizetése 350 rubel volt...

Azért vittem annyi zsozsót, mert elterjedt a hír, hogy a GUM-ban olcsón lehet valódi aranygyűrűkhöz, -láncokhoz stb. jutni. A minőséget az állam garantálja. Már nem emlékszem, hogy végülis vettem-e, de azt hiszem, hogy nem. Amúgy a GUM van olyan mutatós, mint a Mammut, sőt vasrácsokkal díszített belső tere tökéletesen követi az Art Noveau stílusát (vö. Párizs metrói). De nem ott vettem a vasalót és a légelszívót. Már nem emlékszem, hogy hol.

A teára viszont igen. Valahol a Tretyakov mögött húzódott egy utca, mondjuk olyasmi, mint a pesti Uri utca. A közepén volt egy teaüzlet, amely hasonlított a mai Nemzeti Dohány-boltokra, csak éppen becsületesebb ügylet volt. A trafik méretű helységben a fal körös-körül meg volt rakva teával. Kicsinyke ötször-ötször-hat centis kockákkal, ezerféle változatban. Persze nehéz volt választani. Gondoltam, hogy legjobb utánozni a gyermekek bölcsességét: szóval én a teát színre vettem, egy feketét, egy pirosat, egy tarkát alapon. Remek döntés volt.

Hazafelé

Ott egy öreg két vasalóval, itt az alvó néne egy centrifuga fülét szorongatja, amott két hapsi gyűrött rubeleket cserél. A zsúfolt fülkében karmesterként dirigál a vámos, de ma nincs fogása. A műszaki árú gyakorlatilag vámmentes, ez a népség pedig nem csempészik kincseket. Az utasok kilencven százaléka egy kis ezért-azért utazott Moszkvába. És tudod mit, megéri, mert az ilyen-olyan nyugatival szemben a ruszki porszívó örök életű. Nem úgy, mint a pénzük.

D. Gyuri kollégám itthon vigyorogva mesélte: – Este fölmentem a tetőbárba (mármint a Rosszijában) egy italra. A pincér ragaszkodott ahhoz, hogy valutával fizessek. Utazási csekket vettem elő, amin ez áll: 100 dollár = 100 rubel. Kicsit habozott, de követeltem, hogy dollárban adjon vissza belőle. Adtam neki tisztes borravalót, mert az elszámolás után biztosan ki fogják zárni a komszomolból...

Van még olyan? Te, nem kellene megnézni?

TÖRÖKORSZÁG

Gyere be mágyár...

Kelet kapuja a magyarnak örömmel nyílik meg. Rokonok vagyunk, akiknek a Duna mellé a törökök hozták el a kultúrát – vélik ők. Pedig ők köszönhetnek többet nekünk. Nem sikerült nekik az akkor már Konstantinápolynak nevezett Bizáncot bevenniük, ameddig egy székely (nem Gábor Áron, ő sokkal később élt) meg nem öntötte számukra azt az óriási ágyút, amely lerombolta a város falait.

A magyar utazót már a város előtt fogadják: – Szervusz mágyár, gyere mágyár hozzánk, nálunk olcsó... Jó, a színek nem zavarják őket, a piros lámpánál áthajtanak, a zöldnél trafikálnak, rettenetesen dudálnak és ordibálnak, de balesetet mégse láttam. Elvittek a pénzváltóhoz, elkísértek egy kis hotelbe, ami nem volt Hilton, de elfogadhatónak tűnt, még az ágy is tiszta volt. Másnap délig.

Felkerestük a Héttornyot, a szerájt, ahol elájultunk a kincsesház gazdagságán, de tudásszomjunk után a valódit is oltani kellett. A szeráj előtt, a domboldalba ékelve egy barátságos kiskocsma várt. A mosolygós gazda ízletes hagymával gazdagon fűszerezett kefirrel kínált minket előételként, amit kis fémkancsókban szolgált fel. Nos minden ami sós, minden ami sült elfogadható, csak az édesszájúak kerülhetnek bajba.

Megfogadva az útikönyvek tanácsát, seholsem ittunk folyóvizet, sőt az utcai árusok által mosatlan pohárkákban kínált teát sem. A baj mégis bekövetkezett. Valami mázos, furcsán édesített sütemény esett a bélésünknek. Melinda rögtön kipakolta az ágyra, nővérkéje és édesanyja némi kínlódás után szabadultak tőle, én viszont sehogy. Elmentem sétálni, sok-sok kávét és teát ittam, de a kő továbbra is ott fészkelt a hasamban.

A programok másnapra maradtak. A Boszporusz túloldalára az Európa híd vitt át bennünket és így elmondhattuk, hogy voltunk Ázsiában is. De az út nem bővelkedik látnivalóban és hamarosan visszafordultunk. Visszafelé a kivilágított városban gyönyörködhettünk. Utána pedig elbűvölt bennünket a Kék Mecsetnél bemutatott esti fény- és hangjáték.

Isztambulban mindenféle zugárusok és zugpénzváltók állják el az utadat, de nem nehéz felismerni közöttük a jó szándékút. A mi emberünk is azzal kezdte, hogy „szerbusz, mágyár, venni nálunk olcsó bunda...” Amikor valamit kérdeztem tőle, hirtelen átváltott perfekt magyarra. „Igen, a miskolci egyetemen tanultam három évig...” Elvitt minket a kereskedőjéhez, akinek kikiáltója volt. Valóban szép és jó árut adott el, nem bóvlit, amiből bőven akad ott (is). Először leültetett, teával kínált, mutatta a darabokat, majd várt. Aztán várt, várt és várt. Azt várta, hogy alkudjak. Nohát hiába várt.

Sok mindenhez értek, de alkudni nem tudok, nem vagyok én Bangha néni! A kereskedő lassan elsírta magát. Én mondtam maguknak, hogy legyen kilencven dollár. No jó, legyen nyolcvanöt. Hát ha maga nem alkuszik, akkor minek van itt ez az üzlet, minek, minek? Itt van, lealkuszok magának még öt dollárt, csak menjen már. Ezzel eladta a 100 dollárra taksált cuccot 80-ért.. Szerintem 50-ért is odaadta volna, de ezt sohasem tudtam meg.

Benzint csempészni tudok, bundáért alkudni nem: mindenkinek megvan a maga tehetsége. A vámpapírra beírtuk a cuccot és mivel a vámos tudta, hogy nem eladni vettük, nevetségesen kis vámot vetett ki rájuk.

TARTALOM

ELŐSZÓ 2
ABU DHABI 4
ANGLIA 6
Nyelvi háttér 6
Hazai háttér – Angliában 6
Első próbálkozások 7
Az ürügy 8
A hely 8
Az ebéd 9
A búcsú 10
AUSZTRIA 11
BELGIUM 12
... Görögországban költöttem volna el 13
Epilógus 14
BULGÁRIA 15
CSEHSZLOVÁKIA 16
Csehország 16
Szlovákia 16
DÁNIA 18
FINNORSZÁG 19
FRANCIAORSZÁG 21
Próbaúton 21
Miért szárnyas a szárnyas? 21
Szégyen 23
GÖRÖGORSZÁG 25
Egy kis precizitás nem árt 25
Partnerek 25
Rafina 27
Meglepődök magamon 28
És a gyerekek...? 28
Az emberek 29
HOLLANDIA 30
IZRAEL 31
Tankok 31
Shalomok 31
Ember tervez – kecske végez 33
JUGOSZLÁVIA 34
Nászúton 34
Utóbb a munka 35
LENGYELORSZÁG 36
Virgoncan 36
Kicsit érettebben 37
NÉMETORSZÁG 39
Kelet-Németország (NDK) 39
Lipcse és ismét Drezda 39
Nyugat-Németország (NSZK) 41
Vallás német módra 42
OLASZORSZÁG 43
Az első számú szerelem 43
Az első találkozás 43
A megszokott út 46

Bibione-1: Spiagga....48
Bibione-2: Lido del Sol....49
Bibione-3: Capalonga....50
Bibione-4: Pineda....52
Kirándulások és egyéb kilengések....54
Strandon....55
Furcsa itáliai „ajándékok”....57
Anyagias araszolás....57
San Elpidio....58
PSG -1....59
PSG -2....61
Mi legyen a kaja?....62
PSG -3....64
Araszolás és száguldás....65
Kirándulgatunk....66
A szépség és a szörnyeteg....67
Egy nap PSG-ben....69
Búcsú....73
PORTUGÁLIA....75
A terv....75
Előzés....75
A számla....76
Az ikrektől ments meg Uram minket....76
Bacalhau cozido....77
ROMÁNIA....79
Medve és más állatfajták....79
Papok....80
Inni vagy nem inni....81
Ajándék és aranyvaluta....82
Vizek....83
Furcsa dolgok....84
Ja, a kultúra?....85
Miért mondom?....86
SVÁJC....87
Előzmények....87
Tibi....87
Gyuszi....88
Kulináris párhuzamok....89
Vissza a múltba....90
SVÉDORSZÁG....91
SZOVJETUNIÓ....93
Csevegés....93
Zötykölődés....93
Előadás....94
Barangolok....94
Hazafelé....95
TÖRÖKORSZÁG....96
TARTALOM....97